

Ndaa Yimbwe (BIYILUU)

iyxYAK Bible

This Bible is copyrighted by Wycliffe Bible Translators (Wycliffe.org) and is printed with permission by the Digital Bible Society for non-commercial use. This Bible is available for free download in a variety of digital formats at dbs.org/bibles.

Language:
Country:
Publisher:
Copyright: © Wycliffe Bible Translators, Inc.
Last Updated: 2023-10-20
ID: dcb9d15-4df6-4337-bb4c-116c9f32ba4f
ISO: iux
ISBN:

BIYILUU

Kotili

Mukaanda wa Biyiluu bia Batumu, ni mukaanda wa mioolo wa sonuu Luka. Mu mukaanda a nde wa tsiomi, Luka atsuuyi ndili a mu idiingi kia Yiisu, nha tsini a toto. Bu Yiisu ayeni ku yula (), Yiisu a abwiba mu nyutu ya musunyi pe. Umatuu mu taanga dii, miyii mia nde a miabwimono nde mu misi mia musunyi pe. Mukaanda wa Biyiluu bia Batumu ni mukaanda wuli mu utsuu mu mbaandili a libuundu la Kristo: Yiisu li nha kati a lo mu Muheebili a nde wuli mu usala mu miyii mia nde.

Mialeeli Luka ni mandaa ma moonyi, nde amoni buni bwabandii libuundu la Kristo nha kati a Bayudayo (na tumu Peetero). Lo labaandii ku ngaanda ya Yeruselemi nha kati a Bayudayo, tumake nha kati a mangaanda ma babali a Bayudayo pe. Ma ngaanda me ni ma: Antioki, Korinto na Filipi. Luka atsuu ka mu tumu Pawuli mu mi-dienge mia nde mia nziaabisi a ndaa yimbwe. Nde abwatsuu mu libuundu lilinyati labwaani na mapasi, na bu latuyi ubiingi mu mapasi maa, mu bweese ba Muheebili a Pfumu.

Mukaanda wu amweese umata mu mbaandili buni buli ndukisini a mandaa (1.8):

- Mbaandili a libuundu la tsiomi, ku Yeruselemi, nha mbisi a nziendili a Yiisu ku yula ()
- Ndaa yimbwe yatsiamii mu matsi ma bangooyi (),
- Ndaa yimbwe yatsiamii mu matsi ma mu mukoo a mubu wa Mediterane natee ku Looma, ngaanda a muti-ni Sezare ().

Mu nzisili na mu tsuyili a batumu, ndaa yimbwe ya yabini mu tsi yoosi. Mu mioosi mii, batumu bamweesi Yiisu kwaa baata boosi. Muheebili akisalila batumu, mu uduku Yiisu mu nzisili na mu biyiluu bia nde. Mandaa moosi ma bali mu utsuu mu mukaanda wu, ni mali mu umweese mbaandili a nziaabisi a ndaa yimbwe ya Yiisu, kwaa boosi nha tsina toto lili baata.

Lilasina la Muheebili wa Ngira

1 Teofili, mu mukaanda a me wa tsiomi, me nasonii mioosi, mia baandii Yiisu uyiluu na uyiisi.
² Tswaamini a iluumbu ki nde ahaati ku yula, mu litu la mu Muheebili wa Ngira, ahi mandongi ma nde, kwaa batumu ba nde ba asooli. ³ Ku mbisi a likwa la nde, nde makulu amonii kwaa bo, ti nde li moonyi, mu bili-imbil bialaa, nha mbisi a mapasi ma nde amoni. Mu maku mana ma biluumbu, nde amonii kwaa bo, na wabatsuyi mu mia tala Ipfumu kia Nziaambi. ⁴ Bu akidia na bo, nde wabaleeli ti: «A dipala mu ngaanda a Yeruselemi pe, ka dikebe lilasina la Taata, li beni di-ayuyi kwaa meeni. ⁵ Yowani abootii mu maamba, ka beni sa badibootuu mu Muheebili wa Ngira, nha mbisi a mwaana biluumbu hoolo.»

Yiisu ahaati ku yula

⁶ Batumu ba kukini na Yiisu, bamufuuli: «Pfumu, buni mu taanga di we udiaasa ipfumu kia Iserali?»

⁷ Yiisu wabavutili: «A mia tala beni pe, mu uyaaba taanga di Taata akutu, mu litumu la nde makulu. ⁸ Ka

beni sa diholo mifuri mia Muheebili wa Ngira ukaayira nha yulu a beni. Beni sa diba bambaangi ba me mu Yeruselemi, mu tsi ya Yuuda yoosi, na mu tsi ya Samaria, natee kwa suku tsi yoosi.» ⁹ Bu amani uleele maa, nde anaangii ku yula, na tuti lafuyi nde, nha misi mia bo. ¹⁰ Bu bakitala ku yula ku, Yiisu akiyene, babaala boolo bamonii kwaa bo, babalwaata bikutu bi-ahembuu. ¹¹ Bo baleeli: «Basi Ngalili, mu ima dili mu uhama mu utala isooso ku yula? Yiisu wuu, wu Nzi-aambi anaangili ku yula nha kati a beni, sa avutuu weti bu beni dimoni nde mu uyene.»

¹² Bu basiisi mulaanda a Olive, mu iteesi kia helape kilometere mosi, bo bavutii ku Yeruselemi. ¹³ Bu ba-toori ku Yeruselemi, bo bahaati ku itsuru kia nzo kia ku yulu. Kuu, ku bali na ipfu kia uvuutunu, kwali: Peetero, Yowani, Yaakobi, Andere, Filipino, Toma, Baritelemi, Mataayi, Yaakobi mwaana Alife, Simooni muzeloti † na Yuuda mwaana Yaakobe. ¹⁴ Boosi mu itwaari bahami, mu likuundu, na Bakaasa na Mari nguu a Yiisu na baana banguu ba Yiisu.

† muzeloti Mbiindili mukali a tsi, watoono tsi a nde, wu udwaani-na tsi a nde.

Matiasi basooli nha mbuu a Yuuda

¹⁵ Mu biluumbu bii, litaanga la babali bakukunu bali iteesi kia kama na maku moolo ma baata. Peetero atemini nha kati a baana ba nguu, na aleeli: ¹⁶ «Baana ba nguu a me, aba bwafwaana ti ma Basonuu ma Ngira mayilimi mbii bwaleeli Muheebili wa Ngira, mu munywa a Daavidi, wa kwitsuu mu Yuuda. Ni nde wa kitii mubiti a baa, ba bakaangi Yiisu. ¹⁷ Nde beeri mosi mu litaanga la bisi, na nde asiali isala imoosi na bisi.

¹⁸ Bu amani usuumbu tsie mu mboongo di bafuti nde diasumuu, nde apatii na moonyo apasii, na misopo mia nde miatsiamii. ¹⁹ Ndaa yii yayabini kwa baata boosi mu Yeruselimi. Ni mubuu tsie yii bati yo mu ndaa a bo: “Akeledama” mbiindili ti “tsie ya makila”.

²⁰ Ka basonuu mu mukaanda Mikuunga:

“Nyaala nzo a nde yiba yi babwoongolo, na muutu so moosi a nyaala udiaala mu yo.”

Na basonuu ka:

“Muutu mukimi aholo isala kia nde †.”

²¹⁻²² Bwafwaana ti, mosi aba mbaangi itwaari na bisi, mu tsimbilili a Pfumu Yiisu. Muutu wuu afwaana uba wakidieenge na bisi, mu taanga dioosi di Pfumu Yiisu akiyene nha kula bisi, umatuu bu Yowani abootii Nde, natee mu iluumbu ki Nziaambi, anaangili Nde nha kati a bisi, mu uyene ku yula.»

²³ Bo batemisi na bamweesi baata boolo: Yoosefi wubakita Barisabase, uli kuumbu ya ubili Yusitusi, na Matiasi. ²⁴ Tumake bakuundi kwaa Nziaambi mbii bu: «Pfumu, we wayaaba mitimi mia baata boosi, mweese mu bo ba boolo na we sooli, ²⁵ paa ti nde aholo mbuu mu isala kia batumu, yi Yuuda asiisi mu uyene ku mbuu yafwaana kwaa nde.» ²⁶ Bo bati ipaa nha kati a bo, na ipaa kiabwi nha yulu a Matiasi, wu babweesi nha tso a batumu kuumi na mosi.

Nzirili a Muheebili wa Ngira

2 Iluumbu kia Pentekoti †† bu kiatoori, babasa imiini mu Nziaambi bakukini nha mbuu mosi. ² Itsundu-a-tsundu, kele yamatii ku yula, weti iteembi kiamifuri, yaluusi nzo yoosi, yi bali badiaala. ³ Ndimi weti Mile mia mbaa, diamonii kwaa bo, dio diakabii na diasutii nha yulu a mosi-mosi mu bo. ⁴ Bo boosi baluuli mu Muheebili wa Ngira, na bo babaandii mu utsuu mu ndimi, weti bu Muheebili aleeli kwaa bo mu uyaabisa.

⁵ Ku Yeruselimi kwali na Bayudayo babali na likiinsi la Nziaambi, bamati mu matsi moosi. ⁶ Kele yii bu yayuyini, koongi a baata yakukini. Bo bakimii, mu ndaa muutu-muutu akiyuu bo, mu utsuu mu ndaa a nde ya bula. ⁷ Bo bapamii na bakimii, baleeli: «Baata ba boosi, a bali pe basi Ngilili? ⁸ Ka buni muutu-muutu mu bisi, ali mu uyu bo mu utsuu mu ndaa a nde ya bula?

⁹ Nha kati a bisi uli na baata babamata ku Parte, ku

† *Mkg 69.26; 109.8.* †† *Pentekoti Kwaa Bayudayo, abeeri mukun-ga uba kikiinzi maku mataana ma biluumbu, nha mbisi a Paaka.*

Mede, ku Elami, na basi Mesopotami, na Yuuda, na Kapadoki, na Ponte, na itinini kia Asia, ¹⁰ na Firingia, na Pamfili, na Ngipiti, na mu tsi ya Libi mu itinini ya Sireni, na babamati ku Looma, ¹¹ na Bayudayo, na baata baki-mi babakoto mu libuundu la bo, babali ku iduku kia Kerete na babali ku itinini kia Arabi. Ka bunu bisi dili mu uyu bo, bali mu utsuu mu mandaa ma bisi, mu biyiluu bi bibwe bia Nziaambi.» ¹² Bo boosi bakimii na mayele mawi bo. Baleelisini nha kati a bo: «Ka maana-ma mbiindili ma?» ¹³ Ka ba bamosi basi saa, baleeli: «Maala mabo bali mu ubaakolo.»

Peetero atsuuyi kwaa koongi

¹⁴ Peetero, atemini itwaari na batumu kuumi na mosi, anaangili ndaa, aleeli kwaa koongi: «Basi Yuuda, na beni boosi babali mu udiaala mu Yeruselimi, “ditete matswi” mu manileele beni! Diyaaba ti: ¹⁵ Baata ba a bakolo pe weti bu beni dili mu utsimi, munda ti dikini mu nguungu ya wa mu ngwaali. ¹⁶ Ka ma ni maleeli mubili Yoweli:

¹⁷ “Mu biluumbu bia tsieelele, bu leeli Nziaambi:

Me sa yitili Muheebili a me nha yulu ma nyutu ma baata boosi,

baana ba beni ba babaala, na ba Bakaasa sa babili, bafuru ba beni sa bamono mamono misi, na binunu bia beni sa bilooto manziori.

¹⁸ Ee, nha yulu a mabooyi ma me ma babaala na ma Bakaasa,

mu biluumbu bii, me sa yitili Muheebili a me, na bo sa babili.

¹⁹ Me sa mweese bimaanga mu yula, na biliimbi nha tsini a toto: makili, mbaa na tuti la luki.

²⁰ Liyalila sa likituu pimisi, na tsuungi sa abeenge weti makila, tswaamina iluumbu kia Pfumu ito, iluumbu kii ki inene na kia kimi-kimi.

²¹ Ka, pasi nde wu ka abili kuumbu a Pfumu, sa ayobuu ‡.”

²² «Baata ba Iserali, diyuu bubwe mandaa ma: Yiisu musi Nazareti, muutu wuu wu Nziaambi atsindii kwaa beni mu sa mu litu bimaanga na biliimbi. Nde ayilii bio nha kati a beni weti bu beni bame diayiluu uyaaba.

²³ Muutu wuu, wubayeelili weti bu ili kesili a Nziaambi, beni diamudusi, bu diahi muswa kwaa bangooyi mu ukomo nde nha muti wa kuruwa. ²⁴ Ka Nziaambi wamusiiimbili mu ba bakwa, bu wamukuuli mu mapasi ma likwa, munda ti likwa a lali na litu pe, la udiaasa nde. ²⁵ Ka Daavidi aleeli munda nde:

“Mu taanga dioosi, me nakimono Pfumu nha kulu a me,

munda nde li nha koo kia me kia babaala, paa me hele utehese.

²⁶ Ni mu buu, mutimi a me li mu uyaanga, na ndimuy-

‡ *Yoe 3.1-5.*

imbi mu kinya;

bumosi ka nyutu a me sa yiwuumu kutso ilimbisi.

²⁷ Munda a ti Pfumu, we a ubwoongolo pe, mu wu-
umu ame ku tsi a babakwa;

we awunyaala pe wa we wa Ngira amono mbolili.

²⁸ We amweesi me makuulu ma moonyi,
we Nziaambi sa luusu me mu kinya bu we li itwaari
na me †.”

²⁹ «Baana banguu ba me, nyaalani me ndeele kwaa
beni na yaki-yaki, mu toono a kaa Daavidi, ti nde akwi
na badii, na ngili a nde yili nha kati a bisi, natee iluum-
bu ki. ³⁰ Bu nde ali mubili, na ali ayaaba ti Nziaambi
alasini na alabi mukisi mu nde ti, mosi mu ba ku mbisi
a nde, sa adiaala nha yulu a mbata a ipfumu kia nde,
³¹ Daavidi akwibili tsimbilili a Mesia bu aleeli:

“Nde a bamubwongolo pe ku tsi a babakwa;
na nyutu a nde ayaboli pe mutso ngili ††.”

³² Yiisu wuu, wu Nziaambi amusiimbili mu babakwa,
na bisi boosi dili bambaangi ba mamono misi. ³³ Nzi-
aambi wamunaangili nha koo kia Nde kia babaala. Na
aholi kwaa Taayi, Muheebili wa Ngira wu Nziaambi
alasini. Yiisu ayitili Nde nha yulu a bisi, mbii bu beni dili
mu umono na uyu mu taanga di. ³⁴ Ka, Daavidi a
ahaati pe ku mayula, bunu nde aleeli:

“Pfumu Nziaambi aleeli kwaa Pfumu a me:
diaala nha koo kia me kia babaala,

³⁵ natee me nisuusu mitaata mia we ku tsini a miili
mia we ‡.”

³⁶ Ni mu buu, nzo a Iserali yoosi yafwaana uyaaba bub-
we ti Yiisu wu beni diakomi nha kuruwa, Nziaambi bi-
aalisi nde Pfumu na Mesia!»

³⁷ Bu bamana uyu maa, bo bamoni pasi ku tso miti-
mi, na baleeli kwaa Peetero na kwaa batumu ba
bamosi: «Baana ba nguu, bisi buni diafwaana usa?»

³⁸ Peetero avutili aleeli kwaa bo: «Dikiingili mayele, dis-
obo ndiaatili na muutu-muutu aholo libootuu mu ku-
umbu a Yiisu Kristo. Diyiluu buu paa Nziaambi asa ma-
sumu ma beni kolo-kolo, tumake sadiholo bungori ba
Muheebili wa Ngira. ³⁹ Ka lilasina la Nziaambi lili la
beni, na baana ba beni, na bana boosi babali kula, ba
Pfumu Nziaambi a bisi akaata mbili.»

⁴⁰ Peetero ayaabisi bo mandaa makimi ma malayi,
mu uyuhusu na uhamisa bo, aleeli: «Diholo liyobolo,
dipala ku tso isieende ki ibi ki!» ⁴¹ Ba basiingi mandaa
ma nde baholi libootuu, na mu iluumbu kii, helape
mapfuundu matata ma baata, mafunisi kaba la baba
sa imiini mu Nziaambi.

Moonyi a libuundu

⁴² Bo boosi bahami munziisili a batumu, mu itwaari,
mu kabili a lipa na mu likuundu. ⁴³ Bo boosi bakimii,
munda a ti Nziaambi akiyiluu bimaanga na biliimbi
bialaa mu batumu. ⁴⁴ Boosi babasi imiini bali itwaari,
na bakikaba bioosi biali na bo. ⁴⁵ Bo bayalii matsiee na

† Mkg 16.8-11. †† Mkg 16.10. ‡ Mkg 110.1.

mbahili a bo, na bakabi mboongo dii kwaa boosi, weti
bwali manzala ma pasi muutu. ⁴⁶ Pasi iluumbu, bo bak-
ihama mu ukukunu ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi,
na bakikaba lipa mu manzo na bakidia biloo mu kinyi
na mu mutimi wa bwaasi. ⁴⁷ Bakibili Nziaambi na
babayi bweese kwaa baata boosi. Na Pfumu akib-
weese pasi iluumbu, litaanga la baata ba bayobii.

Muutu wa ikata atemini

3 Peetero na Yowani bayeni ku Nzo a Nziaambi, mu
nguungu ya matata ku mbisi a nzanga mu likuun-
du. ² Kuu kwali na Baata babakibee baala limosi,
wabutii ikata. Na bakisuusu nde pasi iluumbu, nha
munywa a Nzo a Nziaambi, wu bubaata «wu mubwe». Bo babeyi nde paa muutu wuu a loombo libaasila kwaa babakikoto ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi. ³ Bu amoni Peetero na Yowani mu ukoto ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi, wabaloombi libaasila. ⁴ Peetero na Yowani bamutali isooso, tumake Peetero wamuleeli: «Tala bisi.» ⁵ Muutu wuu atali bo bubwe, ka nde ali na ilimbisi kia ubaa iloo kwaa bo. ⁶ Ka Peetero aleeli kwaa nde: «Me a ndi na mboongo pe, me a ndi na woolo pe, ka ki me ndi na kio, me niha we kio: mu kuumbu a Yiisu Kristo musu Nazareti, temene na diaata!» ⁷ Bu wamukaangi mu koo kia babaala, nde wamutemisi. Nhaa na nhaa, miili na makere ma nde bihami. ⁸ Nhaa na tsi, nde adumii, atemini ayeeni, na akoti itwaari na bo ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi, akiyene adumuu na abili Nziaambi. ⁹ Koongi yoosi yamoni nde bu akidiaata na bu akibili Nziaambi. ¹⁰ Bamuyaabi ti ni nde wakidiaala nha munywa a Nzo a Nziaambi, wu bubaata «wumubwe» mu uloombo libaasila. Baata bapamii na bakimii mu miayilimi mu ikata ki.

Nziisili a Peetero mutso Nzo a Nziaambi

¹¹ Bu nde ali keni a atakuu na Peetero na Yowani pe, koongi yoosi yakimii, yadumi tiini, yayeni ku peembi a bo, nha ipaangala ki bubaata «ipaangala kia Salomo». ¹² Peetero bu amoni buu, aleeli kwaa koongi: «Baata ba Iserali, mu ima beni dili mu ukimuu mu mandaa ma? Mu ima beni dili mu utala bisi isooso, weti so bisi ditemisi nde mu litu la bisi bameme, so a buu pe mu libweeye la bisi mu Nziaambi? ¹³ Nziaambi a Abraami, Nziaambi a Isaki, Nziaambi a Yaakobe, Nziaambi a bamwaka ba bisi, biingisi musiali a nde Yiisu. Beni diamuyeelili, na diamutuni nha kulu a Pilato, ka bunu nde ali na tsi ya unyaala Nde. ¹⁴ Beni diatuni wa Ngira, wa Libweeye, na dialoombi badipalisa mudusi. ¹⁵ Beni diadusi Pfumu a moonyi, ka Nziaambi wamusiimbili mu babakwa, bisi dili babaangi ba mamono misi. ¹⁶ Muutu wu beni dimono wu, na wu diayaaba beni, mu lituu la kuumbu a Yiisu, na mu imiini mu nde, abayi mifuri. Ni mu imiini mu Yiisu nde abeelii weti bu beni dili mu umono.

¹⁷ «Ka baana ba nguu a me, me tsi mi ti ku tso

bundimbi beni na bapfumu ba beni diayilii buu. ¹⁸ Ka Nziaambi akuusi mi nde akwiyaabisa mu minywa mia mibili mioosi ti Mesia a nde afwaana umono pasi. ¹⁹ Ni mu buu, dikiingili mayele, disobo biyiluu na divutuu kwaa Nziaambi, paa masumu ma beni banyaala. ²⁰ Diyiluu buu, tumake mataanga ma puumini sa mayira, na Pfumu sa atsinduu beni Yiisu ni Mesia wubadilasini. ²¹ Mu taanga di, Nde afwaana udiaala ku yula, na tee taanga di bioosi bikaaba bibinyatii, weti bu Nziaambi ayaabisi mu minywa mia mibili mia Ngira umata bele pe. ²² Mooso aleeli: "Pfumu Nziaambi a beni sa waditsinduu, mubili weti me, nha kati a baana ba nguu ba beni. Bubwe mu uyu nde, mu moosi ma nde uleele. ²³ Ka pasi wu uhele uyu mubili wuu, sa ba takila nde, nha kati a baana ba Nziaambi na sa badusu nde †." ²⁴ Mibili mioosi, umatuu mu Samweli, na ba bayiri nha mbisi a nde, batsuyi ka mu ndaa biluumbu bii na bayaabisi bio. ²⁵ Beni dili baana ba mibili, na baana ba mutsii wu Nziaambi akuti na bakaa ba beni, bu aleeli kwaa Abraami: "Me sasieme bifuumbu bioosi nha tsini a toto mu baana ba we ††." ²⁶ Tsiomi mundaa a beni Nziaambi, atsinduu musiali a nde, mu ufuulu beni muulu, paa muutu-muutu mu beni, amatuu mu ma mabi ma nde.»

Peetero na Yowani nha kulu a pfuundu a ikuutu kia Bayudayo

4 Bu Peetero na Yowani bali keni mu utsuu kwaa koongi, bangaanga ba Nziaambi, mukuutu a bakebi ba Nzo a Nziaambi na Basaduki bayiri nha peembi a bo. ² Bo bakoli kesi mu ndaa nziisili a batumu boolo baa, yili mu uyaabisa ti Yiisu asiimbii mu likwa, mundaa bo bayiisi ti babakwa sa basimbuu ka. ³ Bakaangi bo na baloosi bo mutso perese, mu ukebe iluumbu kia nha ngwaali mundaa ti bwisi ali bumayili. ⁴ Bunu, balayi mu ba bayuyi nziisili a batumu ba meni miaanzi mu Nziaambi. Na litaanga la baata lafuni mu iteesi kia helape mapfuundu mataana.

⁵ Bukia ngwaali, bapfumu ba Bayudayo, na bakuutu, na bayiisi ba Mikele, bakukini ku Yeruselemi. ⁶ Kwali Aana nguu a ngaanga a Nziaambi, itwaari na Kayifa, Yowani, Alekandere na boosi babutii mu kaanda la nguu a ngaanga a Nziaambi. ⁷ Babeyi Peetero na Yowani nha kulu a bo, na babafuuli: «Mu ki litu, so a buu pe, mu kuumbu a na, beni dibeelisi nde?» ⁸ Ka Peetero, bu aluuli mu Muheebili wa Ngira, wabaleeli: «Bapfumu ba koongi na bakuutu ba baata, ⁹ Bisi diyilii ndaa yimbwe kwaa ikata, na lolo baka mu ufuulu bisi manduru buni muutu wu abeelii. ¹⁰ Diyiluu uyaaba bubwe beni boosi na koongi a Iserali ti mu kuumbu a Yiisu Kristo musu Nazareti, wu beni diakomi nha muti wa kuruwa, na wu Nziaambi asiimbili mu babakwa, ni mu ndaa Nde, muutu wu atemini nha kulu a beni na ali polo. ¹¹ Ni mu ndaa Yiisu, ma basonuu ma Ngira

† 5Mo 18.15,18,19. †† 1Mo 22.18.

mali mu uyaabisa:

“Manya li, beni batuungi ba manzo diabumi, ni lo limaakituu manya la tala, manya la ibwa ‡.”

¹² A uli na Liyobolo mu muutu mukimi pe, mu ndaa a uli pe na kuumbu kimi nha tsini a toto, yi Nziaambi aha kwaa baata, yi bisi dituu uyobuu.»

¹³ Bo bu bamoni ilimbisi kia Peetero na Yowani, ikuutu kia pfuundu a Bayudayo kiakimii, ka bo bayaabi ti baata ba a bali na nziaabili pe. Bo balibili moonyi, ti Peetero na Yowani bali itwaari na Yiisu. ¹⁴ Ka bu bakimono muutu wa beelii atemene nha peembi a bo, a babayi ya uvutulu pe. ¹⁵ Bo batumi bo mu upala ku mbari. Bakuutu badiaali mu ukutu pfuundu, ¹⁶ baleelisini: «Ima diyiluu mu baata ba? Ka basi Yeruselemi boosi bayaaba ti imaanga ki, bo bayilii kio, na bisi a dituu utunu kio pe. ¹⁷ Ka mu ndaa ti, ndaa yii, ihele ubwayabina nha kati a koongi, diabalii mu ibaala kioosi, banyaala ubwatsuu mu kuumbu a Yiisu.»

¹⁸ Ni mu buu bo babati mbila, balii bo mu ibaala, mu uhele ubwatsuu na uyiisi mu kuumbu a Yiisu.

¹⁹ Peetero na Yowani bavutuli kwaa bo, baleeli: «Buni, leelani, so bwafwaana nha kiinzi kia Nziaambi, mu utumumu beni, na uhele utumumu Nziaambi? Dikengese bene ba meme. ²⁰ Ka, bisi a dituu pe unyaala utsuu mu mi diamoni na mi diayuyi.» ²¹ Bakuutu ba Bayudayo babwikwaamisa bo na babanyaali, kwa hele a ubaa toono ya usieembe bo, mu ndaa koongi. Ka boosi bakibili Nziaambi mu maa mayilimi. ²² Muutu wuu, wabelii mu imaanga kii, ali alutu maku mana ma bilimi.

Likuundu la bangaa imiini

²³ Nha mbisi a unyaala bo, Peetero na Yowani bayeni kwaa banduu ba bo, na baleeli moosi ma banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba Bayudayo baleeli kwaa bo. ²⁴ Bu bamani uyu maa, bangaa imiini boosi mu itwaari, banaangili ndaa kwaa Nziaambi mu likuundu na baleeli: «Pfumu, ni we ayilii yula, na tsi, na mubu na biloo bioosi bili mu bio, ²⁵ ni we atsuuyi mu Muheebili wa Ngira, mu munywa a Daavidi, kaa a bisi musiali a we, ti:

“Mu ima bifuumbu bia nha tsi bili mu unyingini?

Mu ima makoongi ma baata makuti mapfuundu ma ibuu?

²⁶ Mitini mia tsi miayilimi mu mudiingi, na bapfumu bakukini, bavutini nha mbuu mosi mu udwaanisa Pfumu, na Mesia a Nde ††.”

²⁷ Ka ni mubuu, mu ngwanya, Erode na Ponse Pilato bavutini itwaari na bangooyi na koongi a Iserali mutso ngaanda yi, mu udwaanisa musiali a we wa Ngira, Yiisu wu we abiaalisi. ²⁸ Bo bayilii maa moosi, mu ukuusu moosi ma koo kia we na kesili a we biakwiyesene. ²⁹ Na mu taanga di, Pfumu, mono minhana mia bo mi mibi, na ha muswa kwaa basiali ba we mu uyiisi mandaa ma we mu ibaala kioosi. ³⁰ Sibili koo kia we paa bi-

‡ Mkg 118.22. †† Mkg 2.1-2.

maanga na biliimbi biyilimi mu kuumbu a Yiisu, mu-siali a we wa Ngira.»³¹ Bu bamani ukuundu, mbuu yi bo bali bakukunu yanyingini, boosi baluuli mu Muheebili wa Ngira: na bayaabisi ndaa a Nziaambi mu ibaala kialaa.

Bangaa imiini bakabisini bibali na bio

³² Kaba la boosi babasi imiini, bali mutimi mosi na matsimi mamosi. A so mosi pe nha kati a bo wakileele ti mbayili a nde yili ya nde makulu, ka bioosi biali bia itwaari. ³³ Mu litu la mifuri batumu bakita imbaangi, kia tsimbilili a Pfumu Yiisu, na bweese ba Nziaambi balaa bali nha yulu a bo boosi. ³⁴ Nha kati a bo, a kwali muwele pe. Ka boosi ba bali na matsie ma bo na manzo ma bo bayalii bio na babeyi tala a bii bi bayalii, ³⁵ na basuusi mboongo nha miili mia batumu. Na bakabi dio weti bwali manzala ma muutu-muutu. ³⁶ Kwali na muutu mosi kuumbu a nde, Yoosefi mulevita musi Kipiria wu batumu bakita ka Barinabase, mbiindili ti «muutu uli mu uhamisa». Muutu me mulevita †. ³⁷ Nde ayalii tsie a nde, abiti mboongo na asuusi dio nha miili mia batumu.

Anania na Safira

5 Kwali baala limosi kuumbu a nde Anania, itwaari na Safira mukari a nde, bayalii ka tsie a bo. ² Bayuhisini nde na mukari a nde, mu uswee ndaamba a mboongo. Nha mbisi Anania abeyi diasiaali na asuusi dio nha miili mia batumu. ³ Peetero aleeli kwaa nde: «Anania, mu ima Saatina aluusi mutimi a we, paa we futu pia kwaa Muheebili wa Ngira, mu uswee ndaamba a mboongo di we ayaluu tsie? ⁴ Tswaamina we uyaluu tsie, we aba utuu ukebe yo, na nha mbisi a uyaluu yo, we aba utuu uyiluu mi we atoono mu mboongo. Buni we tsimi mu mutimi a we mu uyiluu ndaa ya pili yi? A kwaa baata pe we futi pia, ka kwaa Nziaambi.» ⁵ Bu Anania ayuyi mandaa maa, nde abwi nha tsi na akwi. Boomo balaa babwiili boosi ba bayuyi ndaa yii. ⁶ Bafuru batemini, badii mvuumbi matsaanda, bamubiti na bamudii. ⁷ Nha mbisi a manguungu helape matata, mukari a nde atoori nhaa, kwahela a uyaaba mialabii. ⁸ Peetero wamufuuli: «Leele me, mu tala yii beni diyaluu tsie?» Nde avutili: «Ee, ni mu tala yii.» ⁹ Ka Peetero aleeli kwaa nde: «Mu ima beni diyuhisini, mu uwungusu Muheebili a Pfumu? Ka yaaba ti baa babayidii mulumi a we nha munywa a nzo bali, bo sababiti we ka!» ¹⁰ Nhaa na tsi, nde abwi nha miili mia Peetero, na akwi. Bafuru bu bakoti, bamubaasi akwa. Bayeni na nde na bamudii nha peembi a mulumi a nde. ¹¹ Boomo balaa babwiilili libuundu loosi, na boosi babayuyi mandaa maa.

Batumu bayilii bimaanga bialaa

¹² Batumu bayilii biliimbi na bimaanga bialaa nha tso koongi. Babasi imiini mu Yiisu boosi, bavutini mu itwaari nha ipaangala kia Salomo. ¹³ A so muutu mukimi pe wasiayi uyavuutunu na kaba la babasi imiini, bunu koongi yakikiinzi bo kwalaa. ¹⁴ Koongi yalaa ya babaala na Bakaasa basi imiini mu Pfumu, na bakoti mu kaba la bo. ¹⁵ Mu toono yii, baata bakibee babeeri mu maku-lu ma manene, na bakisuusu bo nha yulu a bikala na malaba, paa nha Peetero ulabuu, iziimi kia nde ipfu so ndili a mosi mu bo. ¹⁶ Koongi a baata yamati mu mangaanda madiengelele Yeruselemi, babeyi babeeri na baata ba mihebili mi mibi miakikwaamisa, na boosi babeelii.

Bakaangi batumu na babanyaali

¹⁷ Nguu a ngaanga na boosi bali na nde, na kaba la Basaduki, baluuli mu musoyi baholi kesili munda ba-tumu. ¹⁸ Bakaangi bo na babaloosi mu perese. ¹⁹ Ka mu butsuu tumu a Pfumu adibili minywa mia perese, wabapalisi na wabaleeli: ²⁰ «Diyene dikoto ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi, na dileele kwaa baata mandaa moosi ma moonyi wu munyatii.» ²¹ Bu bayuyi maa, bo bakoti mu lipaanga la Nzo a Nziaambi mu ngwaali a ngwaali na babaandii uyiisi.

Nguu a bangaanga a Nziaambi na boosi babali na nde, batumisi pfuundu a ikuutu kia Bayudayo na mvuutini a bakuutu boosi ba Iserali, na batsindii baata mu uyaholo batumu ku perese. ²² Ka bakebi ba nzo a Nziaambi ba batsindii bu batoori, a babaasi pe batumu mu tso perese. Bu bavutii, baleeli ma bamoni: ²³ «Bisi dimoni perese badibuu bubwe-bubwe, bakebi ba perese batemene nha minywa mia nzo a perese, ka bu diadibili, a diamono muutu so mosi ku kati pe.» ²⁴ Bu bamana uyuu maa, mukuutu a bakebi ba Nzo a Nziaambi na banguu ba bangaanga, a bayaabi pe ima bafwaana usa mu bo, na basiayi uyaaba mima miabwiili batumu. ²⁵ Muutu mosi ayiyaabisa bo: «Diyuu! Baata ba beni dialooso mu perese, bali mu uyiisi baata ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi.»

²⁶ Ni mu buu, mukuutu wuu na bakebi nde bayiholo batumu. Babiti bo buke-buke, munda ti bo bali na boomo ti koongi ayitete bo mamanya. ²⁷ Bu bayiri na bo, bo bamweese bo nha kulu a pfuundu a ikuutu kia Bayudayo. Nguu a bangaanga wabafundisi, ²⁸ wabaleeli: «Bisi a dialii pe beni mu uyiisi mu kuumbu yii pe? Beni dimaluusu Yeruselemi mu nziisili a beni! Na beni ditooni unaa mafuumbu ma likwa la muutu wuu nha yulu a bisi.» ²⁹ Peetero na batumu bavutuli: «Bubwe mu utumumu kwaa Nziaambi, ka a kwaa baata pe. ³⁰ Nziaambi a bamwaka ba bisi asiimbili Yiisu wu beni diadusi bu diamukomi nha muti wa kuruwa. ³¹ Nziaambi wamunaangili nha koo kia nde kia babaala, na wamubiaalisi weti Pfumu na Muvuuyisi, paa aha kwaa

† Luk 10.32.

baata ba Iserali kiingili a mayele, mu usobo ndiaatili, na baholo nyaalili a masumu. ³² Bisi dili bambaangi ba maa moosi, bisi na Muheebili wa Ngira wu Nziaambi ahi kwaa ba bubaatumumu nde.»

³³ Mu taanga di ikuutu ya pfuundu kiayuyi mii, babayi kesi, na babayi tsimi ya udusu batumu. ³⁴ Ka mosi mu Bafarisi, kuumbu a nde Ngamalielele, muyiisi a Mikele, wu baata boosi bakikiinzi, atemini nha kati a pfuundu a ikuutu kia Bayudayo, atumi bapalisa batumu mu mwaana a taanga hoolo. ³⁵ Tumake nde aleeli kwa koongi: «Baata ba Iserali, disa mayele mu mi diat-simi uyiluu mu ndaa a baata ba. ³⁶ Mu biluumbu biyoyi bi, wamonii muutu moosi wa kuumbu Teda, wakisaa umweese ti nde muutu wa likiinzi; na baata balaa bamuduki, mu litaanga helape makama-mana ma babaala. Bamudusi, na boosi ba bali nha mbisi a nde batsiaamii, ndaa yii yawi. ³⁷ Nha mbisi a nde, kwamonii ka muutu mukimi wa kuumbu Yuuda musu Ngalili, mu biluumbu bia taangili a baata. Nde akoyi baata balaa nha mbisi a nde: nde ka akwi, na boosi ba bakiduku nde, batsiaamii. ³⁸ Mu taanga di, me nileele kwaa beni: ditakuu wabeni na baata ba, na diabanyaala. So ili matsimi na biyiluu bia imuutu, bio sa bisuku. ³⁹ Ka sobimati kwaa Nziaambi, beni a dituu udiimbisi bio pe. Disa mayele a diyadwaanisa pe Nziaambi!» Koongi yayuyi tsimi a Ngamalielele. ⁴⁰ Bo bati batumu mbili, babateti bikoti, na babalii mu uhele ubwatsuu mu kuumbu a Yisu, na babanyaali. ⁴¹ Batumu basiisi pfuundu a ikuutu kia Bayudayo, bayeni mu kinyi yoosi munda bwafwaana kwaa bo ti bamono pasi mu kuumbu a Yisu. ⁴² Pasi iluumbu, ku tso lipaanga la Nzo a Nziaambi na mu tso manzo, bo bahami mu uyiisi na yyaabisa ndaa yimbwe ya Yisu ni Mesia.

Basooli baata tsaamba mu ubaasila batumu

6 Mu biluumbu bii, bu litaanga la miyii lakifunu, kaba la Bayudayo bakitsuu ndaa ya basi Elene, bak-inhu-nhunyu mu kaba la Bayudayo bakitsuu ndaa Ebeleo. Minhu-nhunyu mi ali mu ndaa ti bakimeengele bakwiili ba bo, mu kabili a biloo bia pasi iluumbu. ² Batumu kuumi na boolo, batumisi koongi a miyii, na baleeli: «A bwafwaana kwaa bisi pe mu unyaala mandaa ma Nziaambi na mu ukaba bia udia. ³ Ni mu buu baana ba nguu, disoolo nha kati a beni babaala tsaamba, ba bali mu uta imbaangi ki ibwe mu bo, ba baluulu mu Muheebili wa Ngira na mu buyeri. Bisi sadiha bo mufunu wa ukaaba biloo. ⁴ Bisi ni badili, sa dihama mu isala kia likuundu na kia uyiisi mandaa ma Nziaambi.» ⁵ Koongi yoosi yamoni kinya mu matsimi maa. Bo basooli Estefano, muutu waluulu mu imiini mu Nziaambi na mu Muheebili wa Ngira, Filipo, Prokore, Nikanore, Timoni, Paremena na Nikola wa ku vulu la Antioki wakitii na akoti mu libuundu la Bayudayo. ⁶ Ku mbisi atso-lili, babamweesi kwaa batumu. Babakuundili na bananyi mioo. ⁷ Mandaa ma Nziaambi matsiaamii, na

litaanga la miyii lafuni mawasa-mawasa mu vulu la Yeruselemi. Koongi yalaa ya bangaanga ba Nziaambi yasiiri imiini mu Yisu.

Bakaangi Estefano

⁸ Estefano ali aluulu mu litu na mu bweese ba Nziaambi, akibayilu bimaanga na biliimbi bi binene, nha kati a koongi. ⁹ Mwaana kaba la Bayudayo la nzo makutunu, yi bakita ti nzo a «baata ba bakuuli mu bukori» — bo boosi bali basi Kireni, basi Alekanderi, basi Silisi, na baata ba ku itinini kia Asia — ni bo bakoti mu paa na Estefano. ¹⁰ Ka bo a batuyi ubiingi pe mu ndaa tsuyili ya buyeri yi Muheebili wa Ngira akiha kwaa Estefano. ¹¹ Ni mu buu, bo bahi mboongo kwaa baata paa baleele ti: «Bisi diayuu nde mu utuu Mooso na utsoro Nziaambi!» ¹² Bo batsindi baata boosi, na bakuutu ba Bayudayo na bayiisi ba Mikele. Bo boosi bu bayiri, bakaangi Estefano na bamubiti nha kulu a pfuundu a ikuutu kia Bayudayo. ¹³ Bo babeyi bambaangi ba pia, ba baleeli: «Muutu wu li mu hama ut-suwanga mandaa ma mabi mu Nzo abisi ya Ngira na mu Mikele mia Mooso. ¹⁴ Na bisi diayuu nde mu uleele ti Yisu musu Nazareti sa atsala Nzo ya Ngira, na sa asobo bukulu ba Mooso ba asiisi bisi.» ¹⁵ Boosi ba bali nha pfuundu a ikuutu kia Bayudayo misi mia bo miali miatala isooso nha yulu a Estefano. Mu ndaa ti bo boosi bamoni kiinzi kia nde kiali kimafwaanina weti kia Tumumu a Nziaambi.

Mandaa matsuyi Estefano

7 Nguu a bangaanga ba Nziaambi afuuli nde: «Ma bali mu uleele mu we magwanya?» ² Estefano avutili: «Baana banguu ba me na bataayi ba me, diyuu me bubwe! Nziaambi wa lidumu amonii kwaa Abraami, kaa a bisi a beni mu taanga di nde ali ku itinini Mesopotami, tswamina nde uyadiaala ku vulu Arana. ³ Na Nziaambi aleeli kwaa nde: “Pala mu tsi a we, na mu kaanda la we, na yene ku tsi yi me kaamweese we †.” ⁴ Ni mu buu nde apali mu tsi a basi Saledeni, na ayidiaala ku Arana. Tumi nha mbisi a likwa la taayi a nde, Nziaambi wamubiti umatuu ku vulu la Arana natee ku tsi yi beni dili mu udiaala lolo li. ⁵ Nziaambi a ahi nde imbisi mu tsi yii pe, a so mwaana ibari kia toto kia ikee pe. Ka Nziaambi wamusu lilasini li: “Me sa ha we tsi yi, na yo sa yiba yawe na tee bateeri ba we nha mbisi a we.” Ka bunu mu taanga dii, nde ali keni mwaana pe. ⁶ Nziaambi aleeli kwaa nde: “Baana ba we na bateeri ba we sa badiaala ku tsi ya bumweenyi. Kuu bo sa baba mu bukori na sa bamweese bo pasi mu tsitsi a makama-mana ma bilimi.” ⁷ Nziaambi abwileele ka: “Me sa fuundusu tsi yi bo buba mu bukori. Nha mbisi a nhaa, bo sa bapala mu yo, na sa bayakiinzi me nha mbuu yi ††.” ⁸ Tumake, Nziaambi ayilii mutsii na Abraami. Iliimbi kia mutsii wuu ni kesili a mwaana wa

† 1Mo 12.1. †† 1Mo 15.13-14; 2Mo 3.12.

baala. Ni mu buu, Abraami akesi mwaana a nde Isaki mu iluumbu kia pwoombo nha mbisi a mbutili a nde. Bumosi ka Isaki akesi mwaana a nde Yaakobe, na Yaakobe akesi baana ba nde kuumi na boolo, ba bali bakaa ba bisi.

⁹ «Mu ndaa musoyi bakaa ba bisi, bayalii mwaana nguu a bo Yoosefi ku tsi ya Ngipiti mu uba kori. Ka Nzi-aambi ali itwaari na nde. ¹⁰ Na wamukuuli mu mapasi ma nde moosi. Nziaambi wamuhi mayele na wamufwaanisi muutu wu mubwe nha kulu a Farao, mutini a ku Ngipiti. Ni mu buu, Farao abiaalisi nde pfumu mu Ngipiti na nha yulu a nzo a nde yoosi. ¹¹ Nha mbisi a nha, mono nzala ya mifuri yakoti mu tsi yoosi ya Ngipiti na mu tsi ya Kaana. Pasi diali dialaa, na bamwakaa ba bisi bakooni ubaa bia udia. ¹² Yaakobe bu ayuyi ti kuli na biloo bia udia ku Ngipiti, nde atsindii bamwakaa ba bisi kuu mu mbala ya tsiomi. ¹³ Bu bayeni mbala ya dioolo, Yoosefi ayabini kwaa baana ba nguu a nde, na Farao ayaabi kaanda lapali Yoosefi. ¹⁴ Nha mbisa nha, Yoosefi atumi bayaholo Yaakobe taayi a nde, na kaanda loosi. Bo bali mu litaanga la maku tsaamba na baata bataana. ¹⁵ Bu Yaakobe ayeni ku Ngipiti, nde akwi kuu na bamwakaa ba bisi baba moosi. ¹⁶ Babiti bamvumbi ba bo ku bula ba kuumbu Siseme, na badii mo ku ngili yi Abraami asuumbi mu mboongo, kwaa baana ba Aamori ku Siseme.

¹⁷ «Bu taanga diali ka bebele mu ukuusu lilasina li Nziaambi asi na Abraami, koongi a bisi yakuli na yafuni mu Ngipiti. ¹⁸ Ka mono mutini mukimi wu munyatii abaandii mu utumu ku Ngipiti, nde ali a ayaaba pe Yoosefi. ¹⁹ Mutini wu munyatii wuu, afuti koongi a bisi na bamwakaa ba bisi na amweesi bo pasi dialaa. Mutini wu abiti bo, natee mu iteesi kia ubamuu bo, paa babwoongolo baana ba bo ba bikenyi paa bakwa. ²⁰ Ni mu taanga dii Mooso abutii, wali mwaana wumubwe nha kiinzi kia Nziaambi. Batsatsi nde mu nzo a taayi a nde mu tsitsi a batsuungi batata. ²¹ Bu babwoongili Mooso, mwaana a Farao wa mukasa, aholi nde na abuunguli nde weti mwaana a nde makulu. ²² Ni mu buu, Mooso akuli ku tso nziisili na abayi nziaabili yoosi ya basi Ngipiti, na nde ayabini ka muutu wa litu mu mandaa ma nde na mu biyiluu bia nde. ²³ Bu Mooso, akuusi maku mana ma bilimi, nde abayi tsi mi ya uya-mono baana ba nguu a nde, baata ba Iserali. ²⁴ Bu amoni musi Ngipiti mu umweese pasi kwa mosi mu baata ba Iserali, nde akoti mu ukala ubaki mweese pasi. Mooso bu akivutulu mamabi kwaa musi Ngipiti, nde wamudusi. ²⁵ Nde atsimi ti helape baana ba nguu a nde, ali utuu ubahala ti mu nde, Nziaambi atoono ukuulu bo, ka bo a batuyi ubahala buu pe. ²⁶ Iluumbu kiaduki, nde amoni baata ba Iserali ba bakidwaana. Mooso asiayi mu uvuutu bo iyeenge, na aleele: “Beni bambaayi ba me, beni baana ba nguu mosi, mu ki-toono dili mu mweese bana pasi?” ²⁷ Ka wuu wakimweese mbaayi pasi, abaasili Mooso na aleele: “Na asuusu we mu uba mukuutu na nzioonzi nha yulu

a bisi? ²⁸ We me tooni udusu ka, weti bu adusi musi Ngipiti matsii?” ²⁹ Bu ayuyi mandaa maa, Mooso abati na ayidiaala mu tsi ya bumweenyi, tsi ya Madiani. Kuu, nde abuti baana boolo ba babaala.

³⁰ «Nha mbisi a maku mana ma bilimi, Tumu a Nzi-aambi amonii kwaa Mooso mu tsi ya tsata ku mulaanda a Sinayi, ku tso mulee a mbaa yakinama naha mu miti mia mikee. ³¹ Bu amoni buu, Mooso akimii mu monini yii, na bu akiswese mu utala bubwe, nde ayuyi ndaa a Pfumu yaleeli: ³² “Me ni Nziaambi a bamwakaa ba we, Nziaambi a Abraami, Isaki na Yaakobe”. Mooso a tehiti mu boomo, na akooni ubwatala. ³³ Ni mu buu, Pfumu aleeli kwaa nde: “Maasa bikoori bia we mu miili mia we, mu ndaa ti mbuu yi we atemene yili mbuu ya Ngira. ³⁴ Me maamono ma mapasi ma baata ba me babali ku Ngipiti. Me mayuu mikonyo mia bo na me maa-sutuu mu ukuulu bo. Mu taanga di yene, me nitsinduu we ku Ngipiti †.”

³⁵ «Mooso muutu wu baata ba Iserali babisi, bu bamuleeli: “Na asuusu we mu uba mukuutu na nzioonzi nha kati a bisi?” Ee, ni nde wu Nziaambi atsindii mu uba mukuutu na mukuuli, weti bwaleeli Tumu a Nzi-aambi, wamonii kwa nde mu mulee a mbaa yakiluluu mu miti mia mikee. ³⁶ Ni Mooso apalisi baata ba Iserali mu Ngipiti, na a yilii bimaanga na biliimbi mu tsi yii, nha Mubu Wabeenge na mu tsi ya tsata mu maku mana ma bilimi. ³⁷ Ni Mooso waleeli ka kwa baana ba Iserali ti: “Nziaambi sa apalisa nha kati a beni, mubili wa weti me, wuli mosi nha kati a baata ba beni.” ³⁸ Mu taanga di baata ba Iserali bali bakukunu mu tsi yahele a baata, Mooso ali naha kati a bamwakaa ba bisi na Tumu a Nziaambi waki tsuu kwa nde nha yulu a mulaanda a Sinayi. Mooso aholi mandaa ma mooni mu utoosolo mo kwa bisi. ³⁹ Ka bamwakaa ba bisi a batooni utumumu nde pe; bamutuni, na bo batooni uvutu ku Ngipiti. ⁴⁰ Ni mu buu, bo baleeli kwaa Aaroni: “Yiluu bisi biteyi biafwaanina na binzia-nziaambi bi biyene nha kulu a bisi, mu ndaa Mooso wuu wapalisa bisi ku tsi ya Ngipiti, a diayaaba pe mima amabwaana na mio.” ⁴¹ Mu iluumbu kii, bo bayilii iteyi kia mwaana ngoombo, na babeyi bungori kwaa iteyi kii, na bo basi mukuungi mu ndaa ukiinzi biyiluu bia mio mia bo. ⁴² Ka Nziaambi ateyi bo mbisi, na wabanyaali bakuundu bambwelele ba yula, weti bu basonuu mu mukaanda a mibili:

“Baata ba Iserali,

kwaa me beni diahi banyama na bungori bakimi mu maku mana ma bilimi mu tsi ya tsata?

⁴³ Beni diabiti nzo a ngooto ya Nziaambi a beni uli ku-umbu Moloke,

na ifwaani kia Nziaambi a beni wabambwelele uli ku-umbu Refani,

beni diayilii biteyi bii, paa beni dikuundu bio!

Ni mu buu, me sabiti beni ku bukori, ku tsi yalaa, ya bumweenyi ku mbisi a Babilooni ††.”

† 2Mo 3.1-10. †† Amo 5.25-27.

⁴⁴ «Ku tsi yili baata pe, bamwakaa ba bisi bali na nzo a ngooto mwali na mamanya ma ba sonuu Mikele. Bayilii nzo yi weti bu Nziaambi atumi kwaa Mooso. Nde atuungi yo mu ifwaani ki nde amoni. ⁴⁵ Nzo a ngooto yii, bahi yo kwaa bamwakaa ba bisi mu kubu yaduki. Bo babiti yo ku tsini a litumu la Yooswa. Mu taanga dii, bo babiingi matsi ma bifuumbu bia baata ba Nziaambi abingi nha kulu a bo. Nzo a ngooto yii yali natee mu taanga dia Daavidi. ⁴⁶ Daavidi wabayi bweese nha kulu a Nziaambi, na nde aloombi muswa wa utuungu Nzo a Nziaambi a Yaakobe. ⁴⁷ Ka ni Salomo wamutuungili nzo. ⁴⁸ Ka bunu Nziaambi wa ku mayula a ubaadiaala pe mu manzo matuungu baata. Weti buleeli mubili:

⁴⁹ “Yula ni mbata a ipfumu kia me, na toto ni isuusili kia miili mia me. Ki pili a nzo beni dituu utuungulu me? Buleeli Pfumu, na ki mbuu me nituu uwuumu?

⁵⁰ Ka a me Nziaambi nayiluu biloo bioosi mu mioo mia me pe? †”

⁵¹ «Beni dili baata, bangaa mutswe pini, mitimi mia kubu, na matswi makangama mu uhele uyuu mbili a Nziaambi. Beni dili mu udwaanisa Muheebili wa Ngira! Beni diafwaanina weti bamwakaa ba beni! ⁵² Ki mubili wu bamwakaa ba beni bahele ukwaamisa? Bo badusi ba bayaabisi nzirili a Muutu wa Libweeye. Na mu taanga di, ni nde beni dimaayeelele na dimaadusu. ⁵³ Beni badiayaki Mikele mu libaasila la Batumu ba Nziaambi, kasi a diatumumi Mikele mii pe!»

Likwa la Estefano

⁵⁴ Baata ba pfuundu a ikuutu kia Bayudayo bafweengi bu bayuyi mandaa maa. Bakweetisi mini mu umweese kesi a bo kwa Estefano. ⁵⁵ Ka Estefano, bu ali aluulu mu Muheebili wa Ngira, atali ku yula, amoni lidumu la Nziaambi, na Yiisu atemene nha koo kia babaala kia Nziaambi. ⁵⁶ Nde aleeli: «Diyuu, me ndi mu umono mayula mali bwaasi, na Mwaana a Muutu atemene nha koo kia babaala kia Nziaambi.» ⁵⁷ Bo balooyi mu mifuri, na badibii matswi ma bo. Bo boosi mu itwaari bayibwa nha yulu a nde. ⁵⁸ Bo bakoyi nde ku mbari a ngaanda, na bateti nde mamanya mu udusu nde. Babaangi basuusi bikutu bia bo paa mufuru a baala wa kuumbu Sawuli akebe bio. ⁵⁹ Mu taanga dibakitete nde mamanya, Estefano akikuundu mbii bu: «Pfumu Yiisu! Hoolo muhumu a me.» ⁶⁰ Tumake at-sukini, na alooyi mu mifuri: «Pfumu, a taanga masumu ma bo pe!» Bu amani na uleele mandaa maa, nde ak-wi.

Sawuli akwaamisi libuundu

8 Sawuli asiingisi ndusili a Estefano. Mu iluumbu kii, mbingisi yinene yakoti mu libu-

† Yes 66.1-2.

undu la Yeruslemi. Boosi ba basa imiini batsiaamii mu bitinini bia Yuuda na bia Samaria, ka batumu basaali. ² Ka baata bangaa likiinzi la Nziaambi badii Estefano, balili na banyoongi kwalaa mu likwa la nde. ³ Ka Sawuli ahami mu utsala libuundu. Nde akoti mu manzo, akaangi babaala na Bakaasa, na aloosi bo mu perese.

Filipo ayaabisi Ndaa Yimbwe mu Samaria

⁴ Bangaa imiini ba batsiaamii, bakiyaabisa Ndaa Yimbwe mu ma mbuu moosi ma bakiyene. ⁵ Ni mu buu, Filipino ayeni ku ngaanda mosi ya Samaria, mu yaabisa baata ndaa ya Mesia. ⁶ Mu taanga di koongi yayuyi nziisili a Filipino, na bu bamoni bimaanga bi nde ali ayiluu, bo bakangimi mu ma bakiyuu mu munywa a nde. ⁷ Ee, mu ngwanya, mihebili mi mibi miakipala mu babeeri ba balayi na miakiloo mu mifuri. Bikata na bitonzo bialaa biabeelii. ⁸ Ni mu buu kinya yalaa yamonii mutso ngaanda yii.

⁹ Kwali baala limosi watswaamini Filipino mu ngaanda yi, kuumbu a nde Simooni. Nde akisalila biyiluu bia pimisi, baata ba itinini kia Samaria ba kikimuu mu biyiluu bia nde. Na nde akimonuu ti nde muutu wa lidumu. ¹⁰ Ni mu buu, umatuu binge-ngebe natee baata ba bakulu ba mu itinini kii, bahi nde lidumu, bakileele: «Muutu wu, li Litu la Nziaambi, li bali mu uta “Litu li Linene”.» ¹¹ Toono yi bo bakangimi mu nde, mu ndaa ti, umatuu bele pe, bo bakimono mia ukimuu mu biyiluu bia nde bia pimisi. ¹² Ka ku mbisa kuu basi imiini mu Ndaa Yimbwe ya Yiisu Kristo yi Filipino ayiisi bo, Ndaa ya Ipfumu kia Nziaambi. Baata balaa, babaala na Bakaasa baholi libootuu. ¹³ Simooni nde makulu ka asi-iri imiini mu Nziaambi na aholi libootuu. Nde anambiti Filipino, akimii kwalaa, na akibili nde bu akimono billimbi na bimaanga bi binene biakiyiluu Filipino.

¹⁴ Bu batumu ba bali ku Yeruslemi, bayuyi ti basi Samaria bamaasiingi mandaa ma Nziaambi, ni mu buu bo batsindii Peetero na Yowani kwaa bo. ¹⁵ Bu Peetero na Yowani batoori ku Samaria, bo bakuundili bo Nziaambi, paa bayaka Muheebili wa Ngira, ¹⁶ mu ndaa ti Muheebili wa Ngira ali keni a abwiilili pe mu muutu so mosi mu bo. Ka bo ali ndili a libootuu baholi mu kuumbu a Pfumu Yiisu. ¹⁷ Ni mu buu, Peetero na Yowani banayi mioo nha yulu a bo, na bo bayaki Muheebili wa Ngira. ¹⁸ Mu taanga di Simooni amoni ti, ba basa imiini, baholi Muheebili wa Ngira mu nayili a mioo kwaa batumu. Nde abeyi mboongo kwaa Peetero na Yowani, ¹⁹ na aleeli: «Diha me ka litu li, paa wuu, wu me ni naa mioo, ayaka Muheebili wa Ngira.»

²⁰ Ka Peetero avutili kwaa nde: «Nyaala we fuu itwaari na mboongo dia we, mu ndaa bu we tsimi ti bungori ba Nziaambi bali mu usuumbu bo mu mboongo! ²¹ We a li na ikuku mu isala ki pe, mu ndaa mutima we a asuungunu pe nha kulu a Nziaambi. ²² Ni mu buu, so we utuu usiisi matsimi ma we ma mabi, kiingili

mayele, sobo ndiaatili na kuundu Pfumu, paa helape nde sa asa we kolo-kolo mu matsimi ma mutimi a we. ²³ Mu ndaa ti me ndi mu umono ti mutimi a we aluulu mu musoyi na we li kori kwaa masumu.» ²⁴ Simooni avutili aleeli kwa Peetero na Yowani: «Beni bame diku-undu mu me kwaa Pfumu, paa me heele ubwiilili ndaa so mosi, mu ma dileeli beni.»

²⁵ Bu bamani uta imbaangi mu Yiesu na uyaabisa mandaa ma Pfumu, Peetero na Yowani bavutii ku Yeruselemi, bu bakiyene ayaabisa Ndaa Yimbwe mu mala malaa ma mu Samaria.

Filipo na musiali wa ku Etiopi

²⁶ Iluumbu imosi, Tumu a Pfumu aleeli kwaa Filipino: «Temene na yene ku peembi ya Sude, mu kuulu yi li mu umata ku Yeruselemi natee mu uto ku ngaanda ya Ngaza, mu tsi ya tsata.» ²⁷ Filipino atemini na ayeni. Mu kuulu nde abwaani muutu wa ku tsi ya Etiopi, wali musiali wu munene. Muutu wuu ali na mufunu wa ukebe busini ba Kandase, mutini wa mukaasa wa tsi ya Etiopi. Muutu wuu ayiri ku Yeruselemi mu ukuundu Nziaambi. ²⁸ Nde bu akivutuu ku tsi a nde, adiaali mutso tomo a nde ya midiingi, mu uyene ataanga mukaanda a mubili Yeesaya. ²⁹ Muheebili wa Ngira aleeli kwaa Filipino: «Swesuu ku peembi a tomo yi.» ³⁰ Filipino adumi tiini, asweesi nha peembe a tomo yii, na ayuyi bu muutu wuu akitaanga mukaanda a mubili Yeesaya. Nde wamufuuli: «Li mu uyaaba mambiindili ma mandaa ma we li mu utaanga?» ³¹ Musi Etiopi aleeli: «Buni nituu uyaaba mbii ti muutu a mbiindili me pe?» Na nde aleeli Filipino mu uhaata na udiaala nha peembi a nde. ³² Itsuru kia mandaa ma Nziaambi ki akitaanga yakileele weti bu:

«Nde ali weti indoombo li bakibiti ku udusu, weti mwaana a limeme lili mu hele uloo, nha kulu a wuu uli mu utebe nde miooso, nde ka a aleeli ndaa so mosi pe.

³³ Bamweesi nde tsionyi ka a abayi libweeye pe. Na utuu utsuu mu ndaa imbisi kia nde? Ee, bakese idiingi kia nde nha tsi nha †.»

³⁴ Musi Etiopi afuuli kwaa Filipino: «Kolo-kolo a we, leele me, mubili wu, mu na ali mu utsuu? Mu nde makulu, oo ti mu muutu mukimi?» ³⁵ Ni mu buu, Filipino abiindili nde umatuu mu mandaa ma nde akitaanga, natee Ndaa Yimbwe yatala mu Yiesu. ³⁶ Bu bakiyene mu kuulu, batoori nha mbuu yali maamba. Musi Etiopi aleeli: «Mono maamba, ima ikoonoso me mu uholo li-bootuu?» [³⁷ Filipino aleeli kwaa nde: «So we siiri imiini mu mutimi a we woosi, we utuu holo libootuu.» Nde avutili: «Me siiri imiini ti Yiesu Kristo li Mwaana a Nziaambi.»] ³⁸ Nde atemisi tomo, bo basutii bo baboolo mu maamba, na Filipino wamubootii. ³⁹ Mu taanga di bo bapali mu maamba, itsundu-a-tsundu, Muheebili a Pfumu amaasi Filipino, na musali wa ku Etiopi a abwimono nde

† Yes 53.7-8.

pe. Nde ahami mu uduku kuulu a nde mu kinya. ⁴⁰ Filipino atoori ku ngaanda ya Azoti, akiyene ayaabisa Ndaa Yimbwe mu mala moosi mu akilutu, natee bu nde atoori ku ngaanda ya Sezare.

Sawuli akiingili mayele

9 Mu taanga dii, Sawuli ahami mu matsimi ma nde ma ukwaamisa na usaa udusu miyii mia Pfumu. Nde ayeni kwaa nguu a bangaanga ba Nziaambi, ² mu uyaloombo mikaanda mi miha nde muswa mu ukoto manzo ma kutunu ma Bayudayo, ma mali ku ngaanda ya Damaseko. Nde a yiliyi buu, paa bu nde akaabaasa baata kuu, ba babaala so ba Bakaasa, ba bali mu uduku Kuulu a Pfumu, nde sa wabakaanga, na ubiti bo ku Yeruselemi. ³ Bu Sawuli akiyene mu kuulu na ali ka bebele na ngaanda ya Damaseko, itsundu-a-tsundu liyalila lamati ku yula, layalisi na ladiengilili nde. ⁴ Nde abwi nha tsi, na ayuyi ndaa yakileele kwaa nde: «Sawuli, Sawuli, mu ima we li mu ubingisi me?» ⁵ Nde afuuli: «We ni na Pfumu?» Na ndaa yavutili: «Me ni Yiesu wu weli mu ubingisi. ⁶ Mu taanga di, temene na koto mu ngaanda ya Damaseko na sa baleele we mi we afwaana usa.» ⁷ Baata bakidieenge na Sawuli batemini, bakwi mamama. Bo bayuyi ndaa yii, ka a bamoni muutu pe. ⁸ Ku mbisi a mii, Sawuli atemini na adibili misi, ka a akibwamono pe. Baa babaki sa midieenge na nde bamukaangi mu koo, na bamubiti ku Damaseko. ⁹ Nde asi biluumbu bitata mu bungima-ngimi, kwahele a udia so unywa.

¹⁰ Kwali ku Damaseko muyii mosi, kuumbu a nde Anania. Pfumu amonii kwaa nde ku tso monini na aleeli: «Anania!». Na nde avutili: «Me nha ndi Pfumu!» ¹¹ Pfumu aleeli kwaa nde: «Temene mu mawasa na yene mu kuulu yi bubaata “kuulu yasuungunu”, na koto mu nzo a Yuuda. Kuu we sa fuulu muutu wuli kuumbu a nde Sawuli, musali Tarasi. Nde li mu ukuundu Nziaambi mu taanga di. ¹² Sawuli ka ku tso monini, amoni muutu wa kuumbu nde Anania wakikoto mu nzo yi nde ali. Muutu wuu akinaa nde mioo paa abwamono.» ¹³ Anania avutili: «Pfumu, baata balaa batsuu me mu muutu wuu, na bayaabisa me, mamabi moosi ma nde ayiluu kwaa baata ba we ba ngira ba bali ku Yeruselemi. ¹⁴ Tumake nde ma ayiri kuni ku Damaseko, na muswa wu banguu ba bangaanga ba Nziaambi bahi nde mu ukaanga boosi ba bali mu ukuundu we.» ¹⁵ Ka Pfumu aleeli kwaa nde: «Yene! muutu wuu li isialili ki me nasoolo, mu uyaabisa kuumbu a me kwa bifuumbu na mitini mia bo, na kwa baata ba Iserali. ¹⁶ Me sa mweese nde me makula, moosi ma nde afwaana umono pasi, mu ndaa kuumbu a me.»

¹⁷ Tumake, Anania ayeni. Bu nde atoori, akoti mu nzo, anaayi Sawuli mioo aleeli: «Sawuli mwaana a nguu a me, Pfumu Yiesu wamonii kwaa we mu kuulu yi we beeri ayiri, ni nde tsindii me paa we bwamono, na we luulu mu Muheebili wa Ngira.» ¹⁸ Mu taanga dina

dii, bisii bia weti makala ma batswi, bia matii mu misi mia nde, na nde abwimono. Nde atemini na aholi li-bootuu. ¹⁹ Bu amani udia, nde abayi mifuri.

Sawuli ayiisi baata ku ngaanda ya Damaseko

Sawuli alabisi mwaana biluumbu na miyii miali ku Damaseko. ²⁰ Nhaa na tsi, nde abaandii uyiisi mu manzo ma makutunu ma Bayudayo ti Yiisu ni Mwaana a Nziaambi. ²¹ Boosi bakiyuu nde, bakimii, baleeli: «Buni? A muutu wu pe wakiyene adwaanisa, baa bakikuundu mu kuumbu a Yiisu ku Yeruselemi? Nha ayiri nde nha, a ku ukaanga na ubiti bo nha kulu a banguu ba bangaanga ba Nziaambi pe?» ²² Sawuli akimweese mu ngwanya kwaa baata ti Yiisu ni Mesia. Nziisili a nde yakuli na yavuli mu litu na nziisili a Bayudayo ba ku Damaseko. Ni mu buu, a babwi baa mia uleele nha kulu a nde pe.

²³ Biluumbu bialaa bu bialabii, Bayudayo bayuhisini mu holo kesili ya udusu nde. ²⁴ Ka Sawuli ayaabi mapfu-pfundu ma Bayudayo, ti bo bakikebe minywa mia ngaanda paa bamudusu. ²⁵ Butsuu bu batoori, miyii mia Sawuli miamuholi, miamukotisi mutso itungu, misutili nde ku mbisi a ibaa kia ngaanda.

Sawuli ayeni ku Yeruselemi

²⁶ Bu nde atoori ku Yeruselemi, Sawuli asiayi mu uvu-utunu na kaba la miyii. Ka bo boosi bali na boomo ba nde, mu ndaa a baki sa imiini pe ti ngwanya nde ka muyii. ²⁷ Ka muutu moosi wa kuumbu Barinabase wamuholi, wamubiti kwaa batumu. Na wababiindili buni, Sawuli abwaanini na Pfumu mu kuulu, buni Pfumu atsuuyi kwaa nde, na buni ku Damaseko nde ayiisi mu ilimbisi mu kuumbu a Yiisu. ²⁸ Umatuu mu taanga dii, Sawuli akidieenge mu bunyanga boosi na batumu mu tso Yeruselemi. Nde akiyiisi mu ibaala kioosi mu kuumbu a Pfumu. ²⁹ Nde akitsuu na akisa ka paa na Bayudayo bakitsuu ndaa ya basi Elene, ka bo bakisaa udusu nde. ³⁰ Bu baana ba nguu bayaabi buu, babiti Sawuli ku ngaanda ya Sezare, na nha mbisi bamutsindii ku ngaanda ya Tarasi.

³¹ Libuundu lali mu iyeenge, mu itinini kia Yuuda, kia Ngalili na kia Samaria. Lo lakikulu mu imiini na lakidi-aata mu likiinsi la Pfumu, na lo lakifunu mu libaasila la Muheebili wa Ngira.

Ene abeeli

³² Bu Peetero akidieenge mu bitinini bii bioosi, nde ayeni ka kwaa bangaa imiini bakidiaala ku ngaanda ya Lida. ³³ Kuu nde amoni muutu wa kuumbu Ene, wa ikata ala nha yulu a ikala, mutsitsi a bilimi pwoombo.

³⁴ Peetero aleeli kwaa nde: «Ene, Yiisu Kristo beelisi wel Temene kutu ikala kia we.» Nhaa na nhaa nde atemini.

³⁵ Basi Lida na basi Saroni bo boosi bamumoni, baki-ingili mayele, na basobi ndiaatili mu ndaa ukiinsi Pfu-mu.

Tsimbilili a Dorkase mu likwa

³⁶ Mukaasa mosi mu ngaanda ya Yopi, nde ali muyii, kuumbu a nde Tabita, mambiindili «Dorkase», so a buu pe «Tsietsi». Nde ali na biyiluu bi bibwe, na akiha libaasila kwaa bawe. ³⁷ Mu biluumbu bii nde abwi ubeele na akwi. Bayobisi mvuumbi, na basuusi yo mu itsuru kia ku yulu a nzo. ³⁸ Miyii bu miayuyi ti Peetero ali ku Lida yili nha peembi a Yopi, batsindii baata boolo mu upele nde, bo baleeli: «Kolo-kolo a we, yiri mawasa kwaa bisii!» ³⁹ Peetero atemini, ayiri na bo. Bu atoori, bamuhaatisi ku itsuru kia ku yulu a nzo. Bakwiili boosi baswesii kwaa nde mu ulili. Bamweesi nde bikutu na biyungu bi Dorkase akituungu, bu nde ali keni moonyi. ⁴⁰ Peetero apalisi bo boosi ku mbari, bu atsukini, aku-undi, tumake asiheetii kwali mvuumbi, na aleeli: «Tabita, temene!» Tabita adibili misi, bu amoni Peetero, nde adiaali. ⁴¹ Peetero akaangi nde mu koo, na atemisi nde. Peetero ati bangaa imiini na bakwiili, nde amweesi Tabita kwaa bo bu ali ka musii. ⁴² Ndaa yii yayabini mu ngaanda ya Yopi yoosi, na imiini kia balayai kia meni miaanzi mu Pfumu. ⁴³ Peetero adiaali biluumbu bialaa ku Yopi, ku nzo a Simooni wali musiali a mikaanda mia banyama.

Korneyi ati Peetero mbili

10 Kwali mu ngaanda ya Sezare, na muutu mosi kuumbu a nde Korneyi, mukuutu a kaba la masodaare libakita kuumbu «kaba la basi Italia». ² Nde ali muutu wa libweeye, na akikiinsi Nziaambi na kaanda la nde loosi. Nde akiha libaasila kwaa bawe ba Bayudayo, na akikuundu Nziaambi mu taanga dioosi. ³ Iluumbu imoosi, mu nguungu ya matata ku mbisi a nzanga, nde abayi monini: Tumu a Nziaambi akoti kwaa nde na wamuleeli: «Korneyi!». ⁴ Nde atali nde isooso ku tso boomo, na wamuleeli: «Ki ndaa Pfumu?» Tumu wamuvutili: «Likuundu la we na libaasila li we li mu ubaaha kwaa bawe, bimaato nha kulu a Nziaambi, na nde libili moonyi mu bio. ⁵ Mu taanga di, tsinduu baata ku ngaanda ya Yopi na tumusu Simooni wu bubaata Peetero. ⁶ Nde li ku nzo a Simooni wa musiali a mikaanda mia banyama, na nzo yili mu mukoo a mubu.» ⁷ Bu tumu a Nziaambi wakitsuu kwaa nde ayeni, Korneyi ati mabooyi ma nde moolo mbili, na liso-daara la nde la mutimi, wali na likiinsi la Nziaambi. ⁸ Bu amani uyaabisa kwaa bo moosi ma tumu a Nziaambi aleeli, nde wabatsindii ku Yopi.

Nziaambi amweesi monini kwaa Peetero

⁹ Iluumbu kia duki, bu bali mu kuulu na baki besene na ngaanda ya Yopi, Peetero ahaati ku yulu a nzo mu ukuundu Nziaambi, ku bele a nguungu ya nzanga.

¹⁰ Nde akoli nzala na asiayi udia. Mu taanga di baki-laamba nde biloo, Nziaambi ahi nde monini. ¹¹ Nde amoni yula bwaasi na iloo imosi kiafwaanina na tsaan-

da yi nene yi bakaanga mu matoso mo mana, yakikulunu na yakisutuu natee nha tsi. ¹² Kutso yo kwali na bifuumbu bia banyama bialaa: banyama ba miili mina, na ba makala bali mu ukoo moonyo na banyunyi bali mu uyene mu yula. ¹³ Ndaa mosi yaleeli kwaa nde: «Peetero! Temene, dusu we dia!» ¹⁴ Peetero avutuli: «Ngori, Pfumu! Me kaala a nibaadia pe biloo bi basa ngiri na biasumuu!» ¹⁵ Ndaa yabwileele kwaa nde: «Bi Nziaambi atsieemese, we muswa pe mu umono ti bio biasumuu.» ¹⁶ Buu bwamonii mbala tata, na nha mbisi nhaa, iloo ki kiahaati ku yula.

¹⁷ Peetero bu akitsimi mbiindili a monini yi, nde abayi mu taanga dii ka baata bakimi batoori nha munywa a nzo. Baata baa ba Korney atsendii mu ufuulu kuli nzo a Simooni. ¹⁸ Bo bateeri bangaa nzo, na bafuuli mbiiti Simooni wu bubaata Peetero kuu ubaadiaala.

¹⁹ Peetero bu ali keni mu utsimi mundaa a monini, Muheebili wa Ngira aleeli kwaa nde: «Mono, babaala batata bali mu usaa we. ²⁰ Temene, sutuu na yene na bo kwahela a ukenge, mu ndaa ti me tsindii bo.»

²¹ Peetero asutii, abwaani bo na aleeli: «Me ni muutu wu beni dili mu usaa. Ki ndaa yibeyi beni kuni?» ²² Bo bavutuli: «Bisi batsindii kwa Korney, mukuutu a masodaare, muutu wa libweeye na likiinzi la Nziaambi. Na kaanda loosi la Bayudayo lili mu uta imbaangi ki ibwe mu nde. Tumu wa Ngira aleeli kwaa Korney mu uloombo we mu uyene ku nzo a nde, paa nde ayuu mandaa ma we uleele kwaa nde.» ²³ Peetero ayaaki bo na wabalayi mbuu ya ula tolo.

Bukia-ngwaali, nde atemini, na ayeni na bo, na baana ba nguu bakimi ba ku Yopi bayeni na nde itwaari. ²⁴ Iluumbu kiaduki, nde atoori ku Sezare. Korney akikebe bo, na kaanda la nde, na bambaayi ba nde ba mutimi. ²⁵ Peetero bu atoori, Korney ayibwaana nde, abaandini, atsukini na abwi nha miili mia Peetero, mu uha nde likiinzi. ²⁶ Ka Peetero wamutemisi na wamuleeli: «Temene! Me ka ndi muutu weti we.» ²⁷ Bu akiyolo na Korney, nde akoti mu nzo, na amoni baata balaa bakukunu. ²⁸ Nde aleeli kwaa bo: «Beni diayaaba ti balii kwaa bisi a beni bayudayo mu uba itwaari so a buu pe mu ukoto mu nzo a wuu uli a Muyudayo pe. Ka Nziaambi amweesi kwaa me ti abwafwaana pe mu uleele kwaa muutu ti nde asumuu so a buu pe nde na mviindi. ²⁹ Ni mu buu me nziri kwahela a ukenge, mu taanga di beni diatsinduu muutu mu uya saa me. Mu ndaa yii, me na nzala uyaaba mu ki toono beni ditumisi me.»

³⁰ Korney aleeli: «Umatuu biluumbu bina, me naba mu ukuundu ku nzo a me, mu nguungu ya matata nha mbisi a nzanga. Itsundu-a-tsundu, muutu walwaata bikutu bili mu ungeyene moniaangi kwaa me, ³¹ na leeli: “Korney, Nziaambi yuyi likuundu la we. Na nde libili moonyi mu libaasila li we li mu uhaa kwaa bawele. ³² Mu taanga di, tsinduu muutu ku Yopi, na tumusu Simooni wu bubaata Peetero. Nde li ku nzo a Simooni wa musiali a mikaanda mia banyama, na nzo a nde yili

mu mukoo a mubu.” ³³ Me tsindii muutu mawasa-mawasa kwaa we, na we siiri bubwe bu we yiri. Mu taanga di bisi boosi dili nha kulu a Nziaambi, mu uyuu moosi ma Pfumu atumu we mu uleele.»

Peetero ayiisi Korney na kaanda la nde

³⁴ Bu abaandii utsuu, Peetero aleeli: «Mu ngwanya, me maa yaaba ti Nziaambi a ubaasa pe lisobuso nhati a baata, ³⁵ ka mu pasi ifuumbu, wu uba na likiinzi la Nziaambi, na wu usalila libweeye, sa amonuu wu mubwe nha kulu a Nde. ³⁶ Nde atsendii mandaa ma Nde kwaa basi Iserali, mu uyaabisa kwaa bo Ndaa Yimbwe ya iyeenge mu Yiiisu Kristo: Ni Nde uli Pfumu a boosi. ³⁷ Beni diayaaba mandaa ma mayilimi mu Yuuda yoosi, bu mabaandii ku Ngalili ku mbisi a libootuu layaabisi Yowani. ³⁸ Beni diayaaba, buni Nziaambi abiaalisi Yiiisu musi Nazareti mu Muheebili wa Ngira na mu litu loosi. Muu mu nde akilabuu, akiyiluu ma mabwe, na akibeelese baata boosi ba bakangama kwaa Saatina. Ka Nziaambi ali na Nde. ³⁹ Bisi dili bambaangi mu mioosi mi Nde ayilii mu tsi a Bayudayo na ku Yeruslemi. Bo badusi nde, bu bamukomi nha muti wa kuruwa. ⁴⁰ Nziaambi wamusimbili mu iluumbu kia bitata. Nde wamuhi muswa wa umonuu, ⁴¹ a kwaa baata boosi pe, ka ndili a kwaa bambaangi ba Nziaambi ba akwisoolo, kwaa bisi ba diadiiri na dianywiiri itwaari na Nde, nha mbisi a tsimbilili a Nde mu babakwa, ⁴² Nde wadihi litumu mu uyaabisa kwaa baata na uta imbaangi ti ni Nde wu Nziaambi abiaalisi mu ufuundusu ba misii na ba bakwa. ⁴³ Mibili mioosi mili mu ubaata Nde imbaangi: pasi wu umene miaanzi mu Yiiisu, holi nyaalili a masumu mu kuumbu a Nde.»

Bangooyi bayaki Muheebili wa Ngira

⁴⁴ Peetero bu ali keni mu utsuu, Muheebili wa Ngira abwiilili nha yulu a boosi babakiyuu Ndaa a Nziaambi. ⁴⁵ Bangaa imiini boosi mu kaba la Bayudayo, ba bayiri na Peetero bakimii, mu ndaa bamoni ti bungori ba Muheebili wa Ngira bayitili ka nha yulu a babali a Bayudayo pe. ⁴⁶ Ka bo bakiyuu bu bakitsuu mu mandaa ma bumweenyi na bu bakibili bunene ba Nziaambi. Ka Peetero abwileele: ⁴⁷ «Buni! Utuu ulii libootuu kwaa baata, ba bamaayaka Muheebili wa Ngira weti bu bisi ka diayaki?» ⁴⁸ Nde ahi muswa paa bo baholo libootuu mu kuumbu a Yiiisu Kristo. Tumake, bo baloombi kwaa nde mu udiaala mwaana biluumbu na bo.

Peetero atsuuyi nha kulu a libuundu la ku Yeruslemi

11 Batumu na baana ba nguu babali ku itinini kia Yuuda, bayuyi ti bangooyi ka bamaasiingi mandaa ma Nziaambi. ² Mu taanga di Peetero ayiri avutuu ku Yeruslemi, bayudayo babasa imiini mu Yiiisu bakaamisi nde, ³ baleeli: «We maakoto mu manzo ma bangooyi, baata babali a Bayudayo pe, na we diiri it-

waari na bo!»⁴ Ni nha, Peetero ayali bo mutata weti bu mioosi miayooyi, nde aleeli diyuu bubwe:⁵ «Bu na li ku ngaanda a Yopi mu likuundu, ku tso ibala kia muheebili me nabayi monini: iloo imosi kiasutii, weti tsaanda yinene, yi bakaanga mu matoso mo mana, yamati mu yula, yatoori natee nha me nali.⁶ Bu nakitala iloo kii isooso, me namoni: banyama ba miili mina, na ba ku musiti na ba makala bali mu ukoo moonoyo na banyunyi bali mu uyene mu yula.⁷ Nayuyi ndaa yaleeli kwaa me: «Temene, Peetero, dusu na dia bio!»⁸ Ka me navutili: «Ngori Pfumu! Munda kiasumuu, so a buu pe, iloo ki basa ngiri so imosi a ibaakoto mu munywa a me pe.»⁹ Ndaa yabwiyuunu mu yula mu mbala ya diolo: «Bi Nziaambi atsieemese, we muswa pe mu umono ti bio biasumuu!»¹⁰ Buu bwamonii mbala tata, na nha mbisi a nhaa iloo kii kiahhaati ku yula.¹¹ Mawasa-mawasa baata batata, bamati ku ngaanda ya Sezare, bayitemene nha kulu a munywa nzo ku bisi diali, mu uyamono me.¹² Muheebili wa Ngira aleeli kwaa me, me yene itwaari na bo. Kwahale a ukenge, me nayeni na baana ba nguu basamina babali na me nhaa. Bu diatoori, bisi boosi diakoti mu nzo a Korney.¹³ Nde wadiyaabisi buni tumu a Nziaambi amonii kwaa nde mutso nzo na aleeli: «Tsinduu baata ku ngaanda ya Yopi, na tumusu Simooni wu bubaata Peetero.¹⁴ Nde sa aleele we mandaa ma we uyobuu, we na baata ba nzo a we yoosi.»¹⁵ Me bu nabaandii utsuu, Muheebili wa Ngira abwi nha yula bo, weti bu akwibwiilili bisi.¹⁶ Ni mu buu, me nalibili moonyi mu mandaa ma Pfumu wadileeli: «Yowani abootii mu maamba, ka beni sa badibootuu mu Muheebili wa Ngira †.»¹⁷ Bu ili ti Nziaambi ahi bungori kwaa bo bangooyi, iteesi imosi weti kwaa bisi badiamaamene miaanzi mu Pfumu Yiisu Kristo, ka me ni na mu utuu ukabisa litoono la Nziaambi?»¹⁸ Bu bayudayo babasa imiini bamani na uyuu buu, bawuri na pii, babili Nziaambi baleeli: «Ee, Nziaambi maaha ka kwaa bangooyi pwaasi ya kiingili a mayele yi ibiti bo ku moonyi wa ngwanya.»

Libuundu la ku ngaanda ya Antioki

¹⁹ Ku mbisi a mamalabii, boosi batsiaamii mu mbingisi yabeyi likwa la Estefano. Bayoyi natee ku itini kia Fenisi, ku iduku kia Kipiria, na ku ngaanda ya Antioki, kwahale a uyiisi ndaa a Nziaambi kwaa muutu, so a ndili a kwaa Bayudayo pe.²⁰ Ka babamosi mu bo babasa imiini, ba ku Kipiria na ku Kireni, bayiri ku Antioki. Kuu, bo bayaabisi ndaa yimbwe ya Pfumu Yiisu kwaa bangooyi.²¹ Litu la Pfumu labwiilili bo. Ni mu buu, litaanga la baata babameni miaanzi mu Pfumu na babasieetii kwaa nde, lafuni kwalaa.²² Ndaa yii yayuyini kwaa libuundu lali ku Yeruselemi. Ni mu buu, bo batsindii Barinabase ku Antioki.²³ Nde bu atoori, amoni iteesi kia bweese ba Nziaambi mu bo. Ni mu buu, nde ayaangi na ahamisi bo boosi, mu ukangama

† 1.5.

mu Pfumu mu mutimi mosi.²⁴ Barinabase ali muutu wu mubwe, waluulu mu Muheebili wa Ngira na mu imiini. Mu ndaa yii koongi yalaa yasiingi Pfumu.

²⁵ Tumake, Barinabase ayeni ku ngaanda ya Tarasi mu uyasaa Sawuli.²⁶ Na bu wamumoni, nde wamubiti ku Antioki. Bo balabisi ilimi kia ibiimbili, itwaari nha kati a libuundu lii, bo bayiisi baata balaa. Ni ku Antioki, mu mbala ya tsiomi bati miyii mia pfumu Yiisu ti banga Kristo.

Babasa imiini ba ku Antioki baha libaasila kwaa babali ku Yuuda

²⁷ Mu biluumbu bii, kaba la mibili lamati ku Yeruselemi mu uyene ku Antioki.²⁸ Angabusi, mosi mu mibili mii atemini, na ayaabisi mutso iteesi kia Muheebili wa Ngira ti, sa uba na nzala yinene mu tsi yoosi yili baata. Nzala me yamonii mu taanga dia Kolodo wali mutini nha yulu a mitini.²⁹ Ni mu buu, miyii miaholi kesili, weti buli mbahili a muutu-muutu, mu utsinduu libaasila kwaa baana ba nguu bali ku tsi ya Yuuda.³⁰ Ee, bayilii buu, batsindii libaasila mu mioo mia Barinabase na Sawuli kwaa bakuutu ba babaala ba ku Yeruselemi.

Yaakobi badusi, na Peetero bakwaamisi

12 Mu taanga dii, mutini Erode abaandii ukwaamisa babamosi mu ba libuundu.² Nde atumi badusu mu mukasa, Yaakobi, mwaana nguu a Yowani.³ Bu Erode amoni ti Bayudayo bali na kinya mu ndaa yii, nde aholi kesili ya ukaanga ka Peetero. Nde ayilii buu mu taanga dia biluumbu bia mapa ma bahahele ufunusu.⁴ Erode akaangi Peetero, wamuloosi mu perese, na ahi litumu kwaa makaba mana ma masodaare mu ukebe nde. Aholi kesili ti nha mbisi a mukuungi wa Paaka, nde sa wamufuundusu nha kulu a baata.⁵ Peetero ali bakebe mu nzo a perese, ka libuundu lakihama mu ukuundu Nziaambi munda nde.

Tumu a Nziaambi apalisi Peetero mu nzo a perese

⁶ Mu butsuu batswaamini iluumbu ki Erode aholi kesili, bu ali na tsiimi ya ufuundusu nde nha kulu a baata, Peetero ali ala tolo nha kati a masodaare moolo. Bakuutu nde mikuru mioolo mia bitali mu mioo. Na nha munywa a nzo a perese basuusi bakebi.⁷ Itsundu-atsundu tumu a Pfumu amonii na liyalila layalisi itsuru ya nzo a perese. Tumu asiimbili Peetero bu ateti nde mu libaansi na aleeli: «Temene mu mawasa!» Mikuru miabitali miamatii mu mioo mia nde na miabwi.⁸ Nha mbisi a nhaa, tumu a Nziaambi aleeli kwaa nde: «Lwaata ikutu kia we, kutu kobo a we, lwaata bikoori bia we ka.» Nde ayilii buu. Tumu abwileele kwaa nde: «Lwaata iyungu kia we na duku me.»⁹ Peetero apali mu perese na aduki tumu. Nde a akiyaaba pe ti mi tumu akiyuluu ali mia ngwanya, ka nde atsimi ti mii mioosi ali monini.¹⁰ Bu baluti kaba latsiomi la bakebi, tumake lamoolo, batoori nha munywa a nzo wa bitali

wuli mu uha kuulu ya upala ku mbari a nzo a perese, mu ukoto mu ngaanda. Munywa a nzo wuu, mu inde makulu adibini nha kulu a bo. Bo bapali na baswesii nha peembi a kuulu, na nhaa na nhaa, tumu asiisi Peetero.

¹¹ Ni buu, Peetero avutii mu imuutu kia nde, aleeli: «Mu taanga di, me maayaaba mu ngwanya ti: Pfumu atsinduu tumu a nde. Na nde maakuulu me mu mioo mia Erode, na mu bubi boosi ba bayudayo bali na tsimi ya uyiluu mu me.» ¹² Bu amani uyaaba ndaa, nde ayeni ku nzo a Mari, nguu a Yowani wu bubaata kuumbu Malako. Baata ba balayi ali bakukini kuu na bakikuundu Nziaambi. ¹³ Bu akombiti nha munywa a nzo, booyi la mukaasa kuumbu a nde Roode, asweesii mu udibili nzo. ¹⁴ Nde ayaabi muniingi a ndaa a Peetero. Na ku tso kinya yoosi, nde a adibili nzo pe. Nde adumi tiini mu uyayaabisa ti: «Ni Peetero li mukomboto.» ¹⁵ Bo baleeli kwaa nde: «We li lari!» Ka nde ahami mu uta imbaangi ti: «Ngwanya, ni Peetero.» Bo babisi, baleeli: «Ngori! Wuu tumu a Nziaambi wuli mu ukebe nde!» ¹⁶ Ka Peetero ahami mu ukomboto, na tee bu badibili nzo. Mu taanga di bo badibili munywa a nzo, bo bakimii bu bamumoni. ¹⁷ Peetero wabawurisi bu anaayi koo kia nde nha munywa. Nde wabayaabisi buni Pfumu wamupalisi mu nzo a perese na abwileele: «Diyaabisa buu kwaa Yaakobi na baana ba nguu bakimi.» Bu apali, ayeni ku peembi kimi. ¹⁸ Bwisi bu bakieeri, nyingi-nyingi yabwi nha kati a masodaare. Bafulisini: «Peetero, mima abwaani na mio?» ¹⁹ Erode atumi ti basaa Peetero, ka a bamusolili pe. Nde atumi ti bafuulu masodaare: «Kuni Peetero ali?» Na nha mbisi, ahi litumu la udusu masodaare maa. Tumake Erode asiisi itinini kia Yuuda na ayeni ku ngaanda ya Sezare. Nde adiaali kuu mu mwaana taanga hoolo.

Likwa la mutini Erode Angiripa

²⁰ Mutini Erode ali na itaata na basi Tiro na basi Sidoni. Bia udia ku mangaanda ma Tiro na Sidoni bi-akimata ku tsi a Erode. Munda ya, bo baloombi uvuutu iyeengi na nde. Ni mu buu basi Tiro na basi Sidoni baloombi libaasili kwaa Balositi, mukebi a itsuru kia nzo kia mutini. Mu itwaari, bo bayimono Erode paa bavuuu iyeenge. ²¹ Mu iluumbu ki bayesini, Erode, bu alwaati bikutu bia ipfumu adiaali nha mbata a ipfumu, na atsuuyi kwaa bo nha kula a baata boosi. ²² Baata bakiloo: «Wuu na wu a muutu pe li mu utsuu, ka inzia-nziaambi!» ²³ Nhaa na nhaa, Tumu a Pfumu ateti Erode, munda ti nde asiayi uholo likiinsi lafwaana ndila kwa Nziaambi. Na batungu badiiri nde, na akwiri.

²⁴ Bunu, mandaa ma Nziaambi mayabini kwala.

²⁵ Barinabase na Sawuli bu bamani isala kia bo ku Yeruselemi, bavutii, na babiti Yowani wu bubaata Malako.

Muheebili wa Ngira asooli Barinabase na Pawuli

13 Mu libuundu la ku Antioki, kwali na mibili na miyiisi: Barinabase, Simeoni wu bubaata «mu pi-indi», Lukio wa musu Kireni, Manayi mbaayi a Erode † wa bungebe, na Sawuli. ² Bu bali mu ukuundu Pfumu Nziaambi na udii mutuutu, Muheebili wa Ngira aleeli: «Ditakila nha peembi Barinabase na Sawuli ba me nasoolo mu isala kia me.» ³ Bu bamani udii mutuutu na ukuundu, banayi bo mioo mu uha bolisieeme na banyaali bo bayene.

Barinabase na Sawuli ku iduku kia Kipiria

⁴ Muheebili wa Ngira bu wabatsindii, bo basutii ku ngaanda ya Selesi, na bakoti mu bootu, bo bayeni ku iduku kia Kipiria. ⁵ Bu batoori ku Salamini, bo bayaabisi ndaa a Nziaambi mu manzo ma makutunu ma Bayudayo. Yowani †† ali na bo mu uha libaasila. ⁶ Nha mbisi, bu basiabii iduku kia Pafos, bo bamoni muyudayo mosi ngaa paanda. Nde akimonuu ti mubili, kuumbu a nde Bari-Yisu. ⁷ Nde ali kwaa mutumi a iduku wa kuumbu Seringi Pawula, muutu ngaa mayele. Nde atumisi Barinabase na Sawuli mu nzala a uyu mandaa ma Nziaambi. ⁸ Ngaa paanda me, wuli kuumbu a nde Elima, adwaanisi Barinabase na Sawuli, paa akoonoso mutumi mu usa imiini mu Nziaambi. ⁹ Ka mono, Sawuli wu bubaata ka Pawuli, waluuu mu Muheebili wa Ngira, wamutali isooso, ¹⁰ aleeli: «We li mwaana a Iduuru, muutu waluuu mu pia na mukwibi, mutaata a mandaa ma libweeye. Ki taanga we unyaala utekese makuulu ma Pfumu ma mali masuungunu?» ¹¹ Ka mono, mu taanga di: koo kia Pfumu ika nha yulu a we. We sa ba ingima-ngimi, na a ubwa mono pe liyalila la tari mu mwaana taanga hoolo.» Nhaa na nhaa pimisi diabwililili Elima, adieengili na asiayi koo ki ibaasila nde. ¹² Bu mutumi amoni mamayilimi, nde ameni miaanzi mu Pfumu, munda mutimi a nde anemini mu nziisili.

Pawuli na Barinabase batoori ku Antioki ya ku Pisidi

¹³ Bu bakoti mu bootu ku ngaanda ya Pafos, Pawuli na babali na nde batoori ku ngaanda ya Peringi, ya ku itinini kia ku Pamfili. Yowani wabasiisi, na avutii ku Yeruselemi. ¹⁴ Bo ka basiisi ngaanda ya Peringi, batoori ku ngaanda ya Antioki ku itinini kia Pisidi. Bo bakoti mu nzo a makutunu ma Bayudayo, mu iluumbu kia Saba, na badiaali. ¹⁵ Nha mbisi a taangili a Mikele na mibili, bakuutu ba nzo a makutunu ma Bayudayo baleeli kwaa bo: «Baana ba nguu, so dili na ndaa ya pamisi ya uleele kwaa baata, ditsuu.» ¹⁶ Pawuli, atemini na anaangili koo, mu usaa utsuu: «Baata ba Iserali na beni badili mu ubatili Nziaambi boomo, diyuu!» ¹⁷ Nziaambi a baata ba Iserali, asooli bataayi ba bisi. Na afunisi koongi yii, bu yo yali mu bumweenyi ku tsi ya

† Erode Mutini wakitumu itinini kia Ngalili. †† Yowani kuumbu yini Malako.

Ngipiti. Na mu litu la koo kia nde, Nziaambi wabapalisi mu yo. ¹⁸ Nde wababaasili mu bilimi helape maku mana mu tso tsi ya hele a baata. ¹⁹ Na bu afuusi bifuumbu tsaamba bia baata mu tsi a Kaana. Nde ahi tsi yii mukobo kwaa baata ba nde. ²⁰ Mandaa maa moosi madiingi helape makama mana na maku mataana ma bilimi.»

«Na nha mbisi, nde wabahi banzioonzi natee mu taanga dia mubili Samweli. ²¹ Tumake, bo baloombi ti babiaalisi mutini nha kati bo, na Nziaambi wabahi Sawuli, mwaana a Kiisi, baala la mu ifuumbu kia Beza-mi, watumi bo mu bilimi maku mana. ²² Bu amaasi Sawuli, nde wabahi mutini Daavidi, wu Nde ati imbaangi ki: “Me maasololo Daavidi, mwaana a Yesi, muutu wu li mu uha mutimi a me kinya, nde sa ayiluu weti buli manzala ma me †.” ²³ Mu ifuumbu kia mutini Daavidi, Nziaambi atsindii Yiisu wu uvuhusu baata ba Iserali weti bwali lilasini la nde. ²⁴ Tswaamina a nzirili a Yiisu na mbaandili a isala kia nde, Yowani Mubootii ayaabisi kwaa ifuumbu kioosi kia Iserali, ti bafwaana usobo ndiaatili na ukiingili mayele ma bo. Nha mbisi baholo libootuu, paa bavutuu kwaa Nziaambi. ²⁵ Yowani Mubootii ku manini a isala kia nde, akileelee: “Mu matsimi ma beni, me na ndi? Me a ndi wuu wu beni dili mu ukebe pe! Ka nde li mu uyira nha mbisi a me, na me a nafwaana pe mu unyangila misiingi mia bikoori bia nde.”»

²⁶ «Baana ba nguu ba me, baata ba ifuumbu imosi kia Abraami, na beni bakimi ba dili mu uha Nziaambi likiinzi, kwaa bisi a beni batsindii ndaa yi ya liyobolo. ²⁷ Ka basi Yeruselemi na bapfumu ba bo a babwilibili mooni pe ti Yiisu ayiri ku bo uyobolo. Na bo a bayaabi pe mambiindili ma mandaa ma mibili, ma bali mu utaanga mu pasi iluumbu kia puumini. Ka bo bakuusi mandaa maa bu bamufuundisi. ²⁸ Bo baloombi kwaa Pilato mu udusu nde, bunu a babayi mu nde toono ya uhoolo nde kesili ya likwa pe. ²⁹ Bu bamani ukuusu moosi ma basonuu mundaa nde, bamusutili nha kuruwa, na bamusuusi mu tso ngili. ³⁰ Ka Nziaambi wamusiiimbili mu babakwa. ³¹ Mu biluumbu bialaa, Yiisu amonii kwaa baa babayeni na nde itwaari, umatuu ku Ngalili natee ku Yeruselemi. Bo bali bambaangi ba nde nha kulu a baata ba Iserali. ³² Na bisi, dili mu uyaabisa beni Ndaa Yimbwe: yili lilasina li Nziaambi asiiri kwaa bataayi ba bisi. ³³ Nziaambi kuhisi lilasini li kwaa bisi, baana ba bo, bu asiimbili Yiisu mu likwa. Basonuu mu mukaanda wa Mikuunga mu kiiti kia bioolo:

“We ni Mwaana a me,
lolo li, me ka taayi kwaa we.”

³⁴ Nziaambi ayaabisi ti nde sa asiimbili Yiisu mu babakwa, paa nyutu a nde yinyaala ubolo, buu ni bu aleeli:

“Me sa nadiha liseeme la ngira,
li nadilasini kwaa Daavidi,
lo lili la ngwanya.”

³⁵ Ni buu, nde ali mu uleele ka, mu kiiti ikimi:

“We a unyaala pe nyutu a wa we wa ngira yikoto mu mbolili ††.”

³⁶ Bu Daavidi amani usala mu isieende kia nde, weti bwali kesili a Nziaambi, nde akwi. Bamudii nha peembi a bataayi ba nde, na nyutu a nde yaboli. ³⁷ Kasi nyutu a wuu, wu Nziaambi asiimbili mu likwa, a yamoni mbolili pe. ³⁸⁻³⁹ Baana ba nguu ba me, beni diafwaana uyaaba ti nyaalili a masumu, badiyaabisi yo mu Yiisu. Ka Mikele mia Mooso a miatuu pe ukitisi beni baata bafwaana nha kulu a Nziaambi. Ni mu buu, pasi nde wu umene miaanzi mu Yiisu, sa aholo nyalili a masumu ma nde moosi na sa ayobuu. ⁴⁰ Ni mu buu, disa mayele, paa ma maleeli mibili mahele ubwiilili beni:

⁴¹ “Ditala, beni ba ngaa liwaa,
dikimuu na difuu!

Ka me ni yiluu ndaa bu beni dikini mooni,
yi beni dihele usiingi mbii ti baleeli beni yo mu uleele †!”»

⁴² Pawuli na Barinabase bu bapali mu nzo a maku-tunu a Bayudayo, ba baloombi mu ubwatsuu mu ndaa yii mu iluumbu kia puumini kikaayira. ⁴³ Mvutini bu yatsiaamii, Bayudayo babalayi na baata bakimi bakangimi mu libuundu la Bayudayo, baduki Pawuli na Barinabase. Bo babahamisi mu ukangama mu bweese ba Nziaambi.

⁴⁴ Saba la duki, ngaanda yoosi yavuutini mu uyuu mandaa ma Pfumu. ⁴⁵ Bayudayo, bu bamoni makoongi ma baata, baluuli mu musoyi, mu bitari badwaanisi miakileelee Pawuli. ⁴⁶ Ka Pawuli na Barinabase mu ilimbisi kioosi baleeli: «Aba bwafwaana ti ndaa a Nziaambi bakwayaabisa yo kwaa beni. Bu beni dibisi yo uholo, nadimonii mu ibene bameme ti beni a diafwaana pe mu ukoto mu mooni wa bilimi na bilimi, mundaa yii, bisi dimaakiinguu kwaa bangooyi. ⁴⁷ Ka Pfumu wadihi litumu li:

“Me nabiaalisi we mu uba liyalila la baata ba matsi makimi,

mu ubiti liyobolo natee kwasuku toto ††.”»

⁴⁸ Mu taanga di bangooyi bayuyi buu, bamoni kinya, babili mandaa ma Pfumu. Na boosi ba bataasili mu uhoolo mooni wa bilimi na bilimi, bamoni miaanzi mu Pfumu. ⁴⁹ Mandaa ma Pfumu matsiaamii mu tsi yoosi. ⁵⁰ Ka bapfumu ba Bayudayo batsindi bakaasa ba liki-inzi bakikuundu Nziaambi na pfuundu a ikuutu kia ngaanda. Bo bakoti mu ubingisi Pawuli na Barinabase, natee bu bapalisi bo mu tsi a bo. ⁵¹ Pawuli na Barinabase bakubili lifuundu la miili mia bo, mu ulibili bo mu mimibi mibayilii nha kulu a bo, na bayeni ku ngaanda ya Ikonio. ⁵² Ka miyii miali ku Antioki mialuuli mu kinya na mu Muheebili wa Ngira.

Pawuli na Barinabase ku ngaanda ya Ikonio

14 Ku ngaanda ya Ikonio, Pawuli na Barinabase bakoti ka mu nzo a makutunu ma Bayudayo, bo

† Umono: 1Sa 8.5,19; 10.21; 13.14; 16.12. Usoboso: Mkg 89.21.

†† Mkg 2.7; Yes 55.3; Mkg 16.10 ‡ Abk 1.5 †† 13.47 Yes 49.6

bayiisi koongi yinene ya Bayudayo na basi Elene. Munda a nziisili a bo, baata babalayi bameni miaanzi mu Pfumu. ² Ka Bayudayo, ba babisi usa imiini mu Pfumu, batsindi bangooyi mu uba na matsimi ma mabi mu baana ba nguu. ³ Pawuli na Barinabase badiaali ku ngaanda yii, mwaana taanga dialaa. Bo batsuyi mu ndaa bweese ba Pfumu mu ilimbisi kialaa. Ni kuu, Pfumu Yiisu ahi bo litu la usa bimaanga na biliimbi bialaa, mu uhamisa na umweese ti nziisili a bo yili ya ngwanya. ⁴ Mu tso ngaanda, koongi yakabii: ba bamosi bayeni mu kaba la Bayudayo, bana mu kaba la batumu. ⁵ Baba moosi mu Bayudayo na bangooyi na bakuutu ba bo bakiyilimi mu umweese bo pasi na utete bo mamanya. ⁶ Bu Batumu bayaabi buu, bo babati ku itinini kia Likawonia, na bayisweeme ku ngaanda ya Lisitara na ya ku Derebe na mu mambu madiengelele ma ngaanda maa. ⁷ Kuu bo bayiisi Ndaa Yimbwe.

Pawuli na Barinabase ku ngaanda ya Lisitara

⁸ Ku ngaanda ya Lisitara, kwali na muutu mosi wali wabobo miili, nde ali ikata umata bu babutu nde na a akituu udiaata pe. Bu ali adiaala, ⁹ nde akiyuu Pawuli mu utsuu. Pawuli atali nde isooso, na bu amoni ti nde ali na imiini mu uvuu, ¹⁰ nde aleeli mu ndaa yinene: «Temene na suungunu!» Mbala mosi nde adumii, atemini na adiaati. ¹¹ Bu bamoni ma Pawuli ayilii, makoongi malooyi mu ndaa a basi Likawonia: «Banzaambi bamaafwaanina na baata na bamaasutuu kwaa bisi!» ¹² Bo bateeri Barinabase mu kuumbu ya «Zese» na Pawuli «Erimesi», munda ti Pawuli ni nde waki-toosolo mandaa. ¹³ Nzo a nziaambi wa kuumbu Zese ali nha kotili a ngaanda. Ngaanga a nziaambi a Zese abeyi balumi ba bangoombo babadii bifulu, na asuusi bo nha munywa a lipaanga la ngaanda. Mu itwaari na koongi, nde ali atoono udusu bangoombo baa mu uha bungori ba diki kwaa ba tumu. ¹⁴ Ka bu Pawuli na Barinabase bayuyi buu, bo bakaki bikutu bia bo, mu umweese ngebe na tsionyi dia bo na bakoti mu mawasa ku tso koongi, mu uyene aloo: ¹⁵ «Banduu ba me, mu ima dili mu uyiluu mandaa ma pili yii? Bisi ka dili baata weti beni! Bisi dili mu uyaabisa beni ndaa yimbwe, paa beni dinyaala mandaa mahele a ndutu, mu uswesuu kwaa Nziaambi wa moonyi wayiluu yula na tsi, mubu na bioosi bili mu bio. ¹⁶ Mu taanga dikulu, nde ahi muswa kwaa bifuumbu bioosi, mu uduku makuulu ma bo makulu. ¹⁷ Ka bunu, mu umweese imbaangi kia nde, nde li mu uyiluu ma mabwe bu ali mu uha beni bamvulu ba mayula paa bikunu bia beni bimene, na beni dikukuu bio mutaanga diafwaana. Nde li mu uha beni bia udia, na uyaangisa mitimi mia beni.» ¹⁸ So bu baleeli maa, bo a batuyi pe mu ukabisa matsimi ma baata, ma uha bo bungori.

¹⁹ Ni mu buu Bayudayo ba bamati ku Antioki na ku Ikonio bu bayiri, batsindi koongi mu uyiluu mamabi

kwaa batumu. Bo bateti Pawuli mamanya, na bamukooyi ku mbari a ngaanda, bu bakitsimi ti maakwa. ²⁰ Ka miyii bu miamudiengilili, nde atemini na akoti mu ngaanda. Bukia ngwaali nde ayeni na Barinabase ku ngaanda ya Derebe.

Pawuli na Barinabase bavutii ku ngaanda ya Antioki

²¹ Pawuli na Barinabase bu bamani uyaabisa ndaa yimbwe ku tso ngaanda ya Derebe babayi miyii mialaa. Bo bavutii ku ma ngaanda ma: Lisitara, Ikonio na Antioki ya ku Pisidi. ²² Bo bakihamisa na uha mifuri kwaa miyii mu ukangama ku tso imiini, bu bakileele: «Bisi beni diafwaanani umono pasi dialaa mu ukoto mu Ipfumu kia Nziaambi.» ²³ Pawuli na Barinabase basooli bakuutu mu pasi libuundu. Bu bamani ukuundu Nziaambi na udii mutuutu, bo bayeelili bo kwaa Pfumu wuu wu bo basa imiini.

²⁴ Tumake, bo batabi itinini kia Pisidi, na batoori ku itinini kia Pamfili. ²⁵ Bu bamani uyiisi mandaa ma Nziaambi ku ngaanda ya Peringi, bo bayeni ku ngaanda ya Atalia. ²⁶ Umatuu ku Atalia, bo bakoti mu bootu mu uyene ku Antioki, kuu ku bo baholi bweese ba Nziaambi, mu isala ki bo bamaakuusu. ²⁷ Bu batoori, bakukii libuundu, na bayaabisi moosi ma Nziaambi ayilii itwaari na bo. Pawuli na Barinabase ba mbiindili kwaa bo buni Nziaambi adibili kuulu yi bangooyi bu mene miaanzi mu nde. ²⁸ Na bo badiaali kuu taanga dialaa na miyii mia ku Antioki.

Pfuundu a ikuutu kia libuundu la Yeruselemi

¹⁵ Kaba la baata ba bamati ku tsi ya Yuuda batoori ku ngaanda ya Antioki, bakiyiisi baana ba nguu mbii bu: «So a bakesi pe beni na baana ba beni ba babaala, weti buli mikele mia Mooso, Nziaambi a uyobolo beni pe.» ² Pawuli na Barinabase batuli kaama la mifuri na bo mu ndaa yii. Nha mbisi, bo baholi kesili ti Pawuli, Barinabase na kaba la baata baa, bayene ku Yeruselemi paa batsuu mu ndaa yii, nha kulu a batumu na bakuutu. ³ Libuundu lahi kwaa bo libaasila lafwaana mu mudieenge. Bo balabii mu kuulu ya itinini kia Fenisi na kia Samaria, bo bakiyene ayaabisa buni bangooyi ba meni miaanzi mu Pfumu. Ndaa yi yahiri kinya yalaa kwaa baana ba nguu boosi.

⁴ Bu boboosi batoori ku Yeruselemi, baana ba nguu ba libuundu, batumu na bakuutu bayaki bo. Pawuli na Barinabase bayaabisi mi Nziaambi ayilii itwaari na bo. ⁵ Kaba la baata mu libuundu la Bafarisi babameni miaanzi mu Nziaambi, batemini na baleeli ti: «Toono ukese babali a Bayudayo pe na uleele kwaa bo mu utumumu mikele mia Mooso.» ⁶ Batumu na bakuutu bavutini mu ukengese ndaa yii. ⁷ Ku mbisi a kaama la mifuri, Peetero atemini na wabaleeli: «Baana ba nguu, beni diyaaba ti umatuu belepe, Nziaambi asooli me nha kati a beni, paa me yaabisa Ndaa Yimbwe kwaa bangooyi munda bamene miaanzi mu Yiisu. ⁸ Nzi-

aambi wayaaba mitimi mia baata boosi, bu ahi bo Muheebili wa Ngira weti bu ahi kwaa bisi ka, nde li mu umweese ti nde asiingi ka bangooyi. ⁹ Nde a asi lisobuso pe nha kati a bisi a beni na bo, munda nde atsieemisi mitimi mia bo bu basiiri imiini mu Nziaambi. ¹⁰ Mu taanga di, mu ima beni ditooni usongo Nziaambi? So diyilii buu dili mu unaa mufunu waleme nha yulu a miyii, wuli umatuu bataayi babisi, natee bisi bameme diakooni nde unaangila. ¹¹ Ka mu imiini, mu bweese ba Pfumu Yisu diyobuu, mu iteesi imosi na bo ka.» ¹² Mvuutini yoosi yawuri na pii, na yo yayuulili Barinabase na Pawuli, babayaabisi bo biliimbi na bimaanga bi Nziaambi a yilii mu bo nha kati a bangooyi.

¹³ Bu bamani utsuu, Yaakobi aleeli: «Baana ba nguu, diyuu me! ¹⁴ Simooni Peetero abiindili, buni mu mbaandili Nziaambi asooli nha kati a babali bangooyi, baata ba buba ba nde. ¹⁵ Manda ma mafwaanina na mamaleeli mibili, mbii bu basonii:

¹⁶ «Nha mbisi a nhaa, me sa bwayiri, bu leeli Pfumu, mu ubwa tuungu nzo a Daavidi ya ba ya maabwa, me sa bwatuungu bibaa, na me sa bwatemse yo.

¹⁷ Paa baata babamosi ka basaa Pfumu, ee, bifuumbu bikimi bikaasietuu kwaa me sa baba baata ba me.

Bu leeli Pfumu, ¹⁸ me wakwiyaabisa minhana mia me umatuu bele pe †.»

¹⁹ Yaakobi abwileele ti: «Ni mu buu, me ndi itwaari na babali mu utsimi ti bubwe pe mu umweese bangooyi pasi babamaasa imiini mu Nziaambi. ²⁰ Ka disonuu bo mukaanda paa banyaala udia banyama basuumuu ba baha bu ngori kwaa biteyi, banyaala tsoongili, na banyaala udia banyama babahale upalisa makili, na banyaala udia makili. ²¹ Munda umatuu taanga dikulu, baata bali mu uyiisi Mikele mia Mooso mu mangaanda moosi, na bali mu utaanga mio mu manzo ma makutunu ma Bayudayo, mu pasi iluumbu kia Saba.»

Mukaanda wasonuu Batumu kwaa bangaa Kristo ku Antioki

²² Ni mubuu, batumu na bakuutu itwaari na libuundu loosi, bamoni ti bubwe mu usoolo, baata nha kati bo na mu utsinduu bo, itwaari na Pawuli na Barinabase, ku ngaanda ya Antioki. Ni nha basooli: Yude, wu bubaata Barisabase, na Sila, babali na litumu nha yulu a baana ba nguu. ²³ Bahi bo mukaanda wu basonuu weti bu: «Baana banguu ba beni batumu na bakuutu ba libuundu, bisi diheeri “mabwe kwaa beni” baana ba nguu ba bisi babali a bayudayo pe, babali ku ngaanda ya Antioki, ku tsi ya Siria na ku itinini kia Silisi. ²⁴ Bisi diyuu ti kaba la baata baba mati kwaa bisi, ba bisi diahele uhaa muswa, bayawungusu beni na bamweese beni ngebe mu tsuyili a bo. ²⁵ Ni mu buu, mu itwaari bisi diaholo kesili ya usoolo baata, na utsinduu beni bo. Baata me bali mu uyiri kuulu moosi na banduu ba

bisi ba litoono, Barinabase na Pawuli, ²⁶ babayeelili moonyi a bo mu isala kia Pfumu a bisi Yisu Kristo. ²⁷ Ni mu buu, bisi ditsinduu beni Yude na Sila, paa bo bayaabisa beni bo makulu ma bisi diasoonu mu mukaanda wu. ²⁸ Ni mu buu, Muheebili wa Ngira na bisi bameme, dimaamono ti bubwe pe mu ubwanaa beni mifunu mikimi. Ka beni diafwaana kele ukiinzi mikele miinami mili na ndutu: ²⁹ a didia pe banyama ba baha bungori kwaa biteyi, a didia pe makili, udia ka pe banyama babahale upalisa makili, na dinyaala tsoongili. So beni dikiinzi tumini yii yoosi, beni diyilii bubwe. Ka mabweele.»

³⁰ Babatsindii bayeni na batoori ku ngaanda ya Antioki, bakukii libuundu na bahi mukaanda. ³¹ Bu bataangi mukaanda, bayaangi mu pamisi yi bo babayi mu manda ma basonuu. ³² Yude na Sila, babali mibili, batsuyi mu idii kialaa kwaa baana ba nguu, mu uhamisa bo na uha bo mifuri mu imiini kia bo mu Nziaambi. ³³ Bo balabisi idii ki kee kuu, tumake bakabii mu iyeenge na baana ba nguu, na bo bavutii kwaa babatsindii bo. [³⁴ Ka Sila amoni ti bu bwee mu usaala ku Antioki, Yude avutii nde bake ku Yeruselemi.] ³⁵ Pawuli na Barinabase basiaali wa bo ku Antioki, itwaari na ba bamosi, bo bayiisi na bayaabisi Ndaa Yimbwe ya Pfumu.

Pawuli na Barinabase bakabii

³⁶ Ku mbisi a taanga hoolo, Pawuli aleeli kwaa Barinabase: «Divutuu mu uyene amono baana ba nguu mu mangaanda moosi ku diyaabisi ma ndaa ma Pfumu, paa diyaaba mu ki iteesi bo bali.» ³⁷ Barinabase asiingi tsimi a Pawuli, ka nde ali atoono ti bo bayene itwaari na Yowani wu bubaata ti Malako. ³⁸ Ka Pawuli a asiingi pe tsimi yii, munda ti Yowani wababati na asiisi bo ku itinini kia Pamfili bu bali keni a bamana pe isala. ³⁹ Kama bu lahami, bo bakabii. Barinabase aholi Malako, bakoti mu bootu na bayeni ku iduku kia Kipiria. ⁴⁰ Pawuli asooli Sila mu uyene na nde mu midieenge. Baana ba nguu baloombili bo bweese ba Pfumu, tumake bo bayeni. ⁴¹ Pawuli atabi tsi ya Siria na itinini kia Silisi mu uyene ahamisa mabuundu ma Nziaambi.

Timote ayeni itwaari na Pawuli na Sila

16 Pawuli atoori ku ngaanda ya Derebe na ku ngaanda ya Lisitara. Kuu kwali na muyii mosi, kuumbu a nde Timote, nguu a nde Muyudayo, wakitii ngaa imiini, ka taayi a nde ali musi Elene. ² Baana ba nguu ba ku Lisitara na ba ku Ikonio bakita imbaangi ki ibwe mu ndiaatili a nde. ³ Pawuli ali atoono usa midieenge na nde. Bu wamuholi, wamukesi bubaala, munda Bayudayo ba bali mu bitinini bii, ka boosi ali bayaaba ti taayi a nde ali musi Elene. ⁴ Mu mangaanda ma bakilabuu, bo bakiyaabisa kwaa bangaa imiini, kesili yaholi batumu na bakuutu ba Yeruselemi, na bakiloombo kwaa bo mu utumumu kesili yii. ⁵ Mabuundu ma Nziaambi mameni miaanzi mu Pfumu na makifunu

† 15.18 Amo 9.11-12

mu litaanga la baata iluumbu pasi iluumbu.

Pawuli abayi monini ku ngaanda ya Trowasi

⁶ Muheebili wa Ngira a ahi pe bo muswa mu uyaabisa ndaa a Nziaambi mu itinini kia Asia. Ni mu buu, bo batabi bitinini bia Firingia na Ngalatia. ⁷ Bu batoori bebele na itinini kia Misia, bo babayi tsimi ya uyene ku itinini kia Bitinia. Ka Muheebili a Yiisu a wabahi muswa pe. ⁸ Tumake, bu batabi Misia, bo basutii ku ngaanda ya Trowasi mu mukoo a mubu. ⁹ Mu butsuu, Pawuli abayi monini. Nde amoni musu Masedwane mosi atemene, wamusiiri ndoombili yi: «Yiri ku tsi ya Masedwane, mu uyabasila bisi!» ¹⁰ Mu mawasa, nha mbisi a monini yii, bisi diasayi mu uyene ku tsi ya Masedwane, mu ndaa dia siiri ilimbisi ti Nziaambi waditeeri mbili, mu ubiti Ndaa Yimbwe kwa baata ba ku itinini kii.

Lidi amene miaanzi mu Pfumu ku ngaanda ya Filipi

¹¹ Bisi diakoti mu bootu nha Trowasi, diayeni ku iduku kia Samotarasi, na iluumbu kiaduki diatoori ku ngaanda ya Neyapoli. ¹² Bu diamati kuu, bisi diayeni ku ngaanda ya Filipi, ngaanda yinene yatsiomi mu tsi ya Masedwane, yo yali ku tsini a litumu la basi Looma. Bisi dialabisi biluumbu bialaa mu ngaanda yii. ¹³ Mu iluumbu kia saba, bisi diapali ku mbari a ngaanda, na diayeni ku mukoo a nziali. Kuu, bisi diakitsimi ti dituu umono mbuu ya likuundu ya Bayudayo. Bisi diadiaali na diatsuyi kwa Bakaasa babali bakukunu nhaa. ¹⁴ Mosi mu bakaasa baa, kuumbu a nde Lidi, musu ngaanda ya Tiatiri, nde ali muyalii a matsaanda matala mamabwe mabeenge, na ali mukuundi a Nziaambi. Nde akiyuu bisi. Pfumu adibili mutimi a nde, paa nde asiingi mandaa makileele Pawuli. ¹⁵ Babootii nde na kaanda la nde loosi. Nha mbisi, nde waditimbila ku nzo a nde, na aleeli weti bu: «So beni dimoni ti mu ngwanya me maasa imiini mu Pfumu, diyadiaala ku nzo a me.» Na nde wadibamii mu usiingi ndoombili a nde.

Baloosi Pawuli na Sila mu nzo a perese ku Filipi

¹⁶ Iluumbu imosi bu diakiyene ku mbuu ya likuundu, musiali mosi wa mukaasa ayibwaana bisi: nde ali na muheebili wu mubi, wa mbomo, wakibiti nde mu uteese mandaa ma mu uyiri ku kulu. Nde akibee mboongo dialaa kwaa bapfumu ba nde, mu uteese kwa nde. ¹⁷ Bu diakiyene na Pawuli, mukaasa wuu akiduku bisi nha mbisi, mu uyiri aloo mu mifuri ti: «Baata ba, basiali ba Nziaambi a Puungu bali! Bo bali mu uyaabisa beni kuulu yili mu ubiti ku liyobolo.» ¹⁸ Nde ayilii buu mu biluumbu bialaa. Mu manini, Pawuli akoli kesi, asiheetii, na aleeli kwaa muheebili wuu: «Mu kuumbu a Yiisu Kristo, me ni tumu we mu upala mu mukaasa wu!» Mu taanga diinadii, muheebili wu mubi apali mu nde. ¹⁹ Bu bapfumu ba mukaasa wuu, bamoni ti bo ka utuu pe ubwasalila nde mu ubaa

mboongo, bo bakaangi Pawuli na Sila na bakoosili bo nha kulu a batumi, nha kati a mbari ku baata bubaa vuutunu. ²⁰ Bo babiti bo kwaa bafuundisi ba basi Looma, na baleeli: «Baata ba bali Bayudayo, bo bali mu usa butsa-butsa mu ngaanda a bisi. ²¹ Bo bali mu uyiisi bisi bipfu, bi bisi basi Looma diahele na muswa mu usiingi so a bu pe mu usalila bio.» ²² Baata boosi bakoli bo kesi. Bafuundisi bahi muswa wa umaasa Pawuli na Sila bikutu, na batumi ti batete bo bikoti. ²³ Bu bamani mu utete bo bikoti bialaa, badumini bo mu perese. Tumake batumi kwaa mukebi a nzo a perese mu uyiluu ukebe bo bubwe. ²⁴ Bu mukebi aholi tumini yii, nde wabadumini ku tso itsuru kia tsieelele kia nzo a perese, na akuti miili mia bo mu bikoolo. ²⁵ Mu kati a kati a butsuu, Pawuli na Sila bakikuundu na bakiyimbi mu ubili Nziaambi. Makori makimi ma mali mu nzo a perese makiyuu bo. ²⁶ Itsundu a tsundu, toto danyingini mu mifuri, ibwa kia nzo a perese ka kianyngini. Nhaa na tsi minywa mia nzo a perese mioosi miadibini na mikuru mia bitali mibakuti makori moosi ma mali mu perese mianyangii. ²⁷ Mukebi a perese asiimbii bu amoni ti minywa mia nzo a perese ka bwaasi. Nde aholi mbeeri ya mukasa paa adusu nyutu, munda atsimi ti makori ma maabata. ²⁸ Ka Pawuli alooyi mu mifuri mioosi, aleeli: «Adusu nyutu a we pe, bisi boosi nha dili.» ²⁹ Ni mu buu, mukebi a perese aloombi mwiindi, nde akoti mu mawasa mu itsuru kiali makori, na nde abwi nha miili mia Pawuli na Sila ku tso utehete mu boomo. ³⁰ Tumake, nde apalisi Pawuli na Sila ku mbari, na afuuli bo: «Bataata, me ima nafwaana usa paa ti me yobuu?» ³¹ Bo bavutuli: «Sa imiini mu Pfumu Yiisu na we sa yobuu, we na baata ba nzo a we yoosi.» ³² Na bo bayaabisi ndaa a Pfumu, kwaa nde na kwaa boosi babali mu nzo a nde. ³³ Mu butsuu baa na baa, mukebi a perese aholi Pawuli na Sila, aswaayi maputu ma bo. Na nha mbisi, bamu-bootii, na baata boosi ba nzo a nde. ³⁴ Nde abiti Pawuli na Sila ku nzo a nde, na wabahi biloo bia udia. Mukebi a perese na boosi ba mu nzo a nde baluuli mu kinya, munda bameni miaanzi mu Nziaambi. ³⁵ Bwisi bu bakieri, bafuundisi ba basi Looma, batsindii basiali ba bo, mu uyaleele kwaa mukebi a perese ti: «Palisa baata baa.» ³⁶ Mukebi a perese ayitooso mandaa maa kwaa Pawuli: «Bafuundisi ba ma aha muswa ti badipalisa mu perese. Ni mu buu, beni ka utuu upala, na diyene mu iyeenge.» ³⁷ Ka Pawuli aleeli kwaa babali mu usala na bafuundisi: «Bo batumu ti batete bisi bikoti nha kulu a baata boosi, kwahela a ufuundusu bisi, bunu bisi ka dili basi Looma. Nha mbisi a nhaa bo badumunu bisi mu perese. Mu taanga di, bo ka na nzala upalisa bisi mu perese mu tsweeyi? Ngori! Nyaala, bo makulu bayapalisa bisi!» ³⁸ Basiali bayitooso mandaa maa kwaa bafuundisi. Bo bu bayuyi ti Pawuli na Sila basi Looma bali, babayi boomo. ³⁹ Ni mu buu, bo bayiri, mu uloombo kolo-kolo kwaa Pawuli na Sila, babapalisi mu perese, na babaloombi ti basiisi

ngaanda yii. ⁴⁰ Bu bapali mu perese, Pawuli na Sila bayeni ku nzo a Lidi. Bu bamani mu umono baana ba nguu, na bu babahamisi, bo bayeni.

Pawuli na Sila ku ngaanda ya Tesalonika

17 Bo batabi ngaanda ya Afipoli na ya Apoloni na batoori ku ngaanda ya Tesalonika, kwali nzo a makutunu ma Bayudayo. ² Weti bwali ipfu kia nde, Pawuli ayeni ku nzo a makutunu ma Bayudayo. Mu masaba matata madukusunu, nde abiindili kwaa baa-ta babali mu nzo yii, ma basonuu ma ngira. ³ Nde wababiindili na wabamweesi weti buli ma basonuu ti Mesia afwaana umono pasi, na sa asiimbuu mu babakwa. Nde akileele bo: «Yiisu, wu me ndi mu uyaabisa beni, ni nde Mesia.» ⁴ Ba bamosi mu bo basi- ingi ma bayuyi, bakoti mu kaba la Pawuli na Sila. Kaba lalaa la basi Elene ba bakikiinzi Nziaambi, na bakaasa balaa ba likiinzi, bavutini ka na ba Pawuli. ⁵ Ka Bayu- dayo baluuli mu musoyi. Bo bakukii bipunga-pungu bi bo bamoni mu makuulu. Batsindi bio mu usa buwulu mutso ngaanda. Bo bayikoto mu nzo a Yasoni, basiayi Pawuli na Sila paa babiti bo nha kulu a baata. ⁶ Ka bu bakooni usololo bo, bo bakooyi Yasoni na bakimi ba ngaa imiini mu Yiisu nha kulu a batumi ba ngaanda, na bakiloo: «Baata ba bamaasa butsa-butsa mu tsi yoosi, na mu taanga di bo bamaato nhaa na nhaa! ⁷ Yasoni ayaki bo ku nzo a nde. Baata ba boosi a bali mu ukiinzi pe mikele mia mutini Kayisari, ka bo bali mu uleele ti uli na mutini mukimi, wa kuumbu Yiisu.» ⁸ Mandaa maa, mamweesi baata na batumi ba ngaan- da yii mutimi pasi. ⁹ Mu ndaa yi, Yasoni na baana ba nguu ba mu libuundu babeli ikori kwaa batumi ba ngaanda, tswaamini a bunyaala bo.

Pawuli na Sila ku ngaanda a Beere

¹⁰ Butsuu bu batoori, baana ba nguu babatise Pawuli na Sila ku Beere. Bu batoori kuu, bo bayeni ku nzo a makutunu ma Bayudayo. ¹¹ Bayudayo ba mu ngaanda a Beere bali bavulu ba ku Tesalonika mutimi bubwe. Bo bayaki mandaa ma Nziaambi mu kinya yalaa. Pasi iluumbu, bo bakiyii ma basonuu ma Ngira, mu ukengese mbiiti makiyiisi Pawuli mali ma ngwanya. ¹² Balayi mu bo bameni miaanzi mu Pfumu. Bakaasa ba likiinzi na babaala balaa ba basi Elene, bameni ka miaanzi mu Pfumu. ¹³ Ka taanga di Bayudayo ba ku Tesalonika bayuyi ti Pawuli akiyaabisa ka mandaa ma Nziaambi ku Beere, bo bayeni kuu, na batsindi koongi mu ulooso butsa-butsa. ¹⁴ Ni mu buu, mu mawasa baana ba nguu babatise Pawuli mu kuulu yili mu uyene ku mubu. Ka Sila na Timote basiaali ku ngaanda ya Beere. ¹⁵ Babakiyayili Pawuli, bamutoosi natee ku ngaanda ya Atene. Tumake bo bavutii ku Beere, na bo bayitoosolo tumini a Pawuli kwaa Sila na Timote: bo bayabaa nde mu mawasa ku nde ali.

Pawuli atoori ku ngaanda ya Atene

¹⁶ Mu taanga di Pawuli akikebe Sila na Timote ku ngaanda ya Atene, bu amoni ti ngaanda yii yali yaluulu mu banziaambi ba biteyi, nde akoti mu ngebe dialaa. ¹⁷ Pawuli akiyolo mu tso nzo a makutunu, itwaari na Bayudayo na pasi baata babasa imiini mu Nziaambi. Na mu pasi iluumbu, nde akiyolo ka na baata ba nde akibwaana na bo ku kati a mbari nha bu ya mbwaani- ni. ¹⁸ Kaba la baata ba ngaa mayele ba Epikire na ba Esitoyisi bakitsuu ka na nde. Ba bamosi bafuuli ti: «Ngaa kele wu ima atooni uleele?» Babakimi bu bakiyuu nde mu uyaabisa Ndaa Yimbwe ya mu Yiisu na tsimbilili a babakwa, bavutuli ti: «Nde weti wuli mu uyaabisa banziaambi ba bieenyi.» ¹⁹ Ni mu buu, bo ba- holi Pawuli na bamubiti nha kula pfuundu a Aropaze †, na bamufuuli: «We utuu ubiindili bisi nziisili yi nyatii yi we li mu uyiisi baata? ²⁰ We li mu uyaabisa bisi mandaa ma bumweenyi, na bisi diatooon uyaaba bubwe mam- biindili ma mo.» ²¹ Bo baleeli buu, munda ti basi Atene boosi na bieenyi biakidiaala na bo, bakilabisa taanga dia bo ndili a mu uyuu matsimi ma manyatii.

²² Pawuli atemini nha kati a pfuundu a Aropaze aleeli: «Baata ba ku ngaanda Atene, me ndi mu umono ti mu mioosi, beni dili mu umweese inziaambi kialaa. ²³ Mutaanga di me beeri adieenge mu ngaanda a beni, na bu me beeri atala biteyi bi beni dili mu ukuundu, me na mono ka diki limosi li beni dibaatsuu bungori, lili na bisonii bi: “kwaa Nziaambi wu bahele uyaaba.” Ee, me nziri mu uyayaabisa beni Nziaambi wu beni dili mu ukuundu kwahahele a uyaaba nde. ²⁴ Nziaambi way- iluu tsi na bioosi bili mu yo, ni Pfumu a yulu na tsi, na nde a ubaadiaala pe mu manzo ma Nziaambi ma batu- ungu mu mioo mia baata. ²⁵ Nde a ali ka pe na nzala ti baata bamubasila, na bamuha iloo pasi kio. Ka nde ni wuli mu uha muhumu wa moonyi na bioosi bikimi bidili na nzala bio. ²⁶ Umatuu mu muutu mosi, nde ay- iluu bifuumbu bia baata bioosi, na asusu bio nha yu- lu a toto loosi. Nde akese mataanga ma mvulu na ma maangala, na mandili ma matsi ma bo budiaala. ²⁷ Nde ayiluu buu, paa baata bamusaa, so bayesini mu usaa nde, helape bamusolili. Mu ngwanya, Nziaambi a ali la pe na pasi muutu mu bisi. ²⁸ Ka:

“Ni munda nde bisi dili moonyi,
dili mu unyingini, na dili na idiingi.”
Ni buu ka bwaleeli basonii ba beni ba bamosi:
“Bisi ka dili baana ba nde.”

²⁹ Bu bisi dili baana ba Nziaambi, muutu anyaaala utsi- mi ti Nziaambi afwaanina na iteyi kia woolo, so kia palata ††, so a bu pe kia manya, bi musiali a biteyi ay- iluu mu mioo na mayele ma nde. ³⁰ Ka Nziaambi a li mu ubwatata pe mataanga ma baata bali ku tso bundimbi. Ka mu taanga di, nde li mu uta boosi mbili

† Aropaze: mulaanda mu ngaanda ya Atene ku yakivuutunu pfu- undu a biyeri bia ngaanda. †† Palata: italia kiatala ki bali mu utsulu, mu uyiluu mboongo dia bitali, biluungu, miluungu, na biloo bikimi.

mu mambuu moosi, mu ukiingili mayele, na usobo ndiaatili. ³¹ Ka nde akesi iluumbu ki nde ufuundusu baata ba tsi yoosi mu libweeye, mu muutu moosi wu nde asooli. Nde amweesi imbaangi kwaa boosi, bu nde asiimbili muutu wuu mu babakwa.»

³² Bu bayuyi Pawuli mu utsuu mu ndaa tsimbilili a babakwa, ba bamosi basi nde saa, ka bana baleeli: «Bisi diatono ubwayuu we mu utsuu mu ndaa yii iluumbu ikimi.» ³³ Ni mu buu, Pawuli asiisi bo. ³⁴ Ka bunu, mwaana kaba la baata laduki nde na basiiri imiini. Nha kati a bo kwali na Deni, mosi mu bakuutu ba pfuundu a Aropaze. Kwali ka na mukaasa mosi wa kuumbu Damari, na baata bakimi.

Pawuli ayeni ku ngaanda ya Korinto

18 Nha mbisi a nhaa, Pawuli asiisi Atene na ayeni ku ngaanda ya Korinto. ² Nde abwaani kuu, Muyudayo mosi kuumbu Akila, muutu wa ku itinini kia Ponte. Nde buu bu akimata ku tsi ya Italia na mukari a nde Pirisile, mu ndaa ti, mutini Kolodo ahi litumu ti Bayudayo boosi bapala mu Looma. Pawuli ayimono bo. ³ Bu nde akisa isala imosi na bo kia utuungu manzo ma ngooto, nde ayidiaala kwaa bo paa basala mu itwaari. ⁴ Mu pasi iluumbu kia saba, Pawuli akiyolo mu nzo a makutunu ma Bayudayo. Nde akisaa makuulu paa Bayudayo na basi Elene basa imiini mu ma nde akitsuu.

⁵ Bu Sila na Timote bamati ku tsi ya Masedwane, Pawuli akiyelele taanga dia nde dioosi mu nziisili a mandaa ma Nziaambi. Nde akimweese kwaa Bayudayo ti Yiesu ni Mesia. ⁶ Ka, Bayudayo baa badwaanisi nziisili a nde na bamutuyi. Ni mu buu, nde akubili lifuundu la bikutu bia nde tswaamina nde uyene na wabaleeli: «So beni diyeni ku mbuungulu, ndaa a beni bameme. A yatala me pe. Mu taanga di, me ka kwaa bangooyi niyene.» ⁷ Nde amatii nha mbuu yii, na ayeni ku nzo a muutu mosi, wa kuumbu Titiyusi Yusitusi wakikiinzi Nziaambi. Nzo a nde ali nha peembi a nzo a makutunu ma Bayudayo. ⁸ Kirisipusi, mukuutu a nzo a makutunu yii, nde na kaanda la nde loosi basiiri imiini mu Pfumu. Basi Korinto babalayi bakiyuu Pawuli basiiri ka imiini na baholi libootuu.

⁹ Butsuu bumosi, Pfumu aleeli kwaa Pawuli mu monini: «A ba na boomo pe, ka hama mu utsuu, a wuru pe, ¹⁰ ka me ndi itwaari na we. Muutu pe so mosi wu utuu uyiluu we ndaa yimbi, munda ti baata balaa mu ngaanda yi bali bibayi bia me.» ¹¹ Pawuli adiaali ku Korinto ilimi imosi na ndaamba, mu uyiisi mandaa ma Nziaambi kwaa boosi.

Pawuli akali nyutu nha kulu a mutumi Ngalioni

¹² Mu taanga di Ngalioni musu Looma akitumu itinini kia Akayi, Bayudayo bayuhisini mu uyiluu ma mabi kwaa Pawuli. Bamubiti ku nzo a pfuundisi, ¹³ na baleeli: «Muutu wu li mu utsindi baata mu ukuundu Nziaambi,

kwahela a ukiinzi mikele mia bisi.» ¹⁴ Mu taanga di Pawuli akeni ubaanduu mu utsuu, Ngalioni avutili kwaa Bayudayo, aleeli: «So beeri ti munda ya ndusili so a bu pe ndaa ya vulu bubi, me keni uholo taanga mu uyuu beni Bayudayo. ¹⁵ Ka bu uli ti, mandaa ma makaama matala: tsuyili, makuumbu, na mu mikele mia beni bame, mii miatala beni. Ngori a me, mu uba nzioonzi mu ma ndaa ma pili yii.» ¹⁶ Nha mbisi a nhaa, nde wabapalisi mu nzo a pfuundisi. ¹⁷ Ni mu buu, bo boosi bakaangi Sositene, mukuutu a nzo a makutunu ma Bayudayo, na bamuteti nha mbari a nzo a pfuundisi. Ka Ngalioni a amoni tsoongo pe.

Pawuli avutii ku Antioki

¹⁸ Pawuli abwilabisa biluumbu bialaa ku Korinto. Tumi asiisi baana ba nguu na akoti mu bootu, mu uyene ku tsi ya Siria, itwaari na Pirisile na Akila. Tswaamini a nde uyene, bamutebi naanga dia mutswe ku ngaanda a Senkere, mu ndaa lilasina li nde asi kwaa Nziaambi. ¹⁹ Mu taanga di bo batoori ku ngaanda ya Efeso, Pawuli asiisi Pirisile na Akila. Nde ayeni ku nzo a makutunu na ayoli na Bayudayo. ²⁰ Bo bamuloombi mu ulabisa biluumbu bialaa kuu, ka nde abisi. ²¹ Pawuli wabasiisi, aleeli: «So Nziaambi tooni, me sa yiri avutuu kwaa beni.» Na nde akoti mu bootu na asiisi Efeso. ²² Nha mbisi a uto ku ngaanda ya Sezare, nde akwiyene ku Yeruselemi mu uyaba balibuundu. Tumake, nde ayeni ku Antioki ya ku tsi ya Siria. ²³ Nde alabisi taanga hoolo kuu, nde avutii, na atabi tsiomi itinini kia Ngalatia, tumake kia Firingia, mu uyene a hamisa imiini kia miyii mioosi.

Apolo ayiisi baata ku ngaanda ya Efeso na ya Korinto

²⁴ Muyudayo mosi, kuumbu a nde Apolo, wu babutu ku ngaanda ya Alekanderi, atoori ku ngaanda ya Efeso. Nde ali na tsuyili yimbwe na ali ayaaba bubwe-bubwe mabasonuu mangira. ²⁵ Nde abayi nziisili mu miatala kuulu a Pfumu, na mu ilimbisi kioosi, nde akiyaabisa na akiyiisi na de-de-de Ndaa Yimbwe ya mu Yiesu. Ka Apolo ali ndili a libootuu la Yowani ayaaba. ²⁶ Nde atsuuyi mu ilimbisi kioosi mu nzo a makutunu ma Bayudayo. Pirisile na Akila bu bamuyuyi, bamuholi mu uba na bo, na bamubiindili kuulu a Nziaambi mbii bwafwaana. ²⁷ Tumake, Apolo abayi tsiimi ya uyene ku itinini kia Akayi. Baana banguu bamuhamisi na batsindii mukaanda kwaa miyii miali kuu, paa bayaka nde bubwe. Bu atoori kuu, nde amonii muutu wa mu-funu, mu bweese ba Nziaambi, kwaa babamaasa imiini mu Nziaambi. ²⁸ Ni mu buu, mu mandaa maleme, nde amweesi ti tsuyili a Bayudayo a yafwaana pe, na nde alaayi kwaa bo mu mabasonuu ma Ngira ti Yiesu ni Mesia.

Pawuli atoori ku ngaanda ya Efeso

19 Mu taanga di Apolo ali ku ngaanda ya Korinto, Pawuli atabi itinini kia ku yulu a milaanda mia tsi ya Asia, na atoori ku ngaanda ya Efeso. Nde abwaani kaba la miyii kuu, ² nde wabafuuli: «Beni diayaki Muheebili wa Ngira mu taanga di beni diasiiri imiini?» Bo bamuvutili: «Ngori, bisi kaala a diayuu so ku butsuu mu Muheebili wa Ngira pe.» ³ Ni mu buu, Pawuli wabafuuli: «Ki libootuu beni diaholi?» Bo bavutuli: «Li-bootuu li Yowani ayaabisi.» ⁴ Pawuli aleeli kwaa bo: «Yowani akibootuu baata bakisiingi ukiingili mayele na usobo ndiaatili. Nde akileele kwaa baata ba Iserali, mu usa imiini mu wuu ukaayira nha mbisi a nde. Muutu wuu ni Yiisu.» ⁵ Ku mbisi a uyu mandaa maa, bo baholi libootuu mu kuumbu a Pfumu Yiisu. ⁶ Tumake, Pawuli wabanayi mioo na bo bayaki Muheebili wa Ngira. Bo babaandii utsuu mu ndimi na ubili mandaa makimata kwaa Nziaambi. ⁷ Baata baa ali kuumi na boolo mu kaba la miyii.

⁸ Taanga dioosi, Pawuli akiyene ku nzo a makutunu ma Bayudayo, kuu nde akiiyi baata baa mu ilimbisi kioosi, mu tsitsi a batsuungi batata. Nde akitsuu mu Ipfunu kia Nziaambi, na nde akisa mifuri mu usaa makuulu, paa ba bakiyuu nde basiingi ma nde akileele. ⁹ Ka babalayi mu bo bakubisi mitimi mia bo, babisi usa imiini, na basiiri kuulu a Pfumu saa nha kulu a baata boosi. Ni mu buu, Pawuli wabasiisi, na ayeni na miyii, nde akiiyi bo biluumbu bioosi ku nzo a nziisili ya muutu mosi wa kuumbu Tiranosi. ¹⁰ Pawuli ahami mu uyiisi bo mu tsitsi a bilimi bioolo, natee bu baata boosi ba Bayudayo na basi Elene, ba mu itinini kia Asia, bayuyi mandaa ma Pfumu.

Muheebili wu mubi adwaanisi baana ba Seva

¹¹ Nziaambi akiiyilu bimaanga bia ukimuu mu mioo mia Pawuli. ¹² Ni mu buu, baata bakibiti matsaanda so a buu pe bitambila biabumini nyutu a Pawuli, na bakinaa bio mu yulu a babeeri. Munda yii, babeeri bakibeeluu na miheebili mi mibi miakipala mu bo. ¹³ Bayudayo bakimi bakiyene mu mambu moosi mu ubingi miheebili mi mibi miali mu babeeri. Ni mu buu, bo bayesini ka mu usalila kuumbu a Pfumu Yiisu. Bo bakileele kwaa miheebili mi mibi: «Me ni tumu beni mu upala mu nyutu a muutu wu, mu kuumbu a Yiisu, wu Pawuli ali mu uyiisi!» ¹⁴ Ni buu bwakiyilu baana tsaamba ba Seva wuli nguu a ngaanga a Nziaambi mu Bayudayo. ¹⁵ Ka iluumbu imosi, muheebili wu mubi avutili kwaa bo: «Me nayaaba Yiisu, na me nayaaba ka Pawuli na ali, ka dileele me beni ba na dili?» ¹⁶ Na muutu wali na muheebili wu mubi ayibwiilili bo mu udwaanisa bo, na avuli bo boosi mifuri. Nde wabamweesi pasi dialaa, na baana ba Seva bapali mu nzo a nde, mapene na maputu malaa mu manyutu. ¹⁷ Baata boosi ba mu ngaanda ya Efeso, Bayudayo na

basi Elene, bu bayuyi mandaa maa, bo boosi babayi boomo ba Nziaambi, na bo bakiinzi kwalaa kuumbu a Pfumu Yiisu. ¹⁸ Balayi mu ba bamene mianza mu Pfunu, bayiyaabisa ma mabi ma bo bayilii nha kulu a baata boosi. ¹⁹ Kaba lalaa la bakihaanda, babeyi mikaanda mia bo, na batsuyi mio mbaa nha kulu a baata boosi. Bataangi tala a mikaanda mii, na yatoori tsitsi a maku mataana ma mapfuundu ma mboongo. ²⁰ Ni mu buu, mandaa ma Nziaambi matsiaamii kwavululu, mu iteesi kialaa na mu mifuri mu ma mbuu moosi, mu lituu la Pfumu.

Butsa-butsa babwiiri ku ngaanda ya Efeso

²¹ Nha mbisi a mandaa maa, Pawuli aholi kesili mu utaba tsi ya Masedwane na itinini kia Akayi, nha mbisi sa ayene ku Yerusalemi. Nde akileele: «Me bu kaamatuu kuu, me nafwaana ka uto ku ngaanda ya Looma.» ²² Ni mu buu, nde atsindii ku Masedwane boolo mu babaasili ba nde: Timote na Erasiti. Ka nde makulu abwidiaala taanga hoolo mu itinini kia Asia ²³ Mutaanga dii, butsa-butsa ba mifuri babwiiri mu ngaanda ya Efeso, mu ndaa Kuulu a Pfumu. ²⁴ Mutsuli a palata †, wa kuumbu Dimitiri, akitsulu mu palata bifwa-fwani bia nzo a inzia-nziaambi kia mukaasa wa kuumbu Aretemi. Mu isala kii nde na basiali ba nde bakibaa ndaanda yalaa. ²⁵ Nde akukii basiali ba nde na baa bakisala isala kiafwaanina na kia nde, na wabaleeli: «Batata, beni diayaaba ti isala ki ili mu uha bisa-beni busini balaa. ²⁶ Ka beni dili mu umono na dili muyuu ma mali mu ulabuu! Pawuli me wuu, li mu uyaabisa ti, banziaambi ba baata bali mu uyiluu mu mioo mia bo, a bali banziaambi ba ngwanya pe. Nde matuu ukoo baata balaa, a ndili a mu ngaanda ya Efeso yi pe, ka tee mu itinini kioosi kia Asia, paa basiingi ma nde ali mu uleele. ²⁷ Baata utuu ubele isala kia bisi a beni munda ma nde ali mu uleele, na umeengele nzo a inzia-nziaambi kia mukaasa kia kuumbu Aretemi. Ni inzia-nziaambi me kii, ki bali mu ukuundu mu itinini kioosi kia Asia na mu tsi yoosi yadiengilele baata. Munda yii, Aretemi a ubwaba na likiinzi pe!» ²⁸ Ba bayuyi mandaa maa, bo baluuli mu kesi, na balooyi, baleeli: «Nyaala, Aretemi nziaambi a basi Efeso, anaanguu!» ²⁹ Ngaanda yoosi yaluuli mu butsa-butsa. Ku tso kuu, bakaangi na bakoyi Ngayu na Arisitariki, baata ba ngaanda ya ku Masedwane, ba bakisa midieenge na Pawuli. Bayeni bo boosi ku mbuu yi baata bali na ipfu kia ubavuutunu. ³⁰ Pawuli ali na nzala ya umonuu nha kulu a koongi, ka miyii miamulii. ³¹ Kaba la bapfumu ba mu itinini kia Asia, ba bali bambayi ba nde, batsindii nde mukeenzi paa anyaala uyene ku mbuu yi baata bubaavuutunu. ³² Mutaanga dii, koongi yavuutini yali ku tso butsa-butsa: ba bamosi bakiloo mu uloombo ndaa mosi, bana mu uloombo ndaa kimi, na balayi mu

† palata italia kiatala ki bali mu utsulu, mu uyiluu mboongo dia bitali, biluungu, miluungu, na biloo bikimi.

bo a bakiyaaba pe mu ki ndaa bo bakukini. ³³ Baata bakimi mutso koongi babiindili ndaa kwaa muutu moosi wa kuumbu Alekandere, wu Buyudayo bakitsindi mu uba nha kulu. Alekandere anaangili koo mu usaa utsuu na ubiindili mandaa nha kulu a koongi. ³⁴ Ka mu taanga di baata bayaabi ti nde Muyudayo, boosi balooyi mu ndaa mosi, mu tsitsi a manguungu moolo, baleeli: «Nyaala, Aretemi nziaambi a basi Efeso, anaanguu!»

³⁵ Tumake, musonii a mikaanda mu bakuutu ba ngaanda atuuyi uwurusu koongi, aleeli: «Basi Efeso! Baata boosi bayaaba ti ngaanda ya Efeso yili ikuundu kia nzo a nziaambi wa mukaasa Aretemi, ngaa litu wanaanguu. Efeso yili ka ikuundu kia iteyi kia nde kiamati ku yula. ³⁶ A so muutu moosi pe wu utuu usa paa mu ndaa yii, beni diafwaana uba na swii na dinyaala uyiluu mandaa weti baata ba biwulu. ³⁷ Beni dibeyi baata ba nhaa na nha, bunu bo a bayibi pe bisii bia nzo a nziaambi a bisi wa mukaasa, na a batuu nde pe. ³⁸ So Dimitiri na bambaayi ba nde ba isala, bali na ndaa na muutu, manzo ma pfuundisi na mo, na banzioonzi ka na bo, bayafuundu kuu. ³⁹ Ka so beni dili na ndaa kimi ya uyaabisa, sa bakengese yo ku pfuundu a ikuutu kia ngaanda. ⁴⁰ So a dikebi pe, utuu uyafuundu bisi mu miyilimi lolo li, ti bisi dimaatsindi baata mu usa butsa-butsa. A dituu ubaa buungu pe mu uyiluu mvuutini ya pili yi, mu ndaa ti, a dituu uha mbiindili yafwaana mu yo pe.» ⁴¹ Bu amani mu utsuu buu, nde aleeli kwaa baata muutu-muutu avutuu ku nzo a nde.

Midieenge mia Pawuli ku tsi ya Masedwane na ya Elene

20 Taanga di butsa-butsa me bawiiri, Pawuli akukii bangaa imiini na wabahamisi. Bu amani uha bo mabweele, nde ayeni ku tsi ya Masedwane. ² Bu akita-ba tsi yii, kutso bimoo na bo, nde akiyene ahamisa bangaa imiini kwalaa. Tumake, nde ayeni ku tsi ya Elene. ³ Nde alabisi batsuungi batata kuu. Mu taanga di nde akeni uholo bootu paa ayene ku tsi ya Siria, nde ayuyi ti Bayudayo bakisa mapfuundu mu nzala ya ti bamudusu. Ni mu buu, nde aholi kesili ya uvutuu mu kuulu ya Masedwane mu uto ku tsi ya Siria. ⁴ Baata bakiyene na Pawuli itwaari, ni ba: Sopatiri mwaana a Pirusi wa ku ngaanda ya Beere, Arisitariki na Sekundusi basi Tesalonika, Ngayo wa ku ngaanda ya Derebe, Tikiki na Trofimi ba ku itinini kia Asia, na Timote. ⁵ Baa na ba batswaamii, na bakebi bisi ku ngaanda ya Trowasi. ⁶ Nha mbisi a mukuungi wa mapa ma bahele ufunusu, bisi diakoti mu bootu ku ngaanda ya Filipi. Biluumbu bitaana bu biayooyi, bisi diayibaa bo ku Trowasi, kuu dialabisi limiingi libiimbili.

Etiki asiimbii mu likwa ku ngaanda ya Trowasi

⁷ Mu tsitsii ya Saba, bisi diali diakukunu mu udia

biloo bia itwaari, na Pawuli akiyiisi bangaa imiini. Bu nde ali na tsimi ya uyene mu iluumbu kiaduku, nde ayiisi mu taanga dialaa, natee kati a kati a butsuu. ⁸ Miindi miali mialaa, mu itsuru kia nzo kia ku yulu, mu bisi diali diakukunu. ⁹ Mufuru a baala mosi wa kuumbu Etiki, ali adiaala nha neele a nzo. Nde alaari tolo la mifuri bu Pawuli adiingi mu uyiisi. Mu taanga di nde ali ala tolo, nde apatii umatuu mu ingo kia nzo ya matata, natee nha tsi. Bo banaangili nde, ka nde ali amaakwa. ¹⁰ Pawuli bu asutii, abaandini, wamuholi mu mioo mia nde na aleeli: «A diba na boomo pe, nde musii ali!» ¹¹ Tumake, bu babwihaata, Pawuli abukili lipa na badi lo mu itwaari. Nha mbisi a utsuu kwalaa, natee bu bwisi bakieeri, nde ayeni. ¹² Bavutii na mwaana a baala wuu ku nzo a nde, bu ali ka musii. Ndaa yii yahamisi boosi kwalaa.

Pawuli amati ku ngaanda ya Trowasi, na ayeni ku ngaanda ya Mile

¹³ Bisi diakoti mu bootu na diatswaamii mu uyene ku Asosi, ku diayuhisini mu ubwaanana na Pawuli. Bisi diayilii buu, munda ti nde ali aholi kesili ya uyene ku ngaanda ya Asosi mu miili. ¹⁴ Mu taanga di nde ayibaasa bisi ku Asosi, bisi diamuholi, diakoti na nde mu bootu na diayeni ku iduku kia Mitilene. ¹⁵ Bu diamati kuu, iluumbu kiaduki, bisi diahami mu uyene mu bootu na diatoori nha kulu a iduku kia Kiyo. Mu iluumbu kiabwiduku, bisi diatoori nha iduku kia Samosi, tumake, mu iluumbu kia nha mbisi a kii, diatoori ku Mile. ¹⁶ Pawuli aholi kesili ya uhele utsikini mu ngaanda ya Efeso, munda uhele ulabisa taanga, mu itinini kia Asia. Nde ayilii buu, munda ti nde akibingili uto mu mawasa ku Yeruselemi, tswaamina iluumbu kia Pentekoti ito.

Pawuli ayoli na bakuutu ba libuundu ku Efeso

¹⁷ Pawuli bu ali ku Mile, nde atumisi bakuutu ba libuundu ba ku Efeso. ¹⁸ Mu taanga di bakuutu baa bayiri kwaa nde, nde wabaleeli: «Ubaanduu iluumbu kiatsio-mi ki me natoori mu itinini kia Asia, beni diayiluu uyaa-ba ndiaatili a me nha kati a beni. ¹⁹ Me nasalili Pfumu mu ukuluu kwoosi, ku tso matsanga na pasi di me namoni mu ndaa a mapfu-pfundu ma Bayudayo. ²⁰ Beni diayaaba ti, me a nasweyi pe ndaa so mosi ya mufunu kwaa beni. Me nayaabisi na nayiisi beni mioosi, mu manzo ma beni na nha kulu a baata boosi. ²¹ Me nati Bayudayo na basi Elene mu ukinguu kwaa Nziaambi na umene miaanzi mu Pfumu a bisi Yiisu. ²² Mu taanga di, me ndi mu uyene ku Yeruselemi, weti bu Muheebili wa Ngira ali mu utumu me, na a nayaaba pe mi mibwilili me kuu. ²³ Ka ndili a ti, mu pasi ngaanda, Muheebili wa Ngira aba mu uyaabisa me ti perese na mapasi bili mu ukebe me. ²⁴ Ka mu me, idiingi kia me a ili na ndutu pe. Kili na ndutu kwaa me, ni mu usukusu isala ki Pfumu Yiisu aha kwaa me: uyaabisa Ndaa Yimbwe ya

bweese ba Nziaambi kwaa baata boosi.»

²⁵ «Me nalabii nha kati a beni mu uyene ayaabisa Ip-fumu kia Nziaambi, ka mu taanga di, me nayaaba ti so mosi mu beni a ubwamono me pe. ²⁶ Ni mu buu me nileelee beni lolo li: so mosi mu beni diimbili, "iyya" a yili ndaa a me pe. ²⁷ Ka me nadiyaabisi minhana mia Nziaambi mioosi, kwahewe a uswee beni ndaa so mosi. ²⁸ Diba likanda mu ndaa a beni bame, na mu ndaa mukaanga a mameme wu Muheebili wa Ngira aha beni mu ukebe. Diyiluu ukebe mukaanga mameme wu Nziaambi asuumbu mu tala ya makili ma mwaana a nde makulu. ²⁹ Me nayaaba ti ku mbisi a nziendili a me, mimiinzi sa mikoto nha kati a beni na sa batsala mukaanga a mameme. ³⁰ Na nha kati a beni, baata sa baleele mandaa ma pia, paa bakoo bangaa imiini mu uduku bo. ³¹ Ni mu buu, diyeele! Na dilibili moonyi ti, mu tsitsi a bilimi bitata, butsuu na nyanga, me a na koono pe ulibili moonyi so ku tso matsanga, kwaa mosi-mosi mu beni.»

³² «Ka mu taanga di, me niyeelele beni kwaa Nziaambi na mu mandaa ma bweese ba nde. Nde li na litu la ukulusu beni mu imiini, na uha mukobo kwaa boosi ba banambita mu nde. ³³ Me a nasaa ubaa mboongo pe, so woolo, na so milwaata mia muutu pe. ³⁴ Beni di-ayaaba beni bame ti me nasala mu mioo mia me, mu ubaa bi me na banduu ba me, diali na bio nzala. ³⁵ Me nadilayi mu mioosi ti bubwe mu usala mbii buu, mu ndaa ubaasila bawelee. Dilibili moonyi mu mandaa ma Pfumu Yiisu aleeli nde makulu: "Kinya yili yavululu mu uha, ka a mu uyaka pe."»

³⁶ Pawuli bu amani utsuu, nde atsukini na bo itwaari, na akuundi Nziaambi. ³⁷ Boosi balili, babuumbi Pawuli, na bamunyumbiti mu uha nde mabweele. ³⁸ Bo bavuli umono ngebe mundaa ti Pawuli aleeli kwaa bo ti bo a bubwamono nde pe. Tumake, bo bayiyili nde natee bu nde akoti mu bootu.

Pawuli ayeni ku ngaanda ya Yeruselemi

21 Nha mbisi nha diakabii na bo, bisi diayeni ku iduku kia Kose mu bootu. Bukia ngwaali, bisi diayeni ku iduku kia Rodesi. Bu diamati kuu, bisi diatoori ku ngaanda ya Patara. ² Ku Patara, bisi diayibaasa bootu lakisabuu mubu mu uyene ku tsi ya Fenisi. Bisi diakoti mu lo na diayeni. ³ Mu taanga di diatoori bebele na iduku kia Kipiria, bisi diasisi kio mu koo kia imbwoo, na diayeni ku peembi a tsi ya Siria. Bisi diatsikini nha ngaanda ya Tiro, mu usutulu mifunu miali mu bootu. ⁴ Bisi diabaasi bangaa imiini ku Tiro, na dialabisi biluumbu tsaamba itwaari na bo. Muheebili wa Ngira wabalibili mundaa Pawuli na bo bamuleeli ti, anyaala uyene ku Yeruselemi. ⁵ Ka Biluumbu tsaamba bu bialabii, bisi diahami mu ubwaduku kuulu a bisi. Bo boosi bayiyili bisi itwaari na bakari na baana ba bo, natee ku mbari a ngaanda. Bu diatoori nha mukoo a mubu, bisi diatsukini na diakuundi Nziaambi. ⁶ Tu-

make, ku mbisi a uhelisine mabweele, bisi diakoti mu bootu, na bo bavutii ku manzo ma bo. ⁷ Midieenge mia bisi mia mu bootu miasuki bu diamati ku ngaanda ya Tiro, mu uto ku ngaanda ya Potolimayi. Kuu bisi diahi mabwe kwaa baana ba nguu na dialabisi iluumbu imosi na bo. ⁸ Mu iluumbu kiaduki, bisi diayeni na diatoori ku ngaanda ya Sezare. Bu diali kuu, diakoti na diaadiaali mu nzo a muyiisi a Ndaa Yimbwe, kuumbu a nde Filipino. Nde ali mosi mu baata tsaamba ba basooli mu isala kia ukaba biloo kwa bakwiili ku Yeruselemi. ⁹ Filipino ali na baana bana ba banduumbu, ba bali keni a bavutunu pe na babaala, bo bali na bungori ba mbilili. ¹⁰ Bisi diali naha, umatuu biluumbu bialaa. Mubili mosi, wa kuumbu Angabusi, amati ku itinini kia Yuuda, na ayiri naha. ¹¹ Nde ayimono bisi, aholi kobo a Pawuli, akuti bibolo mu miili na mu mioo mia nde makulu, na aleeli: «Mono miyaabisi Muheebili wa Ngira: bayudayo ku Yeruselemi sa bakutu ngaa kobo yi bibolo, weti bu beni dili mu umono bu, na sa bamuyeelele mu mioo ma bangooyi.» ¹² Nha mbisi a uyuu mandaa maa, bisi na baana ba nguu ba ku Sezare, diapeli Pawuli paa anyaala uyene ku Yeruselemi. ¹³ Ka, Pawuli avutili aleeli: «Mu ima dili mu ulili na dili na nzala ya udeehese ibaala ki ndi na kio? Me namaayilimi, a ndili a mu bibolo bi bukutu me pe, ka na mu ukwa ka ku Yeruselemi mu kuumbu a Pfumu Yiisu.» ¹⁴ Ka bu diakooni usobo matsimi ma nde, bisi dianyaali, na dialeeli: «Nyaala litoono la Pfumu liyilima!» ¹⁵ Nha mbisi a ulabisa biluumbu kuu, bisi diayilimi mu usa midieenge na diayeni ku Yeruselemi. ¹⁶ Miyii mia ku Sezare miayiyili bisi kuu. Na bo babiti bisi ku nzo a muutu mosi wa kuumbu Naasoni ku bisi diafwaana ula. Nde ali musu Kipiria, na nde ali ngaa imiini umatuu bele pe.

Pawuli abwaanini na Yaakobi

¹⁷ Mu taanga di bisi diatoori ku Yeruselemi, baana ba nguu bayaki bisi mu kinya. ¹⁸ Bukia ngwaali, Pawuli ayeni na bisi ku nzo a Yaakobi, kwali na mvuuntini a bakuutu ba libuundu boosi. ¹⁹ Pawuli abii bo, na aleeli musama na yaki-yaki, mu mandaa moosi ma Nziaambi ayilii nha kati a bangooyi mu isala kia Pawuli. ²⁰ Bu bamani uyuu nde, bo bakiinzi Nziaambi. Tumake baleeli kwaa Pawuli: «Mwaana a nguu a bisi, we li mu umono, buni mapfuundu ma Bayudayo mamaamene mianza mu Pfumu Yiisu, kasi bo boosi keni bakangama mu Mikele mia Mooso. ²¹ Ka mono bayaabisi kwaa bo ti we li mu uyene ayiisi kwaa Bayudayo boosi, bali mu udi-aala mu matsi ma bangooyi, banyaala utumumu mikele mia Mooso, banyaala ka ubwakeese baana ba bo ba babaala, na banyaala ubwaduku bukulu ba Bayudayo. ²² Nha ka buni bisi di sa? Mu ndaa ti bo sa bayuu ti we nha li! ²³ Bubwe we yiluu mandaa ma bisi dileele kwaa we. Bisi dili nha na babaala bana, ba basa mulaba kwaa Nziaambi. ²⁴ Yene na bo, tsieemese nyu-

tu a we itwaari na bo. Futu mboongo mu bo paa baku-ungulu bo naanga dia mutswe. Nha mbisi nhaa baata boosi sa bayaaba ti mabaleele mu we mali mandaa ma pia. Na sa buyabina ti we ka, li mu utumumu Mikele mia Mooso. ²⁵ Ka kwaa bangooyi ba bamaasa imiini, bisi diayaabisi bo mu mikaanda kesili dia bisi. Bo bafwaana mu uhele udia banyama ba baha bungori kwaa biteyi, udia pe makili, udia ka pe banyama babahele upalisa makili, na banyaala tsoongili.» ²⁶ Ni mu buu, Pawuli ayeni na babaala bana baa, na iluumbu kiaduki, bo boosi batsieemise manyutu ma bo. Tu-make Pawuli akoti ku kati a lipaanga la nzo a Nziaambi mu uyaabisa kwaa ngaanga Nziaambi, ki taanga biluumbu bia tsieemini bikaasuku, pili mosi ti mu ki taanga bakaaha bungori kwaa Nziaambi mu mosi-mosi mu bo.

Pawuli bakaangi ku nzo a Nziaambi

²⁷ Biluumbu tsaamba bia tsieemini bu biali bika mu uwa, Bayudayo bakimi ba ku itinini kia Asia, bamoni Pawuli mutso nzo a Nziaambi. Bo baktisi butsa-butsa ku tso koongi, paa bakaanga nde. ²⁸ Bo balooyi: «Baata ba Iserali, dibaasila bisi! Monani muutu wuli mu uyiisi mu mambuu moosi na kwaa baata boosi paa bahele ukiinzi baata ba Iserali, Mikele mia Mooso na Nzo a Nziaambi yi. Na mu taanga di, nde maalooso na paa bangooyi mutso nzo a Nziaambi, na maasumunu mbuu ya Ngiri yi!» ²⁹ Bo batsuyi buu, munda ti bu bo bamoni Pawuli itwaari na Trofimi musi Efeso mutso ngaanda ya Yeruselemi, bo batsimi ti Pawuli akotisi nde mutso nzo a Nziaambi. ³⁰ Butsa-butsa bakoti mu ngaanda yoosi, na baata badumi matiini mu mapeembi moosi. Bakaangi Pawuli, na babiti nde ku mbari a lipaanga la nzo a Nziaambi. Nhaa na tsi, bo badibii minywa lipaanga. ³¹ Bu bakisaa udusu Pawuli, mvuungu yatoori kwaa mukuutu watsiomi wa masodaare ma Looma ti butsa-butsa bamaakoto mu Yeruselemi yoosi. ³² Mawasa-mawasa, nde aholi masodaare na bakuutu ba bo, na adumi tiini mu uyene kwali koongi. Bu bamoni mutumi a masodaare na masodaare, bo banyaali utete Pawuli. ³³ Ni mu buu, mukuutu a masodaare wa tsiomi bu asweesi nha peembi a Pawuli, atumi bakaanga na bakutu nde bibolo mikuru mioolo mia bitali. Tumi nde asiayi mu uyaaba muutu wu nde na ali, na nde ima ayiluu. ³⁴ Ka ku tso koongi, baata ba bamosi bakiloo mu uleele ndaa mosi, na bana mu uleele ndaa kimi. Mukuutu masodaare me wuu, a atuuyi uyaaba ndaa so mosi pe yi baktete Pawuli nha kati a butsa-butsa baa. Ni mu buu, nde atumi babiti Pawuli ku nzo a masodaare. ³⁵ Mu taanga di Pawuli atoori nha yulu a ikaari, masodaare mamunaangili munda ti koongi yakitsimi uyiluu nde bubu. ³⁶ Ka boosi bakiduku nde mu uyene aloo: «Diamudusu!»

Pawuli atsuuyi kwaa baana ba nguu ba nde ba Bayudayo

³⁷ Mu taanga dibakee ukotoso Pawuli mutso nzo a masodaare, nde aleeli kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi: «Ndi na muswa mu uleele we ndaa?» Nde wamufuuli: «We ayaaba utsuu ndaa ya basi Elene? ³⁸ We a ni musi Ngipiti wakotisi butsa-butsa mu biluumbu bialabii bi pe, na wabiti ku tsi ya tsata mafuundu mana ma bipunga-pungu pe?» ³⁹ Pawuli avutili: «Me Muyudayo, nabutuu mu ngaanda Tarasi, ngaanda yayabina kwalaa, mu itinini kia Silisi. Ni mu buu, kolo-kolo a we, ha me muswa mu utsuu kwaa koongi.» ⁴⁰ Mukuutu a masodaare wamuhi muswa. Pawuli atemini nha yulu a ikaari, anaangili koo paa koongi yiba na pii. Baata boosi bawuri, na nde wabatsuyi mu ndaa ya Bayudayo.

22 «Baana ba nguu ba me na bataayi ba me, diyuu ma me ndi na mo ma uleele beni mu taanga di munda ukala nyutu a me.» ² Bu bo bayuyi ti nde li mu utsuu kwaa bo mu ndaa ya Bayudayo, bo badiaali na pii. Ni mu buu, Pawuli aleeli: ³ «Me Muyudayo ndi, me nabutuu ku Tarasi, mu itinini kia Silisi. Ka me nha Yeruselemi nha nakulu, na Ngamalieele ali muyiisi a me, na nde ayiisi me mu uyaaba bubwe-bubwe mikele mia bakaa ba bisi. Me nali ka nakangama mu mifuri mioosi mu Nziaambi weti bu beni dili lolo li. ⁴ Me nakwaamisi natee mu iteesi kia likwa, ba bakiduku Kulu a Pfumu. Me natumu mu ukaanga na ulooso perese bakaasa na babaala. ⁵ Nguu a bangaanga ba Nziaambi, na pfuundu a ikuutu kioosi, utuu uta imbaangi ti me ngwanya ndi mu uleele. Bo batsindii kwaa baana ba nguu ba ku Damaseko me na bahi me mikaanda, mimiha me muswa mu uyene ku ngaanda yii, mu yakaanga baata baa, na ubee bo ku Yeruselemi paa bafuundusu bo.»

Pawuli ayaabisi kiingili a mayele a nde

⁶ «Me ali mu kuulu, na me nakibesene na ngaanda ya Damaseko. Itsundu a tsundu ku peembi a nguungu ya nzanga, liyalila la mifuri lamati ku yula ladiengilili me peembi na peembi. ⁷ Me nabwi nha tsi, na nayuyi muniingi a ndaa wakileele kwaa me: “Sawuli, Sawuli, mu ima we li mu ubingisi me?” ⁸ Me nafuuli: “We na li, Pfumu?” Muniingi a ndaa avutili: “Me ni Yiisu musi Nazareti wu we li mu ubingisi.” ⁹ Ba bali itwaari na me bamoni liyalila, ka bo a bayuyi pe muniingi a ndaa a muutu wakitsuu kwaa me. ¹⁰ Ni mu buu, me nafuuli: “Ima me nafwaana usa, Pfumu?” Na Pfumu aleeli kwaa me: “Temene yene ku Damaseko, na kuu sa baleele we mioosi mi Nziaambi utumu we mu usa.” ¹¹ Bu liyalila la mifuri lii lakitisi me ingima-ngimi, ba bali itwaari na me bakaangi me mu koo, na babiti me ku Damaseko. ¹² Kuu kwali na muutu mosi wa kuumbu Anania, muutu ngaa likiinzi la Nziaambi na wali akangama mu

mikele mia bisi, na Bayudayo boosi ba ku Damaseko bakita imbaangi ki ibwe mu nde. ¹³ Nde ayiri kwaa me, atemini nha peembi a me, na aleeli kwaa me: "Sawuli, mwaana a nguu a me, nyaala ti we bwamono!" Nhaa na tsi me nabwibaanduu umono, na me namoni nde. ¹⁴ Nde abwileele: "Nziaambi a bakaa ba bisi, akwasoolo we paa we yaaba litoono la nde, we mono nde Ngaa libweeye, na we yuu muniingi a ndaa a nde. ¹⁵ Ka we afwaana uba mbaangi a nde nha kulu a baata boosi, mu uyaabisa moosi ma we moni na ma we yuyi. ¹⁶ Na mu taanga di, we ima li mu ubwakebe? Temene, holo libootuu, kuundu nde paa aswaa masumu ma we."»

Pawuli ayaabisi buni Pfumu atsinduu nde kwaa bangooyi

¹⁷ «Me navutii ku Yeruslemi. Bu me nakikuundu mu nzo a Nziaambi, me nabayi monini. ¹⁸ Me namoni Pfu-mu, na nde aleeli kwaa me: "Sa mawasa pala mu Yeruslemi, ka basi ngaanda yi a busiingi imbaangi kia we mu me pe." ¹⁹ Me navutili: "Pfumu, bo bayaaba bubwe ti me nakiyene mu pasi nzo a makutunu ma Bayudayo, mu ulooso bakisa imiini mu we mu perese, na utete bo. ²⁰ Na mu taanga di badusi Estefano mbaangi a we, me ka nali nhaa. Me nasiingisi miayilii ba badusi nde, na me makulu wakikaanga bikutu bia bo." ²¹ Ni mu buu, Pfumu aleeli kwaa me: "Yene, ka me sa tsinduu we kula, kwaa bifuumbu bili mu matsi makimi!"»

Pawuli amweesi ti nde musi Looma

²² Koongi yayuyi Pawuli natee bu nde amani uleele mandaa maa. Ka ni mu buu, boosi balooyi na baleeli: «Didusu nde! Muutu wa pili yi a afwaana mu uba moonyi nha tsini a toto nha pe.» ²³ Bo bakiloo mu mifuri, bakidulu biyungu, bakiwisi bio ku yulu na baki-naangala lifuundu. ²⁴ Mukuutu a masodaare ahi litumu la ukotoso Pawuli ku tso lipaanga la nzo a masodaare, na utete nde bikoti, paa atsuu mu ki toono koongi yakiloo mu mifuri mu ndaa nde. ²⁵ Ka bu bamukuti mikuru paa bamutete bikoti, Pawuli aleeli kwaa mukuutu a kama masodaare wali nhaa: «Beni dili na muswa wa utete musi Looma bikoti kwahela a ukwafuundusu nde?» ²⁶ Mukuutu a masodaare bu ayuyi buu, nde ayiyaabisa kwaa mukuutu wa tsiomi, wamuleeli: «Ima we tooni usa? Muutu wu musi Looma ali!» ²⁷ Mukuutu wa tsiomi ayeni nha peembi a Pawuli na wamufuuli: «Leele me, ngwanya we musi Looma li?» Pawuli avutili: «Ee, ni buu!» ²⁸ Ni mu buu, mukuutu wu aleeli: «Me nahi mboongo dialaa mu uba musi Looma.» Ka Pawuli avutili: «Ka me musi Looma umata mbutili a me.» ²⁹ Nhaa na tsi, babakeni utete Pawuli paa atsuu, batakii na nde. Bu nde ayaabi ti Pawuli musi Looma ali, mukuutu abayi boomo, munda ti nde ahi litumu la ukutu musi Looma bibolo mu mikuru mia bitali.

Pawuli nha kulu a pfuundu a bakuutu ba Bayudayo

³⁰ Mukuutu a masodaare wa tsiomi ali na nzala ya uyaaba bubwe, mu ki toono Bayudayo bafuundi Pawuli. Ni mu buu, iluumbu kiaduki, nde atumi ba-munyangila bibolo bia mu mikuru mia bitali, na atumisi banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na pfuundu a bakuutu ba Bayudayo boosi. Nha mbisi nde abeyi Pawuli na bamutemisi nha kulu a bo.

23 Pawuli atali pfuundu a bakuutu ba Bayudayo isooso, na aleeli: «Baana ba nguu bame, mu me, me ndi mu usalila Nziaambi, mu matsimi masuungunu na mu bunyanga boosi, umata bele pe natee iluumbu ki.» ² Nguu a bangaanga ba Nziaambi wa kuumbu Anania, atumi ba bali nha peembi a Pawuli, mu utete nde nha munywa. ³ Ka Pawuli aleeli kwaa nde: «Muutu ngaa peluu, ka Nziaambi sa atete we! We adiaala nhaa mu ufuundusu me weti buli mikele, ka we makulu ali mu utumumu pe mikele, bu we maatumu ti batete me!» ⁴ Ba bali nha peembi a Pawuli bamuleeli: «We li mu utuu nguu a bangaanga ba Nziaambi!» ⁵ Pawuli avutili: «Baana ba nguu bame, me aba a nayaaba pe ti nde nguu a bangaanga ba Nziaambi ali. Ka bunu, mandaa ma Nziaambi mali mu uleele ti: "Atsuu ma mabi mu mukuutu a koongi a baata ba we pe †!"»

⁶ Pawuli ali ayaaba ti ku tso pfuundu a bakuutu ba Bayudayo, ba bamosi ali Basaduki, na bakimi ali Bafarisi. Ni mu buu nde alooyi nha kulu a bo: «Baana ba nguu bame, me ndi mu Mufarisi, mwaana a Bafarisi. Mu ndaa ti me na sa ilimbisi mu tsimbilili a babakwa, ni bali mu ufuundusu me.» ⁷ Nde bu amani uleele buu, Bafarisi na Basaduki babaandii ukaama, na kabini yakoti mutso pfuundu a ikuutu. ⁸ Kabini yii ya yiri munda ti Basaduki bakileele ti baata a busiimbuu pe mu likwa, so batumu ba Nziaambi bo pe, so miheebili ka mio pe. Ka Bafarisi bakileele ti bi bioosi bia ngwanya. ⁹ Kele yinene ya yuyini, na ndaamba a bayiisi ba mikele, ba ku kaba la Bafarisi, batemini, baleeli mu mifuri mioosi: «Bisi a dimoni ndaa yimbi so mosi mu muutu wu pe, helape tumu a Nziaambi so a buu pe muheebili tsuyi kwaa nde!» ¹⁰ Kaama bu lavuli mifuri, mukuutu a masodaare abayi boomo ti sa bakese Pawuli bitsuru-bitsuru. Ni mu buu nde atumi masodaare mu usutuu, bapalisa Pawuli nha kati a bo, na babiti nde ku lipaanga lili nzo a masodaare. ¹¹ Mu butsuu baduki, Pfumu amonii kwaa Pawuli na wamuleeli: «Ba na ibaala! We maata imbaangi mu me nha Yeruslemi nha, we afwaana ka uta imbaangi mu me ku Looma.»

Bayudayo bakuti pfuundu ya udusu Pawuli

¹² Bukia ngwaali, Bayudayo bakimi bakuti pfuundu: balabi mukisi ti bo a bunywa pe na a budia ka pe so iloo imosi natee bu bo budusu Pawuli. ¹³ Litaanga la ba

† 2Mo 22.27

bakuti pfuundu yii ali lalutu maku mana ma baata. ¹⁴ Bo bayimono banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba Bayudayo, na baleeli kwaa bo: «Bisi di-maalaba mukisi ti bisi a dibwadia iloo so imosi pe, natee bu bisi didusu Pawuli. ¹⁵ Ni mu buu, beni diloombo muswa kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi, mu kumbu a pfuundu a bakuutu ba Bayudayo, mu ubee Pawuli, weti so beni dili na nzala ya ukengese ndaa a nde bubwe-bubwe. Bisi diamaa lebuu nde mweete na diamayilimi mu udusu nde, tswaamina nde uto nhaa na nha.»

¹⁶ Ka nzaba a Pawuli wa baala, mwaana a keru a nde, ayuyi pfuundu yii, ayeni ku lipaanga la masodaare, akoti na ayaabisi yo kwaa Pawuli. ¹⁷ Ni mu buu, Pawuli ati mosi mu bakuutu ba kama masodaare mbili na wamuleeli: «Biti mufuru a baala wuunawu kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi, ka nde li na ndaa ya uyaabisa kwaa nde.» ¹⁸ Mukuutu wuu a ayeni na nde, wamubitii kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi, na aleeli: «Pawuli wuli mosi mu makori, ata me mbili na aleele kwaa me mu ubee mufuru a baala wuunawu kwaa we, nde li na ndaa ya uleele we.» ¹⁹ Mukuutu a masodaare aholi mufuru a baala mu koo, ayeni na nde nha peembi, na wamufuuli: «Ki ndaa we tooni uleele me?» ²⁰ Nde wamuvutili: «Bayudayo bamaayuhusunu mu uloombo kwaa we mu ubiti Pawuli nha ngwaali, nha kulu a pfuundu a bakuutu ba bo. Bo sa basaa we ufutu ti bo bali na nzala ya ukengese ndaa a nde bubwe-bubwe. ²¹ We beeri keni uli asiingi ndoombili a bo pe, munda a ti maku mana ma baata na baata bakimi nha kati a bo sa balebuu nde mweete. Bo balaba mukisi mu unyaala udia, na unyaala unywa natee bu budusu Pawuli. Mu taanga di, bo bamaayilimi na ndili a kesili a we bali mu ukebe.» ²² Nha mbisi a uleele kwaa mufuru a baala mu unyaala uyaabisa kwaa muutu so mosi, mandaa ma mufuru wuu ayaabisi nde, mukuutu a masodaare wa tsiomi wamuvutili ku amati.

Babiti Pawuli kwaa mutumi Feliki

²³ Nha mbisi a nhaa, mukuutu a masodaare ati bakuutu boolo bakimi mbili, na wabaleeli: «Dikukuu makama moolo ma masodaare, maku-tsaamba ma masodaare ma mubaabiti basevaala, makama moolo ma masodaare bali mu udwaana mu mayoo, na diyilimi beni boosi mu uyene ku Sezare, mu nguungu ya wa ku mbisi a nzanga. ²⁴ Diyiluu ka basevaala ba bubiti Pawuli peembe-polo kwaa mutumi Feliki.» ²⁵ Nha mbisi a nhaa, nde asonii mukaanda weti bu: ²⁶ «Taata Feliki, mutumi a itinini, yaka mabwe mamati kwaa me Kolo-do Lisiasi. ²⁷ Bayudayo aba bakaanga muutu wu me ndi mu utsinduu kwaa we wu, na bakeni udusu nde. Ka mu taanga di me nayaabi ti nde musu Looma, me nayeni itwaari na masodaare ma me, na me nakuuli nde. ²⁸ Me bu nali na nzala ya uyaaba toono yi Bayudayo bakifuundu nde, me nabiti nde nha kulu a pfuun-

du a bakuutu ba bo. ²⁹ Me namoni ti bo bakifuundu nde, mu mandaa matala mikele mia bo makulu. Ka nde a ayiluu ndaa yimbi pe, yi bafwaana udusu nde so ulooso nde mu perese. ³⁰ Na bu bayaabisi me ti Bayudayo bakisa pfuundu ya ulebuu nde mweete mu udusu nde, mawasa-mawasa, me naholi kesili ya utsinduu nde kwaa we, na me naleeli kwaa bo, bayafuundu nde kwaa we.»

³¹ Masodaare mayilii weti bwali litumu li bo bayaki: bo baholi Pawuli na bamubiti ku ngaanda Antipatirisi mu butsuu. ³² Iluumbu kiaduki, masodaare ma makiyene mu miili mavutii ku lipaanga la bo. Ka masodaare makibiti basevaala mahami mu uyene kuulu mosi na Pawuli. ³³ Bu bo batoori ku Sezare, masodaare me mayakisi mukaanda kwaa mu mutumi Feliki na bamumweesi Pawuli. ³⁴ Mutumi ataangi mukaanda, na afuuli Pawuli nde wa ki itinini ali. Bu ayaabi ti Pawuli ali musu itinini kia Silisi, ³⁵ nde wamuleeli: «Me sayuu we mu taanga di ba bafuundu we bakaato.» Tumake nde ahi litumu la ukebe Pawuli kutso lipaanga la nzo a mutini Erode.

Baata bafuundi Pawuli

24 Nha mbisi a biluumbu bitaana, Anania nguu a bangaanga ba Nziaambi atoori itwaari na ndaamba a bakuutu ba Bayudayo, na nzioonzi mosi kuumbu a nde Teritulusi. Bo bamonii nha kulu a mutumi Feliki, mu uyafuundu Pawuli. ² Babeyi Pawuli, na Teritulusi abaandii ufuundu nde mbii bu: «Mukuutu Feliki, munda a we bisi dili na iyeengi kiafwaana, na munda a buyeri ba we, tsiobili yimbwe yikoti mu tsi yi na mandaa ma bisi boosi mamaabweye. ³ Bisi ditooni we kwalaa taata Feliki, mu mioosi mi bisi dili mu uholo mu taanga dioosi na mu mambu moosi. ⁴ Ka me a natoono ulabisa we taanga pe, ni mu buu, me ndoombi we kolo-kolo mu uyuu bisi, mu mwaana taanga hoolo. ⁵ Bisi dimoni ti muutu wu ngo mubi ali, isala kia nde mu ulooso butsa-butsa nha kati a Bayudayo boosi, mu tsi yoosi. Nde mukuutu a libuundu la ndiimbisi la basi Nazareti. ⁶⁻⁷ Nde asiayi usumunu bungiri ba Nzo a Nziaambi, ni mu buu, bisi diakaangi nde. ⁸ So we fuuli nde manduru, we sa mono ti, mandaa moosi ma bisi dili mu ufuundu nde mali ma ngwanya.» ⁹ Bayudayo basilili mifuundu mii, na baleeli ti mili mia ngwanya.

Pawuli akali nyutu a nde nha kulu a mutumi Feliki

¹⁰ Ni mu buu, mutumi Feliki ahi Pawuli muswa mu utsuu, na Pawuli aleeli: «Me nayaaba ti, we li mu uyiluu mandaa kutso libweeye mu tsi a bisi umata bilimi bialaa. Ka ni mu ilimbisi me tooni ukala nyutu a me nha kulu a we. ¹¹ We makulu utuu usaa makuulu ma uyaaba ti, biluumbu kuumi na bioolo keni a bialabuu pe umatuu bu me natoori ku Yeruselemi, mu ukiinzi Nziaambi. ¹² Muutu so mosi pe wamono me ti ndi mu ukaama na baata, so a buu pe, ndi mu utsindi baata

mu usa butsa-butsa mu tso nzo a Nziaambi, so mu manzo ma makutunu ma Bayudayo, so ku kati a ngaanda. ¹³ Baata ba a butuu pe umweese we ti mandaa ma bali mu ufuundu me mu taanga di mali ma ngwanya. ¹⁴ Ka me siingi nha kulu a we ti: me ndi mu usalila Nziaambi a bakaa ba bisi. Na me na sa imiini mu mioosi mi basonuu mu Mikele na mu mikaanda mia Mibili. Ka me ndi mu uduku Kuulu a Pfumu, ni Kuulu yii, yi bo bali mu uleele ti libuundu la ndiimbisi. ¹⁵ Me ndi na ilimbisi mu Nziaambi, ilimbisi ki bo makulu ka bali na kio, ti baata boosi bababwe na bababi sa basi-imbuu mu likwa. ¹⁶ Ni mubuu, me ndi mu usa mifuri mu udiaata taanga dioosi weti bwafwaana na mutimi watsieeme, nha kulu a Nziaambi, na nha kulu a baata.

¹⁷ «Nha mbisi a bilimi bialaa, bi me na labisi mu matsi makimi, me navutii ku Yeruselemi, mu ubee libaasila kwaa baata ba me, na uha bungori kwaa Nziaambi.

¹⁸ Mu taanga di bo bayibaasa me mu nzo a Nziaambi, me ali mu utsieemese nyutu ame. Koongi a baata a yali nhaa pe, na butsa-butsa ka ali bo pe. ¹⁹ Ka ndili a ndaamba a Bayudayo ba itinini kia Asia bali nhaa, na ni bo bakeni uyafuundu me kwaa we, mbiiti bo bali na ndaa na me. ²⁰ So a buu pe, baata babali nha, bu bo bakifuundusu me nha kulu a pfuundu a ikuutu, baleele ki ndaa yimbi bo bamoni mu me. ²¹ Ndaa yoosi utuu uba mu mi me nayaabisi mu mifuri nha kulu a bo, bu naleeli: «Mu ndaa ti me na sa ilimbisi mu tsimbilili a babakwa, ni bali mu ufuundusu me lolo li nha kulu a beni.»»

²² Feliki, wali wayaaba bubwe ndaa yatala Kuulu a Pfumu, a atooni ukese ndaa yii iluumbu kii pe, na aleeli kwaa bafuundi: «Me sa kese ndaa a beni bu mukuutu a masodaare wa tsiomi Lisiasi akaayira.»

²³ Nde atumi kwaa mukuutu a masodaare mu ukebe Pawuli mu perese, na uha nde mwaana bunyanga hoolo paa banduu ba nde babaa muswa wa ubaasila nde.

Pawuli nha kulu a Feliki na Durusili

²⁴ Nha mbisi a mwaana biluumbu, Feliki ayiri na mukari a nde Durusili wali Muyudayo. Nde atumisi Pawuli na ayuyi nde mu mialala imiini mu Yiisu Kristo.

²⁵ Ka mu taanga di Pawuli abaandii utsuu mu ndaa yatala ndiaatili yafwaana nha kulu a Nziaambi, mu kamini a mutimi, na mu pfuundisi yikaayira, Feliki abayi boomo, na aleeli kwaa nde: «We utuu uyene wa we mu taanga di. Me sa bwata we mbili nha me nibaa taanga.» ²⁶ Nde atsuuyi buu, mundaa ti nde ali na ilimbisi ti, Pawuli sa aha nde mboongo, ni mu buu nde akitungusu nde taanga dioosi paa ayolo na nde. ²⁷ Nha mbisi a bilimi bioolo, Porosiwu Fesetusi akiti nha mbuu ya Feliki. Ka bu ali atoono umonuu wu mubwe nha kulu a Bayudayo, Feliki anyaali Pawuli mu perese.

Pawuli aloombo bamufuundusu nha kulu a mutini Kayisari

²⁵ Biluumbu bitata nha mbisi a nha badiasi nde nha mbata a ipfumu ku ngaanda ya Sezare, mutumi wu mu nyatii, Fesetusi ayeni ku Yeruselemi. ² Ni kuu, Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba Bayudayo, bayiri mu uyafuundu Pawuli. Bo baloombi bweese kwaa Fesetusi ³ mu uha bo muswa mu ubwavutuu na Pawuli ku Yeruselemi, mundaa ti bo ali bamakutu pfuundu ya ulebuu nde mweete paa badusu nde mu kuulu. ⁴ Ka Fesetusi avutili ti Pawuli li mu perese ku Sezare, na mu mwaana biluumbu hoolo, nde makulu Fesetusi sa avutuu kuu. ⁵ Nde abwileele: «Nyaala bakuutu ba beni bayene itwaari na me ku Sezare, paa bafuundu muutu wu kuu, mbiiti nde ayiluu ndaa yimbi.» ⁶ Fesetusi alabisi ndili a biluumbu pwoombo so a buu pe kuumi kwaa bo, tumake, nde avutii ku Sezare. Iluumbu kiaduki, nde adiaali mu nzo a pfuundisi, na atumi babee Pawuli. ⁷ Mu taanga di nde ayiri, Bayudayo babamati ku Yeruselemi bamudi-engilili na bamufuundi mu mandaa malaa matsitsi, ma bo makulu bakooni uta imbaangi mu mo. ⁸ Ka Pawuli akali nyutu a nde bu aleeli: «Me a nayiluu ndaa yimbi so mosi pe, nha kulu a mikele mia Bayudayo, so nha kulu a Nzo a Nziaambi, so nha kulu a mutini Kayisari.»

⁹ Fesetusi bu ali atoono umonuu muutu wumubwe nha kulu a Bayudayo, afuuli Pawuli: «Buni, tooni wa we mu uyene ku Yeruselemi, paa bafuundusu we, nha kulu a me mu ndaa yii?» ¹⁰ Pawuli avutili: «Me ndi nha kulu a mbata a pfuundisi a mutini, ni nha ka bafwaana ufuundusu me. Me a nayiluu ndaa yimbi nha kulu a Bayudayo pe, weti bu we makulu ayiluu uyaaba bubwe-bubwe. ¹¹ Mu mioosi mi bali mu ufuundu me, mbiiti me nabwa, na mbiiti me nayiluu ndaa yi me nafwaana ukwa mu yo, me a nibisi pe ukwa. Ka so a uli pe na ndaa ya ngwanya mu mifuundu mia baata ba mu me, muutu so mosi pe wuli na muswa mu uyeelele me kwaa bo. Me ndoombi ti mutini Kayisari afuundusu me.» ¹² Ni mubuu Fesetusi, bu amani utsuu na baata ba pfuundu a nde, avutili: «We loombi ti mutini Kayisari afuundusu we, ka we nha kulu a nde uyene.»

Pawuli nha kulu a mutini Angiripa na Berinise

¹³ Biluumbu holo bu bialabii, mutini Angiripa na keri a nde Berinise, batoori ku Sezare mu ubii Fesetusi.

¹⁴ Bu bali na biluumbu bialaa bia ulabisa kuu, Fesetusi ayaabisi ndaa a Pawuli kwaa mutini, bu wamuleeli ti: «Nhaa na nha uli na kori mosi wu Feliki asiisi mu perese. ¹⁵ Mu taanga di me nayeni ku Yeruselemi, banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na bakuutu ba Bayudayo bamufuundi na baloombi kwaa me mu uha nde tsiembili. ¹⁶ Me navutili kwaa bo ti, basi Looma a bali pe na ipfu kia uyeelele muutu ku nzo a pfuundisi, mbiiti nde keni a abaa pe taanga dia ukala nyutu a nde

nha kulu a bambeeni ba nde, mu mi bali mu ufuundu nde. ¹⁷ Ni mu buu bo boosi bayiri na me nha. Mu uhele ulabisa taanga dialaa, bukia ngwaali, me nayidiaala mu nzo a pfuundisi na me natumi babee me muutu wuu. ¹⁸ Bambeeni ba nde batemini mu ufuundu nde, ka mifuundu mia bo a miamweese pe ti nde ayiluu mandaa ma mabi, weti bu me naba mu ukebe. ¹⁹ Ka bo bakikaama na nde ndili a mu miatala libuundu la bo, na mu ndaa muutu moosi wa kuumbu Yiisu, wakwiiri, na wu Pawuli ali mu uyaabisa ti nde moonyi akeni. ²⁰ Ka me a namoni pe buni me nituu utaba ndaa yi, ni mu buu me nahi tsimi kwaa Pawuli mu uyene ku Yerusalemi paa bamufuundusu kuu. ²¹ Ka Pawuli aloombi ti mutini a basi Loma afuundusu nde. Ni mu buu me natumi ti bamukebe mu perese natee bu me nitsinduu nde kwaa mutini Kayisari.» ²² Angiripa aleeli kwaa Fesetusi: «Me natoono uyu muutu wu me makulu.» Fesetusi avutili: «Nha ngwaali we kaayuu nde.»

²³ Ni mu buu, bukia ngwaali, Angiripa na Berinise bayiri na batsieenge ba bo ku tso lidumu loosi li bali mu uha kwaa ba pfumu. Bobakoti mutso nzo a pfuundisi na bakuutu ba masodaare na bakuutu ba ngaanda ba buzitu. Mu litumu la Fesetusi, babeyi Pawuli. ²⁴ Tumake Fesetusi aleeli: «Mutini Angiripa na beni boosi badili nha na bisi, dimono muutu wu. Bayudayo boosi, bayiri mu ufuundu nde kwaa me, umata ku Yerusalemi, natee naha na nha. Bo bali mu uloo na bali mu uleele ti nde a abwafwaana pe mu uba moonyi. ²⁵ Ka me moni ti, nde a ayiluu toono so moosi pe yi bafwaana udusu nde. Ka nde makulu, aloombo ti mutini a basi Looma afuundusu nde. Ni mu buu, mu ndaa mandaa ma ndeme aleeli, me naholo kesili ya utsinduu nde kwaa mutini. ²⁶ Ka me a ndi na ndaa ya mu funu ya usonuu kwaa mutini a basi Looma mu toono a nde pe. Ni mu buu me mbeyi nde nha kulu a beni, na vulu-vulu nha kulu a we, mutini Angiripa, paa ti nha mbisi a manduru ma bufuulu nde, me baa ndaa ya usonuu. ²⁷ Ni mu buu, bubwe pe kwaa me, mu utsinduu kori ku Looma kwahela a ubiindili bubwe-bubwe matoono moosi ma bali mu ufuundu nde.»

Pawuli akali nyutu a nde nha kulu a Angiripa

26 Mutini Angiripa aleeli kwaa Pawuli: «We li na muswa mu utsuu mu ndaa ukala nyutu a we.» Ni mu buu, Pawuli anaangili koo kia nde, mu ubaanduutsuu weti bu: ² «Taata Angiripa, me ndi na kinya lolo li mu ukala nyutu a me nha kulu a we mu mioosi mi Bayudayo bali mu ufuundu me, ³ bu uli ti we ayiluu uyaaba bubwe-bubwe bukulu ba Bayudayo na mandaa ma makaama ma bo. Ni mu buu me ndoombi kwaa we mu uyu me ku tso kamini a mutimi.»

⁴ «Umata bufuru ba me, Bayudayo boosi bayaaba bwali ndiaatili a me, na buni me nadiaali nha kati a baata ba me, ubaandu ku tsi yi babutu me natee bu

me na kuli ku Yerusalemi. ⁵ Bo bayaaba me umata bele pe, na bo makulu utuu uta imbaangi, so bo batoono, ti me nali inama mu kaba la Bafarisi. Na Bafarisi ni ba bavulu ukangama mu mikele mia Bayudayo nha kulu a ma kaba mana moosi.»

⁶ «Na mu taanga di, me ndi nha kulu a pfuundisi mundaa ti, me na sa ilimbisi mu lilasina li Nziaambi asi kwaa bakaa ba bisi. ⁷ Bifuumbu kuumi na bioolo bia baata ba bisi ba sa ilimbisi mu umono nzilimini a lilasina lii, bu bali mu usalila Nziaambi mu tso pamini butsuu na nyanga. Ni mu ndaa ilimbisi kii, mutini a me, Bayudayo bali mu ufuundu me! ⁸ Mu ima beni Bayudayo dili mu usa paa ti, Nziaambi utuu usiimbili babakwa? ⁹ Me makulu ka, nakitsimi ti me nafwaana udwaanisa mu makuulu moosi, baata babali mu utaangi la kuumbu a Yiisu musi Nazareti. ¹⁰ Maa, ni ma me nayilii ku Yerusalemi. Banguu ba bangaanga ba Nziaambi bahi me muswa, na me naloosi bangaa imiini balaa mu perese. Na mu taanga di bakikese bo tsiembili ya likwa, me nakisilili. ¹¹ Mutaanga dioosi, bu me nakilabuu mu manzo ma makutunu ma Bayudayo moosi, me nakimweese bo pasi na me nakibamuu bo mu usibi Nziaambi kwalaa. Kesi a me ya mifuri nha yulu a bo yabiti me mu ubingisi bo natee mu magaanda ma bumweenyi.»

Pawuli abiindili kiingili a mayele ma nde

¹² «Ni mu buu me nayeni ku ngaanda ya Damaseko, mu litumu na muswa bi banguu ba bangaanga ba Nziaambi bahi me. ¹³ Mutini a me Angiripa, bu me nali mu kuulu, mu nguungu ya nzanga, me namoni liyalila lamati ku yula, lavulu nyanga mu ungeyene, ladiengilili me na layalisi me na bambaayi ba me ba midieenge. ¹⁴ Bisi boosi diabwi nha tsi na me nayuyi muniingi a ndaa wakileele me mu ndaa ya Bayudayo: “Sawuli, Sawuli! Mu ima we limubingisi me? Ka mu ibuu we li mu udwaana weti iboori kili mu uhele utumumu pfumu a nde wakaanga muti mu usuungusu nde mu kuulu.” ¹⁵ Me nafuuli: “We ni na Pfumu?” Na Pfumu avutili kwaa me: “Me ni Yiisu, wu we li mu ubingisi. ¹⁶ Ka siimbuu, na temene. Me monii kwaa we paa we ba musiali a me. We sa ba mbaangi a me mu uyaabisa buni we moni me lolo li, na uyaabisa ma me nibwamweese kwaa we. ¹⁷ Me sa kuulu we mu mioo mia Bayudayo na mu mioo mia bifuumbu bikimi, ku me kaatsinduu we. ¹⁸ Me tsindii we paa we dibili bo misi: we maasa bo mu pimisi na ubee bo ku liyalila; we maasa bo mu lituu la Saatina na ubee bo kwaa Nziaambi. So bo ba meni mi-aanzi mu me, bo sa baholo nyalili a masumu ma bo na mbuu nha kati a baata babangira ba Nziaambi.”»

Pawuli li mu utsuu mu isala kia nde

¹⁹ «Ni mu buu, mutini Angiripa, me a na bisi pe utumumu monini yi me na bayi yamati ku yulu. ²⁰ Ka me nakwiyiisi tsiomi kwaa basi Damaseko na basi Yerusalemi.»

lemi, tumake kwaa basi Yuuda loosi na kwaa bifuumbu bikimi. Me na loombi ti: bo basobo ndiaatili, mu ukinguu kwaa Nziaambi na umweese mu biyiluu bia bo ti mu ngwanya bo bamaasobo. ²¹ Ni mu ndaa yii, Bayudayo bakaangi me bu nali mu Nzo a Nziaambi na basiayi mu udusu me. ²² Ka Nziaambi akali me, natee mu iluumbu ki, na me keni naha na nha, mu uta imbaangi kia me kwaa boosi, kwaa baana ba bangebe na kwaa bakuutu. Me a ndi mu uyaabisa mandaa makimi pe so a ndili a maa maleeli Mooso na Mibili mafwaana uyilimi: ²³ ti Mesia afwaana umono pasi, ti nde sa aba watsiomi mu usiimbuu mu babakwa na sa ayaabisa liyalila la liyobolo kwaa baata ba ifuumbu bioosi bikimi.»

Pawuli aloombo kwaa Angiripa mu mene miaanzi mu Pfumu

²⁴ Bu Pawuli akitsuu mu ukala nyutu a nde, Fesetusi alooyi mu mifuri: «We lari lili mu ukolo we, Pawuli! We ayii kwalaa ni mu buu, we ka mu ubeele lari!» ²⁵ Pawuli avutili kwaa nde: «Pfumu Fesetusi, me a nabele wa me lari pe. Mandaa ma me ndi mu uleele, mali ma ngwanya na ma masuungunu. ²⁶ Mutini a me we ayiluu uyaaba mandaa ma moosi. Na nha kulu a we, me utuu utsuu mu mo mu ilimbisi kioosi. Me na sa imiini ti we a adiimbili ndaa so moosi mu mo pe, munda ti mo a mayilimi mu tsweeyi pe, ka mo mayabina nha kula baata boosi. ²⁷ Mutini Angiripa, we asa imiini mu maa mayaabisi mibili? Ee me nayaaba ti we asa imiini mu mo!» ²⁸ Angiripa aleeli kwaa Pawuli: «Matsimi ma we ti we utuu usobo matsimi ma me, paa me ba ngaa Kristo mu ndili a mwaana a taanga hoolo?» ²⁹ Pawuli avutili: «So iba mu taanga holo so a buu pe mu taanga dikaayira, me ndi mu ukuundu Nziaambi paa ti a ndili a we pe, ka beni boosi badili mu uyu me lolo li, beni diba ka weti bu me ndi, ka kwahela a ukutulu beni mikuru mia bitali mi me ndi na mio mi!»

³⁰ Nha mbisi a uyu mandaa maa, mutini Angiripa, na Fesetusi mutumi a tsi, na Berinise na boosi bali itwaari na bo, batemini. ³¹ Bu batakii nha peembi bo baleelisini ti: «Muutu wu a ayiluu toono so moosi yi bafwaana udusu nde so ulooso nde mu perese pe.»

³² Na Angiripa aleeli kwaa Fesetusi: «So nde aba a aloombo pe ti bamufuundusu nha kulu a mutini Kayisari, beeri bubwe mu uha nde bunyanga.»

Pawuli bamutsindii ku Looma

²⁷ Bu baholi kesili ti bisi diafwaana uyene ku tsi ya Italia mu bootu, bahi Pawuli na makori makimi nha mioo mia mukuutu a masodaare, wa kuumbu Yuuli, mosi mu binama bia mikaanga mia mutini a Looma. ² Bisi diakoti mu bootu lamati ku Adaramita, lakiyene ku peembi a pooro ya itinini kia Asia. Bisi diayeni na muutu wali kuumbu Arisitariki, wa ku tsi ya Masedwane mu ngaanda ya ku Tesalonika. ³ Iluumbu

kiaduki, bisi diatoori ku ngaanda ya Sidoni. Yuuli wakikebe Pawuli mu bungeele boosi, ahi nde muswa mu uyamono banduu ba nde, paa baha nde libaasila mu bi ali na nzala a bio. ⁴ Bu diamati naha, bisi diayeni ku peembi ya simi, ku taanda a iduku kia Kipiria, kuu iteembi ali mifuri pe. ⁵ Bisi diasabii mubu, bebele na itinini kia Silisi na kia Pamfili, na diatoori ku ngaanda ya Mira mu itinini kia Lisia. ⁶ Nha mbuu yii, mukuutu a masodaare me wuu, bu amoni bootu lakimatuu ku ngaanda ya Alekanderi lakiyene ku tsi ya Italia, nde akotisi bisi muu. ⁷ Mu biluumbu bialaa, bisi diakiyene buke-buke. Na mu pasi dialaa, bisi diatoori ku peembi a ngaanda ya Kinide. Ka bu iteembi kiadikoonisi mu uduku musuungunu wuu, bisi dialabii ku baanda a Salemoni kutoso a iduku kia Kerete, kuu iteembi ali mifuri pe mialaa. ⁸ Mu pasi, bisi diahami mu uyene mu mukoo-mukoo, natee bu diatoori ku mbuu yi bubaata ti «pooro yimbwe ya mabootu», bebele na ngaanda ya Lasee.

⁹ Bisi dialabisi taanga dialaa na diamoni ngo pasi. Bootu lakiyene mu pasi dioosi munda ti, iluumbu kia Bayudayo kia nyalili a masumu ali imaalabuu. Ni mu ndaa yii Pawuli wabalibili moonyi, na aleeli kwaa bo ti: ¹⁰ «Banduu ba me, me ndi mu umono ti midieenge mi, sa miba mia tsitsi: bootu na bioosi bili mutso muu sa bibiiyi kwalaa. Na nha mbisi, bisi bameme ka utuu ufuu.» ¹¹ Kasi mukuutu a masodaare ali avulu usa ilimbisi, mu mubiti a bootu na mu ngaa bootu, mu iteesi kia uhele uyu mia kileele Pawuli. ¹² Ndaa yimosi ya ti, itsikini kia mabootu kii ali a kiafwaana pe mu udiaala naha mu taanga dia kioori kia mifuri. Ni mubuu babalayi mu babali mu bootu, baholi kesili ya umatuu naha. Bo ali na tsi so butuu ubaayato ku Feniki, ku itsikini kia mabootu kia ku iduku kia Kerete. Itsikini kii kiatalisi ku baanda ya peembi yili mu udiaama taanga, kuu bisi utu usweeme iteembi, natee bu taanga dia kioori kia mifuri dilabuu.

Iteembi kia mifuri mu mubu

¹³ Iteembi kia ike-ike kiamati ku baanda kiabaandii upepe. Bo bahamisi matsimi mabo ma uyene. Bo banyangili mikuru mia bitali bialeme miakikaanga bootu na bayeni bebele na simi la iduku kia Kerete. ¹⁴ Mwaana idii hoolo iteembi kia mifuri, kia kuumbu «iteembi kia ku taanda, bele na ku ipala taanga», kiasutii umatuu ku yulu a milaanda mia iduku. ¹⁵ Iteembi kii kiabiti bootu na a diabayi bwa usa pe mu utemese bootu na bisi diasiiisi kuulu ya tsiomi yi diaki duku, diakiyene mayene-ayene mu litumu la iteembi. ¹⁶ Bisi dialabii ku baanda a iduku kia kuumbu Kawuda na bisi diasweemi hoolo nha mbuu yii. Mu pasi dialaa bisi diatuyi utemese luungu lilikee li bayesene munda uvuhusu baata. ¹⁷ Bu baloosi luungu mu bootu, basiali ba mu bootu, bakutili misiingi mu mbata a bootu loosi, mu uhamisa lo. Bu bali na boomo ba uyakieeluu

nha yulu a bimumuni bia musiee ku simi la tsi ya Libi, bo basutili mabala maleme ku mbisi a bootu paa lo liyene buke-buke na banyaali iteembi itsindi bootu. ¹⁸ Iluumbu kiaduki, iteembi kiahami mu unyingisi bootu labisi mu mifuri. Baata babaandii ubumu mifun miali mu bootu mutso mubu. ¹⁹ Mu iluumbu kia bwiduku, basiali ba bootu, badumini bisalili bi bali mu ubiti bootu mu mubu. ²⁰ Biluumbu bialaa bialabii, tari na bambwelele a biabwimonuu kwaa bisi pe. Ka iteembi kiahami mu mifuri mialaa. Na ilimbisi kia uvuu ali ka kio pe mu bisi.

²¹ Babali mu bootu a babayi pe bia udia, umatuu belepe. Pawuli bu atemini nha kati a bo, aleeli: «Oo! Banduu bame, ali bwafwaana ti beni diyuu me, na uhele usiisi iduku ya Kerete, keni a ubiiyisi na ufuhusu bi bioosi pe. ²² Ka mu taanga di, me niloombo kwaa beni mu ulwaata ibaala, ka muutu so mosi mu beni a ukwa pe. Kasi ndili a bootu likaa fuu. ²³ Ee, mu butsuu ba, tumu a Nziaambi a me, wu me ndi mu usalila, aya-monuu kwaa me ²⁴ na nde leeli kwaa me: "Pawuli aba na boomo pe, we afwaana uyamonuu nha kulu a muti-ni Kayisari. Na munda we, Nziaambi mu litoono la nde mu we, boosi bali mu usa midieenge na we, sa bavuu". ²⁵ Ni munda yii, banduu diba na ibaala, munda me na siingi Nziaambi: ma nde aleeli kwaa me, sa mayilimi. ²⁶ Ka bisi diafwaana ukwayakieeluu nha yulu a imbumuni kia iduku imosi.»

²⁷ Butsuu baa, bali ka ba kuumi bana. Umatuu bu iteembi kiabaandii uyene atsindi bisi, nha yulu a mubu wa Mediterane. Mu kati a kati a butsuu, basiali ba mu bootu, batsimi ti helape ali dimaaswesuu bebele na toto. ²⁸ Bo bayesini musundu a maamba na babayi ba meetere maku matata na tsaamba. Bu baswesii nha kukulu hoolo, babwiyesene musundu a maamba, na babayi ba meetere maku moolo na pwoombo. ²⁹ Bo bali na boomo, ti bootu la bisi sa liyakubu mamanya. Ninha bo basutili bitali bibinene bina ku mbisi a bootu, paa lo liyene buke-buke, na bakikuundu ti bwisi bukia mawasa. ³⁰ Ka basiali ba mu bootu bali na nzala ya usiisi bootu mu ubata. Bo bafuti ti bitali bibinene bialeme buyakutulu ku mutswe a bootu. Basutili luungu lilikee ku mutswe a bootu. ³¹ Pawuli aleeli kwaa mukuutu na kwaa masodaare ti: «So baata ba basiisi bootu, beni a dituu uvuu pe.» ³² Ni nhaa masodaare matabili misiingi mi bali bakutulu luungu me, na babwisi lo layeni mu maamba.

³³ Tswaamini a bwisi bukia, Pawuli ahamisi bo boosi mu uholo bia udia, nde aleeli ti: «Iluumbu ki kia kuumi na bina beni dili ku tso kwaamisa na kwahele a udia iloo. ³⁴ Ni mu ndaa yii me nileelee beni mu uholo bia udia, ka bio bili na ndaanda munda mvuuyili a beni. Ka a so mosi mu beni pe ukaadiimbisi linaanga la mutswe a nde.» ³⁵ Bu aleeli mandaa maa, nde aholi lipa, avutili matoondo kwaa Nziaambi, nha kulu a bo boosi, tumake nde abukili lo na abaandii udia. ³⁶ Bo boosi balwaati ibaala, na bo ka badiiri. ³⁷ Mutso bootu

bisi diali makama moolo maku tsaamba na baata basamina. ³⁸ Bu muutu-muutu adiiri na ayutii, babumi biloo bioosi mu mubu munda uleengese bootu.

Bootu lafuuyi

³⁹ Bwisi bu bakieeri, basiali ba mu bootu a babwiyaa-ba kwali toto pe, kasi bo batalili mwaana a maala ma maamba na musiee wupalila. Bo bakuti tsiimi ya uye-sene ubiti bootu nha mbuu yii. ⁴⁰ Bo banyangili bitali biabinene, bialeme na banyaali bio biyene mu mubu. Mu taanga ni dii, banyangili misiingi mi bakisalila mu usuungusu bootu. Tumake bo bahaatisi tsaanda yinene ku kulu a bootu, paa ti iteembi itsindi bootu natee ku simi. ⁴¹ Ka bo bayikubu imbumuni kia musiee, bu bo bali keni nha kati a kati a mubu. Na bootu lakielii nha mbuu yii. Itsuru kia mutswe a bootu ki-ayikatuu ku tso musiee na bootu ali ka bwa unyingini pe. Mu taanga dii itsuru kia mbisi kiatsiaamii mu ndaa mifuri mia mapo. ⁴² Masodaare mabayi tsiimi ya udusu makori, paa ti so mosi mu bo, anyaala ubata munda uvuhusu nyutu a nde, mu uyobo. ⁴³ Ka mukuutu a masodaare bu ali atoono uvuhusu Pawuli, akabisi tsiimi a bo yii. Nde atumi kwaa boosi babatuu uyobo, badumu, mu maamba na bakwayene ku simi. ⁴⁴ Babamosi baduki bambaayi bu basalili mabala na bibabari bia bootu. Mu mutindi wuu bo boosi batoori ku simi, peembe-polo.

Pawuli ku iduku kia Malite

28 Bu diatoori bubwe nha iduku kii peembe-polo, bayaabisi bisi ti kuumbu a kio Malite. ² Baata ba ku iduku kii badibwaani mu litoono lalaa. Bu mvulu akinoo na abeyi kioori kialaa, bo bavuuti mbaa yinene, bati bisi boosi mbila mu uyayoto yo. ³ Pawuli atoli iko kia bitsotso mu udumunu kio ku mbaa, ka pili apali kutso kuu mu ndaa mbabiri a mbaa, akayi nde na akatili nha koo kia nde. ⁴ Baata ba ku iduku kii bu bamonni pili mu utsiingi mu koo kia Pawuli, bo baleelisini nha kati a bo ti: «Ngwanya muutu wu mudusi ali, munda ti pfuundisi a nziaambi a bisi, a yitooni uha pe nde muswa mu uba moonyi, so bu nde avuuyi mu mubu.» ⁵ Ka Pawuli akubili koo kia nde, taari abwi kutso mbaa. Nde a amoni pasi so hoolo pe. ⁶ Baata boosi bakikebe ti koo kia nde sa idaanda, so a buu pe sa akwa nhaa na tsi. Ka bubakebi mu idii kialaa, bo a bamonni ndaa ya pasi yabwiilili nde pe. Bo basobi matsimi, na baleeli ti: «Nde nziaambi ali.»

⁷ Bebele na mbuu yii, ali na lipaanga la mutumi a iduku kii, kuumbu a nde ni Pubiliwusi. Nde wadiyaki mu litoono lalaa na wadidiaasi ku nzo a nde mutsitsi a biluumbu bitata. ⁸ Taayi a Pubiliwusi ali ala nha yulu a mbuu. Nde ali na baa na moonyo wa makili. Pawuli ayimono nde, akuundili nde Nziaambi, wamunayi mioo, na nde abeelii. ⁹ Nha mbisi a nhaa, babeeri bakimi ba ku iduku bayiri ka kwa Pawuli, na bo babeelii. ¹⁰ Bo

bamweesi bisi likiinzi lalaa. Mu taanga di bisi diakiyili-mi mu uyene mu bootu, bo bahi bisi bioosi biali bi-afwaana mu midieenge.

Pawuli atoori ku ngaanda ya Looma

¹¹ Batsuungi batata bu ba labiyi, bisi diakoti mu bootu lakimata ku ngaanda ya Alekanderi. Kuumbu yibakita bootu lii: «banziaambi ba bambu». Bootu me, ali la labisi taanga dia kioori ku iduku kii. ¹² Bisi diatoori ku ngaanda ya Sirakuse, kuu bisi dialabisi biluumbu bitata. ¹³ Bu diakoti mu bootu, bisi diaduki mukoo a mubu na diatoori ku ngaanda ya Lengio. Iluumbu kiaduki, iteembi kia peembi ya baanda kiakipepe, nha mbisi a biluumbu bioolo bisi diatoori ku ngaanda ya Puzolisi. ¹⁴ Mu ngaanda yii, bisi diabaasi baana ba nguu, ba baloombi bisi mu udiaala na bo mu tsitsi a limiingi li mosi. Tumake, bisi diatoori ku ngaanda ya Looma. ¹⁵ Baana ba nguu ba ku Looma bu bayuyi ma mvuungu ma bisi, bayibwaana bisi nha mafuulu ma Apiwusi, na «Manzo ma Bieenyi Matata». Pawuli bu wabamoni avutili matoondo kwaa Nziaambi, na ab-wibaa mifuri. ¹⁶ Mu taanga di diatoori ku Looma, bahi muswa kwaa Pawuli mu udiaala mu nzo ya ndebake. Lisodaara lakikebe nde.

Pawuli ayiisi ku ngaanda ya Looma

¹⁷ Nha mbisi a biluumbu bitata, Pawuli atumisi ku nzo a nde bakuutu ba Bayudayo ba ku Looma. Bu bayikukunu, nde aleeli kwaa bo ti: «Baana ba nguu, me nayaaba ti a nayiluu ndaa yimbi so mosi pe kwaa ifuumbu kia bisi a beni, so a buu pe kwaa bukulu ba bakaa ba bisi a beni. Ka bakaangi me ku Yeruselemi, na bayeelili me kwaa basi Looma. ¹⁸ Ka bakuutu ba Looma bu bafuuli me manduru, bo moni ti ali bubwe baha me bunyanga, munda ti a babayi pe toono ya uha me tsieembili ya likwa. ¹⁹ Ka Bayudayo a basiingi pe ti banyaala me, ni mu ndaa yii me naloombi ti muti-ni Kayisari a kengese toono a me. Ka me a ndi na matsimi pe ma ufuundu ifuumbu kia me. ²⁰ Ni mu ndaa yii me naloombo ti dimononani, na me tsuu na beni. Ee, mu ndaa muutu wuu, me ndi kori mu mikuru mia bitali mi. Mu muutu me wuu, mukaanga a Iserali asu-usu ilimbisi.»

²¹ Bo bamuvutili ti: «Mu ndaa yatala we, bisi a diaholo pe mukaanda so mosi wamata ku ngaanda Yuuda. Muutu ka so mosi pe mu baana ba nguu wamatuu kuu, mu uyayaabisa bisi mi mialabii, so a buu pe mu uyatsuu ma mabi mu kuumbu a we kwaa bisi. ²² Ka bisi aba diatono uyuu matsimi ma we. Munda ti bisi di-ayaaba ti mu mambu moosi, bali mu udwaanisa libu-undu li we akangama mu lo li.»

²³ Bo bakuti layi na Pawuli, na, iluumbu kia layi bu ki-atoori, bo bayiri mu litaanga lalaa ku nzo yi nde akidi-aala. Ubaanduu ngwaali na tee tsitsii, Pawuli abiindili kwaa bo, nde ayaabisi bo mu miatala Ipfumu kia Nzi-aambi, na asiayi makuulu ma bo bu utuu usiingi Yiisu. Nde akibiindili bo ubaanduu mu mandaa mabasonuu mu Mikele mia Mooso, natee mu Mikaanda mia Mibili. ²⁴ Baata babamosi basiiri imiini mu ma nde akileele, ka bana a basiiri imiini pe. ²⁵ Mu taanga di bo bakivutuu kwahela a uyuhusunu nha kati a bo, Pawuli aleeli kwaa bo ndaa ya tsieelele yi: «Mu ngwanya Muheebili wa Ngira watsuyi mu Yeesaya kwaa bakaa ba beni, ²⁶ nde aleeli:

“Yene kwaa baata ba, na leele bo:
beni sa diyuu, ka a diyaaba mbiindili pe;
beni sa ditala, ka a dimono pe.

²⁷ Munda ti baata ba ka na mutswe pini:
bo bamaadibuu matswi ma bo,
bo bamaadibuu misi mia bo,
paa misi mia bo mihele umono,
matswi ma bo mahele uyuu,
na mu mayele ma bo bakoono uyaaba mambiindili,
na banyaala uyiri a vutuu kwaa me, paa me beelese bo †.”

²⁸ Pawuli abwileele kwaa bo, munda yii beni di-afwaana uyaaba ti, mu taanga di Nziaambi maatsin-duu ndaa ya liyobolo kwaa bangooyi. Bo sa bayuu yo!»
[²⁹ Pawuli bu amani utsuu mandaa maa, Bayudayo bakiyene avutuu mutso kaama la mifuri nha kati a bo.]

³⁰ Pawuli adiaali mu tsitsi a bilimi bioolo mu nzo yi nde akifutu. Nde akiyaka baata boosi babakiyamoto nde. ³¹ Nde akiyaabisa Ipfumu kia Nziaambi, na akiyiisi mandaa matala Pfumu Yiisu Kristo, mu ilimbisi kioosi, na ku tso bunyanga.

† 28.27 Yes 6.9-10